AITELTIS

8

NESINIS MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS
3-39 M. M. KOVO MĖN.

A. GALDIKAS PIEMENĖLIAI

VELYKŲ PROGA SAVO SKAITYTOJAMS, BENDRADARBIAMS IR PLATINTOJAMS LINKIME SKAIDRIAUSIO ŠVENČIŲ DŽIAUGSMO.

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA

ATEITIS

REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Kaunas, Laisvės al. 3 b.
Telef. 2 52 35

Prenumerata: moksl., stud. ir kaimo jaunimui met. — 5 lit., pusm. 3 lit. Kitiems: met. — 10 lit., pusm. — 5 lit. Užsieny: met. 16 lit., moksl. — perpus pigiau. Atskiras nr. — 1,50 lit.

Redaktoriaus kalbamosios valandos: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais nuo 14 iki 15 v.

TURINYS

Psl.

K. Ram. Skaidriosios Velykos 449
Leon. Narbutas. Pavasarėjant, eil. 451
Balys Sereviičius. Iš lėto, eil. 451
Alfa Sušinskas. Pirmasis popiežius, lėktuvu skraidęs 452
Paulius Jurkus. * * *, eil. 458
Pranas Kozulis. * * *, eil. 459
Kazys Bradūnas. Tylu..., eil. 460
Eug. Matuzevičius. Be dalios, eil. 460
Zigmas Umbražiūnas. Seniūnas, nov. 461
K. J. Gutauskas. Tai buvo jų paskutiniai žodžiai 467
Vyt. Čėsna. Jūreivio daina, eil. 470
Juozas Žemaitis. Vakaro pasaka, eil. 470
Henrikas Nagys. Pavasario audra, eil. 471
Benediktas Siliūnas. Mergaitė, eil. 471
P. Petrauskas. Biliūno ir Vydūno žmoniškumas 472
Leon. Matuzevičius. Sodžiaus draugams, eil. 477
Pr. Dovydaitis. Gerų moksleivių geras kapelionas 478

MERGAIČIŲ „ATEITIS“

M. Bernotavičiūtė. Velykų rytą, nov. 481
Regina Bakevičiūtė. Sunku..., eil. 483
Vita. XX a. mergaitė 484
P. Aukštikalnytė. Našlaitėlis, eil. 487
Adėlė Žemaitytė. Suprasti žodžiai, nov. 488
Monika Daunytė. * * *, eil. 492
* * *. Gražiai elgiuos 493

Apžvalga — 496; Mokykloj ir gyvenime — 497; Kreivos šypsenos — 504; Kūno kultūra — 507; Literatūros naujienos — 508.

Naujam nr. raštus siųsti iki balandžio 16 d.

Spaudė „Šviesos“ spaustuvė, Kaune, Jakšto 2

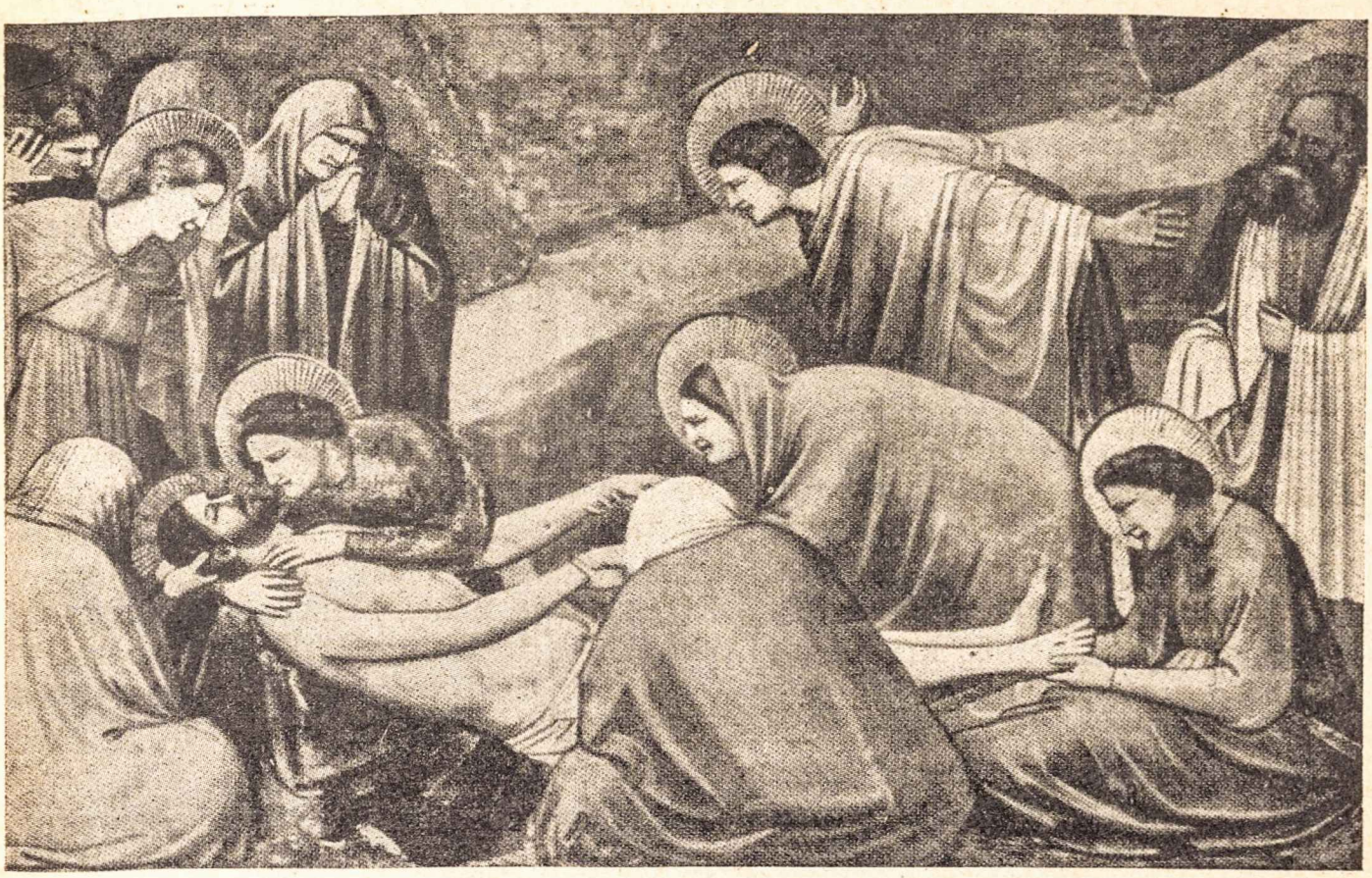

Giotto. Nuėmimas nuo kryžiaus

Linksmų Velykų visiem

Skaidriosios Velykos

Kiekvieną dieną nuplėšiame po kalendoriaus lapelį, džiaugdamies, kad jų kaskart mažiau ir mažiau, kad šventosios Velykos vis artyn, artyn. Keistas džiaugsmas! Lyg nematome, kad nežinoma ranka skina mums minutę po minutės, dieną po dienos, kad kiekvienas laikrodžio sutiksėjimas mus nesugrįžtami neša į laiko pabaigą.

Dažnai lyg užsimerkę prabėgame pro savo dienas, ir lieka jos užpakaly — tylios, tuščios, beprasmės... O tačiau, kaip gera būtų, jei kiekviena valanda įrėžtų į atminimus savo grožį, savo ilgesį, savo laimėjimus.

Daug skaidrių prisiminimų paliko praėjusios Velykos. Jau vien dėl to, kad jos ateina kartu su pavasariu, jos tokios laukiamos ir mylimos. Kai saulė įdegina langus, net senukas išeina iš trobos, atsisėda saulės atokaitoj, ir per išblėsusį veidą, gilias raukšles, perbėga skaidrus džiaugsmas, lyg prisiminimas tolimos ir kaitrios jaunystės.

*

Gi krikščionybė davė Velykoms tokį gilų simbolį, kad jos įgyja naujos šviesos, kad jos byloja į mus jau kaip Kristaus ir Jame visos žmonijos Prisikėlimas. Tačiau Prisikėlimas teatėjo mums tik po ilgos ir sunkios Kristaus kančios, po kruvino Golgotos kelio.

Laimingas žmogus, kuriam tikėjimas širdy gyvas. Velykų giesmės jam kalbės apie džiaugsmingąjį Prisikėlimą po sunkios Golgotos. Kaip gera jausti savyje prisikeliant Kristų, prisikeliant po ilgo merdėjimo, po kančios ir klaidų. Koks didelis būtų pasmerkimas, jei nebūtų galima grįžti iš klaidų, jei būtum pasmerktas amžinam grimzdimui, be kelio atgalios, be pragiedrėjimo prošvaisčių. Kas gali būti baisiau, kaip ir tą didžiojo džiaugsmo dieną jausti, kad viduje nėra jokio prisikėlimo, kad nebėra Kristaus širdyje, kad ir ši diena praeis šalta ir nyki, kaip ir visos.

*

Didis prancūzų rašytojas Paskalis yra pasakęs: „Kristus ir merdės iki pasaulio galo; tad budėkime tuo metu". Gili ir tragiška mirtis. Juk mes kiekvienas savyje nešiojamės Kristų. Jis nuolatos sunkioj agonijoj ir visame pasauly, ir kiekviename žmoguje. Kiekviename iš mūsų budi ir džiugus Prisikėlimas ir niūri Mirtis. Todėl mes gyvename nuolatinėj kovoj tarp pražūties ir išsigelbėjimo, tarp mirties ir gyvenimo, tarp šėtono ir Kristaus. Ir juo labiau žmogus tolsta nuo Kristaus, juo labiau tragiškos jo pastangos surasti savyje pusiausvyrą, pabėgti nuo klaikios mirties šmėklos.

Didelę tragediją pergyvena modernusis pasaulis, nusigręžęs nuo Kristaus ir neberasdamas Jin atgal kelių. Giliai tragiškos vienišo žmogaus pastangos susirasti naują gyvenimo prasmę, naują pagrindą, netekus Kristaus. Milžiniški prometėjiški užsimojimai, žmogiškų jėgų pertempimas ir klaiki kančia ir agonija, didžiosioms svajonėms apvylus, žmogaus kūriniams nusikreipus prieš jį patį. Sunkus ir netikras kelias, o Kristus merdi naujoj Golgotoj, naujom vinim kalamas, merdi pasaulyje, merdi tautose, merdi kiekvienam žmoguje.

*

Todėl dabar taip norėtųsi grįžti į netolimos vaikystės dienas, kada Velykų naktį eidavai klūpoti prie Kristaus karsto, kovodavai su miegu, kad sulauktumei, kaip sudundės vargonai ir visa bažnyčia, tartum visas pasaulis ir dangus, sugaus, suūš džiaugsmingu Aleliuja. Norėtumei susigrąžinti ir tas skaidrias naktis, kada tikėdavai apsilankantį zuikutį su margučiais.

*

Tačiau beprasmiška liūdėti senųjų dienų, kada dar tik pats pavasaris, pati jaunystė. Kiekviena diena teateis pas mus, kaip laukiamas ir mielas svečias, teatskleis naujus akiračius, naujas paslaptis ir laimėjimus. O jeigu miglos užeis, jei kada širdyje bus nyku ir šalta, tada ilgėsimės naujo prisikėlimo, kuris nauja šviesa miglas išsklaidys. Ir jeigu mūsų kelias klaidus, jei kiekviena diena naujų nerimų ir susirūpinimų neša, jei tikrovė negailestingai pasityčioja iš idealų, tada teišauga mūsų jėgos, mūsų drąsa sunkioj kovoj, mūsų galingas geresniųjų dienų ilgesys.

Tad tegaudžia Velykų varpai, nešdami didį Džiaugsmą, Prisikėlimą ir Meilę iš širdies į širdį!

K. RAM.

LEON. NARBUTAS

PAVASARĖJANT

Antai, saulėj balandžiai du guodžias.
Juos burkuojant ir tu gal girdi? — —
Bet kur eis, kur nuklys mano žodžiai?
Kas jiems kelią parodys širdin? — —

Tau pabodo žiema ir jos vėjai —
Tu pavasario lauki. Ar ne? — — —
Žemė sniego pūkuos pailsėjus
Sužaliuos žaluma vėl darnia.

Medžio pumpuras skleisis pašiurpęs,
Skleisis žiedas žibutės tenai . . . —
Žiemą trokštančią, nykią ir šiurpią
Drumzlini nusineš vandenai.

Saulei baigiant už šilo sudegti,
Kad nebūtų tamsu ir grubu,
Žvaigždėmis mes nužersime naktį —
Ir klajosime žemėj abu . . . — —

— — — — — — — — — — — — —

Aš dar niekam nesu pasiguodęs.
Aš dar niekam, o niekam! Girdi?!
Patikėki nors tu mano žodžiais
Ir parodyki kelią širdin . . . —

BALYS SEREVIČIUS

IŠ LĖTO

Gyveniman žengiu iš lėto,
Kasdieną rimtesnis daraus —
Norėtųsi vėjais ir vėtrom
Nulėkti nuo vargo toliau.

Ir žmonės tokie čia atpikrūs,
Be žodžių, akli, be širdies —
Iš tikro, sakyčiau, iš tikro,
Jums vėjai prašvilps tuoj sudie!

Kad taip dar jaunyste paūžęs,
Sugrįžčiau pas jus atgalios,
Gimtine, sena ir palūžus,
Tau vienai tik uosiai žaliuos . . .

Iš džiaugsmo bridau aš į skausmą,
Save nelaimingu laikiau,
Kai žemės išeisiu pajausti,
Ir saulę bus sveikint lengviau.

ALFA SUŠINSKAS

Pirmasis popiežius, lėktuvu skraidęs

Heroiškas kovos gyvenimas yra vertingesnis už ramų gyvenimą be rūpesčių.

Eugenijus Pačelis

Teisingumo ir meilės vaisius yra taika.

Pijus XII

1. MALDA IR DARBAS — DIDELIO GYVENIMO PAGRINDAS

Žmogaus darbas už jį patį ilgesnis, žmogaus įtaka jo amžių prašoka. Genijus amžium neilgai gyvena, o jo darbas tūkstančius metų stebina miruolius.

Milijonai mirė katalikų; 261 popiežius nukeliavo amžinybėn; o Katalikų Bažnyčia vis gyva, gyvybe alsuoja ir kitus gyvina.

Keršto, nesantaikos ir tarptautinio pasiutimo metu miršta didysis taikos apaštalas Pijus XI; miršta šventas, neklastingas ir neveidmainiškas taikos didvyris, miršta tada, kada tik jis vienas taikos širdis, taikos kraujas...

Kiekviena nauja diena už vakarykštę baisesnė, neramesnė ir baugesnė. Europa ir visas likusis pasaulis taikos priedanga rengias baisiai kraujo piūčiai, kurioj žmonės pavirs kruvinais velniais, kur brolis stos prieš brolį ir brolis brolio kraują gers...

Taikos darbas nebaigtas. Mirus didžiajam taikos ir broliškumo herojui Pijui XI, turi kitas atsirast ne mažesnio autoriteto, ne mažesnės išminties ir ne mažesnio šventumo vyras, Jėzaus Kristaus vietininkas.

Pasaulio autoritetai, nebandykit pasiskelbt taikos gelbėtojais: kiek kartų į taiką ir sugyvenimą jūs tiesiat savo rankas, tiek kartų jūs kruvinai meluojat. Tiesa, pasaulio galingieji dabar daug apie taiką kalba, bet jų taikos žodžiai ore bombonešiais suūžia, vandenyje kreiseriais sugraudžia, o žemėje tankais pasipilia...

Taikos žodį šventai tart dabar tik popiežius tegali, bet jis, o Dieve, miręs — taikos Pijus ramus Viešpaties ramybėj...

Dievo globa nepaliks pasaulio. Ateis naujas taikos herojus, kurs bus vertas savo pirmtakūno...

*

* *

Dievo numatymu, 1876 m. kovo mėn. 2 d. Romos mieste inteligentiškoj advokato Pačelio šeimoj gimsta berniukas, kurį tėvai panori Eugenijum vadint.

Pijus XII

Kūdikystę Eugenijus išgyvena kūdikiškai, o jaunystę — jaunuoliškai. Tačiau Eugenijaus jaunystė ypatingą vagą turi ir iš kitų ryškiai išsiskiria.

Eugenijus Pačelis pirmaeilis mokinys, bet ne susitraukęs kalikas, ne raidės vergas. Jis rūpinas pilnutiniu, plačiu išsilavinimu. Nors daug, labai daug jis turi gabumų ir proto, vien jų jam nepakanka. Kas iš to, kad protas ir labai šviesus, o širdis tamsi ir juoda. Todėl Eugenijus gyvena maldos ir saviauklos gyvenimą.

Reikia pasakyt, išmintingo mokinio gyvenimo kelias yra šis: malda, darbas ir saviaukla. Ir šiuo keliu Eugenijus Pačelis eina pilnu žingsniu.

Pačelio moksleiviško gyvenimo vaizdui gaut prisiminsim jo mokytojų atsiliepimus.

Viskonti gimnazijos mokytojas A. Neviani apie buvusį anų laikų savo mokinį, Eugenijų, dabar šitaip pasakoja:

— Atsimenu, kaip šiandien: jis sėdėjo antrame suole. Jo išvaizda buvo liekna ir didinga, veidas kiek pabalęs. Jis buvo darbštus, inteligentiškas ir labai pamaldus.

O simpatiškas senelis profesorius Karuzijus su entuziazmu ir pasididžiuodamas visiems skelbia, jog prieš 45 metus Eugenijus Pačelis buvęs pats gerasis ir pavyzdingasis jo studentas.

Ne vien sauso proto žmogus buvo jaunasis Eugenijus. Jis ir menininkas, artistas mėgėjas. Jaunas žmogus negali išaugt pilnutinis be meno. Menas, meninis lavinimasis jaunam lyg oda kūnui.

Ir Eugenijus Pačelis vaidina, gaudamas ir imdamas sunkiąsias roles, nes turėjo nuostabią atmintį ir ilgiausius dalykus išmokdavo labai greitai. (Išskirtinę atmintį jis ir dabar tebeturi).

Užsienio spauda duoda ir šitokį būdingą epizodą iš Pačelio jaunystės.

Kartą jo tėvas advokatas juokaudamas pastebįs savo sūnui Eugenijui:

— Eugenijau, jei džentelmeniškai elgsies ir gerai mokysies — popiežium kada nors būsi.

Tada šį posakį juokas palydėjo. Bet jis buvo Dievo pranašystė pro tėvo lūpas.

Eugenijus Pačelis džentelmenas, Eugenijus patrauklus maldos jaunuolis, Eugenijus pirmas mokinys, Eugenijus universalus, plačiažiūris jauno gyvenimo jaunas žmogus.

*

* *

1899 m. Eugenijus Pačelis jau kunigas. Koks dar jaunutis, vos 23 metų, o jau save atidavęs Dievui, Bažnyčiai ir žmogaus sielai.

Kun. Eugenijus Pačelis mokslininkas. Jis mokslo daktaras: teologijos, bažnytinės ir pasaulinės teisės trigubas daktaras. Jis profesorius ir pagaliau — diplomatas, kurį vatikanas pasiima savo diplomatiniam darbui.

Šia proga turiu pastebėti, jog vatikano diplomatai yra patys gabieji pasaulio diplomatai ir į juos ne bet kas pakliūva.

1917 m. popiežius Benediktas XV Eugenijų Pačelį arkivyskupu paskiria ir Vokietijon nuncijumi pasiunčia.

Dabar arkivyskupas Eugenijus Pačelis jau plačiu žingsniu išžengia į platųjį Dievo pasaulį.

Vokietijoj jis sužavi tiek katalikus, tiek protestantus, o kaizeriui Vilhelmui II padaro labai gilų pasaulinio masto diplomato įspūdį.

Popiežius Pijus XI savo asmens genijumi įžiūri šiame didžiajame Bažnyčios vyre retą, stiprų išminties talentą, ir šį vyrą 1929 m. gruodžio mėn. 16 d. paskiria kardinolu ir Šventojo Sosto sekretoriumi.

Dabar kardinolas Eugenijus Pačelis visa siela, visu įgimtu sugebėjimu atsiduoda Kristaus darbui diplomatiniame fone.

Jis važinėja po pasaulį. Iki adoravimo juo žavisi apkomunistėję prancūzai su savo aukštaisiais politikos vyrais, kai jis Prancūzijon atvyksta kaip popiežiaus legatas, jį pamilsta protestantas Amerikos prezidentas Ruzveltas, kai jis ir Amerikon legatu nuplaukia.

Į kardinolą Eugenijų Pačelį ima krypti pasaulio akys. Jis pasidaro lyg antrasis popiežius, tik be tiaros...

Dar pastebėsim, kardinolas Eugenijus Pačelis puikiai orientuojas ir Lietuvos katalikų būklėje, o moksleivių katalikų gyvenimas jam taip pat labai gerai žinomas.

2. SU PARKERIU Į PAČELIO SIELĄ IR KŪNĄ

Eugenijus Pačelis aukšto ūgio, pailgo veido, liesas; akys didelės, hipnotizuojančios; kakta aukšta, o visa galva dengta gražiais plaukais; brunetas; visa kūno statūra didinga; gestai dailūs, nuosaikūs; žingsniai reti, tvarkingi, gražūs; klausa puiki, o balsas skambus, malonus.

Gabumo labai gabus. Be gimtosios italų kalbos, labai gražiai, lyg ciceronas, kalba jis lotyniškai, gražiai moka ir vokiečių, prancūzų, anglų, ispanų bei portugalų kalbas. Greitai orientuojasi; trumpai, bet išmintingai ir atsargiai paklaustas atsako. Puikus pamokslininkas, nuostabus oratorius. Jis labai asketiškas, santūrus, susivaldąs, nedaug reikalaująs. Ši jo savivalda stipriai atsispindi liesam, pabalusiam jo veide ir visam elgesyj. Visada susitelkęs. Jo kuklumas, mandagumas ir nusižeminimas — tiesiog pasakiški. Išdidumo nė šešėlio jame, o, rodos, turėtų kuo didžiuotis norėdamas. Ak, tiesa, juo žmogus gabesnis ir daugiau šventumo turi, juo jis labiau nusižeminęs ir kuklesnis! Prancūzai ir vokiečiai, amerikonai ir vengrai, europiečiai ir azijatai, katalikai ir bedieviai ovacijas jam kelia, o jis, Pačelis, ramus, kuklutis, lyg ne jam ši garbė. Niekuomet jis nesinaudoja savuoju *aš;* Eugenijus Pačelis niekuomet savęs neiškiša; Eugenijus Pačelis gyvena be savo *aš.;* vietoj aš jame tėra tu, jūs, Bažnyčia, žmonių siela, žmonių rūpesčiai ir sielvartai... Arba, būdavo, dar jam popiežiaus nuncijumi Vokietijoj tebesant, ateis kas su reikalais, išsikalbės, išsisakys, o Pačelis trumpais, bet aiškiais ir nuoširdžiais žodžiais paguos kuo galėdamas, padės ir išeinant dar paltą paduos, užsivilkti padės. Ak, koks mandagumas, koks nuoširdumas: Jis žavi, patraukia, pririša.

Eugenijus Pačelis — artimo meilės herojus. Jis puikiai žino, jog ir švenčiausi žodžiai, dieviškiausi griaudinimai pavirsta šlykščia

baidykle, jei čia jų nelydi aktyvi artimo meilė... Būdamas nuncijumi Vokietijoj, didžiojo karo metu jis nepaprastai rūpinas karo nukamuotais, sužeistais, belaisviais, alkanaisiais ir bet kokį vargą kenčiančiaisiais. Todėl vokiečiai, dideliu daugumu protestantai būdami, apie jį tada šitaip angeliškai atsiliepia:

— Ne nuncijų turim, o angelą!

Eugenijaus Pačelio autoritetas ir darbininkų masėse didelis, šventas. Būdamas Prancūzijoj ir pasaulinę parodą Paryžiuj lankydamas, iš raudonųjų darbininkų komunistų, ten dirbusių, jis nesulaukia jokio pikto gesto: policija ant kojų, ji tarias, kaip kardinolą Pačelį nuo galimų nemalonumą apsaugot, o darbininkai komunistai, jį tarp savęs pamatę, jam pagarbiai nusiima kepures, darbo įrankius nuleidžia ir didįjį pasaulio vyrą tuo pagerbia.

Jis šio meto ir mūsų laikų žmogus. Amerikos laikraščiai spausdina charakteringą smulkmeną, jog Eugenijus Pačelis, lankydamasis Amerikoj, greičiau susisiekt lėktuvu skrisdavęs, ir jis dabar esąs pirmas popiežius, lėktuvu skridęs.

Visas šių dienų gyvenimas Eugenijui Pačeliui yra labai gerai žinomas ir pažįstamas. Dar daugiau: jis turi šios dienos gyvenimo išmintį.

Eugenijus Pačelis sveikai plačių pažiūrų žmogus. Jis pirmos rūšies inteligentas inteligentams. Nekultūringiesiems jis kultūringojo pavyzdys. Mokslo vyrams — jis mokytasis. Politikams — jis išmintingasis šventosios politikos vyras. O visiems, visam pasauliui, tikinčiam katalikui ir su religija kovojančiam jis dabar jau... Šventasis Tėvas Pijus XII... Jis šventas asketas, išminties ir takto vyras.

Kartu jis yra nepaprastos energijos žmogus su nepalaužiamu charakteriu gėriui, grožiui ir tiesai. Jis ir fiziniai labai pajėgus. Pasakoma, kad jo tėvas miręs per 100 metų turėdamas. Reikia prašyt Dievo Apvaizdą, kad ir Eugenijus Pačelis netrumpiau už savo tėvą gyventų Dievo garbei ir pasaulio laimei.

3. PASAULIS PO PAČELIO KOJOMIS

62 kardinolai iš viso žemės rutulio suskuba naujo popiežiaus rinkti. Viso pasaulio katalikų lūpose taikli malda už šventą naujo popiežiaus išrinkimą.

1939 m. kovo mėn. 2 dieną Romos mieste Vatikano aikštė žmonių galvų bangom banguoja. Konkliava prasidėjo. Pirmas kilniųjų kardinolų balsavimas. Kardinolas Pačelis gaunąs 30 balsų. Tiesa, daugiausia, bet popiežiui nepakanka, nes nėra dviejų trečiųjų visų balsavusiųjų. Antras turas. Pačelis gaunąs netoli 40 balsų. Bet ir dabar dar negana. Trečias balsavimas. O milijoninė minia aikštėj čia šaukia, čia tyli, čia meldžias. Taigi, trečias balsavimas... Kardinolas pareigūnas skaito balsus. Balsavimo kortelėse pačia pirmąja skamba Pačelis, Pačelis ir Pačelis. Jau 40, jau 42 kartus praskambėjo Pačelis. O Dieve, jau dvi trečiosios — ir rinkimų kvorumas. Bet Pačelis vis skamba ir skamba toliau...

Ir išbąla didingasis kardinolas Pačelis, ir savo veidą delnais užsidengia. Pačelis praskamba 61 kartą. Kardinolai sustoja, tik mū-

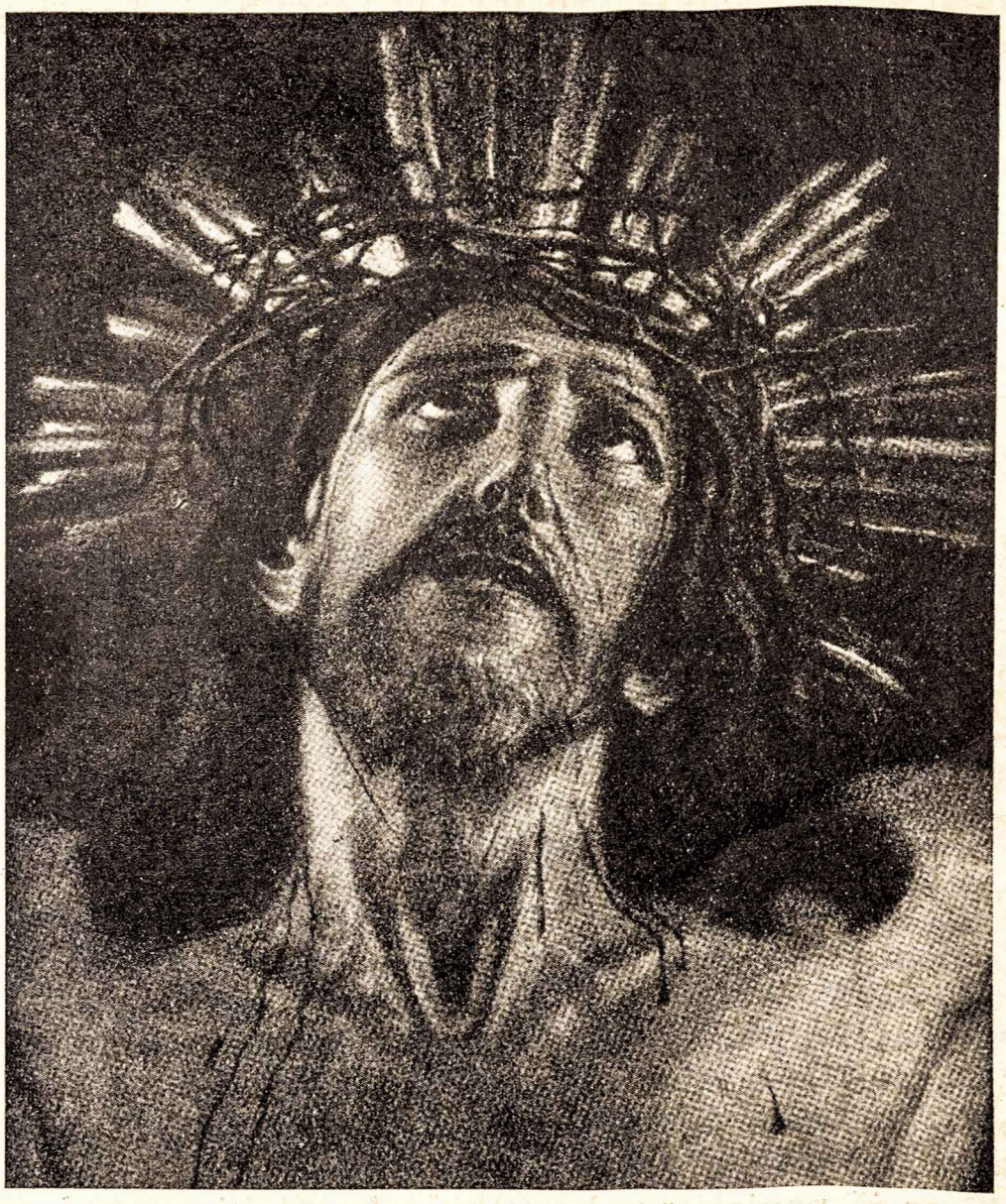

Nukryžiuotasis

sų Eugenijus lieka sėdėdamas... Išrinktas visais balsais... ir dar savo gimimo dieną!

— Ar sutinki priimti išrinkimą?

— Sutinku.

— Kuo vardu vadinsies?

— Pijum XII.

*

* *

Radijo bangos viena kitą lenkia. Žurnalistai užspringdami straipsnius rėžia. Bažnyčių varpai skambina. Žmonės meldžiasi ir džiaugsmu verkia, o Pijus XII laimina visą pasaulį...

— Paduokit žvakę, — kukliai paprašo Pijus XII.

Ir su žvake rankoj Pijus XII tyliai pats vienas nueina prie Pijaus XI karsto. Čia jis prisistato savo pirmtakūnui, didžiajam savo mokytojui, čia jis meldžias į Šv. Petrą ir jį globos ir užtarimo prašo. Pijus XII sukniumba prie Pijaus XI karsto...

Pirmą popiežišką naktį Pijus XII praleidžia menkutėj geleži-

*

* *

Miela, dainelę tau sudėsiu.
Dainelė skris su vyturiais
Per girią ten, į vyšnių sodą
Tavęs pabudint nusileis.

Kaip volungė nerims ir guosis,
Rasa radastų apsiverks,
Upokšnio klonių išsiilgus,
Laukų čiobrelio ir sesers.

Miela, tik tau aidės per naktį —
Laukų takeliais tu išeik . . .
Ir eisim vasaros parnešti: —
Daina pakils su vyturiais . . .

---

nėj lovoj, kurioj ilsėjos Pijus XI per savo konklavą ir kurioj jis šventai mirė, nukeliaudamas į Viešpatį Kristų.

Pirmą popiežišką dieną gyvena Pijus XII. Ir dabar jis toks pat kuklutis, paprastas, kaip anais savo mokslo laurų metais. Jis, popiežius Pijus XII, ima telefoną, popiežium esąs užsimiršęs, pats į vatikano sekretorijatą skambina. O budintysis monsinjoras Montinis, popiežiaus balsą pažinęs, taip susipina, susikonfūzija, jog vos beįstengia paklaustas atsakyt.

Nė vienas iš popiežių nebuvo sulaukęs tokio spaudos ir pasaulio džiaugsmo išrinkimu, kaip Pijus XII. Valstybių vyrai jam siunčia širdingus džiaugsmo sveikinimus ir savo atstovus deleguoja į kovo mėn. 12 d. vainikavimą. Visi sveiko proto, tiesios sąžinės ir didžios kultūros žmonės stačiai džiūgauja, kad religiniu pasaulio vadu Dievo pašauktas toks nuostabus ir prityręs Bažnyčios sūnus Eugenijus Pačelis.

Didis buvo Pijus XI, bet, jau iš pragiedrulių sprendžiant, nė kiek nemažesnis bus ir Pijus XII . . Ir jis toliau visa siela rūpinsis taikiu tautų sugyvenimu. Juk jis pasirinko šitokį savo šūkį:

— Opus iustitiae et caritatis pax (teisingumo ir meilės vaisius yra taika).

O pasauliui ir tereikia teisingumo, Dievo bei artimo meilės ir taikos; teisingumu, meile ir taika remiasi žemės rojus, ir šį rojų želdint, augint ir puoselėt dabar išėjo Šventasis Tėvas Pijus XII.

Arba, va, kad ir šie auksiniai jo žodžiai tuoj po išrinkimo kardinolams:

— Paėmėm šv. Petro valties vairą tarp audrų ir norim ją nuirti į taikos uostą.

„Ateitis“ ir ateitininkai klaupias ties didžia, nepaprasta Pijaus XII asmenybe ir prašo švento jo palaiminimo savo jaunystės keliui.

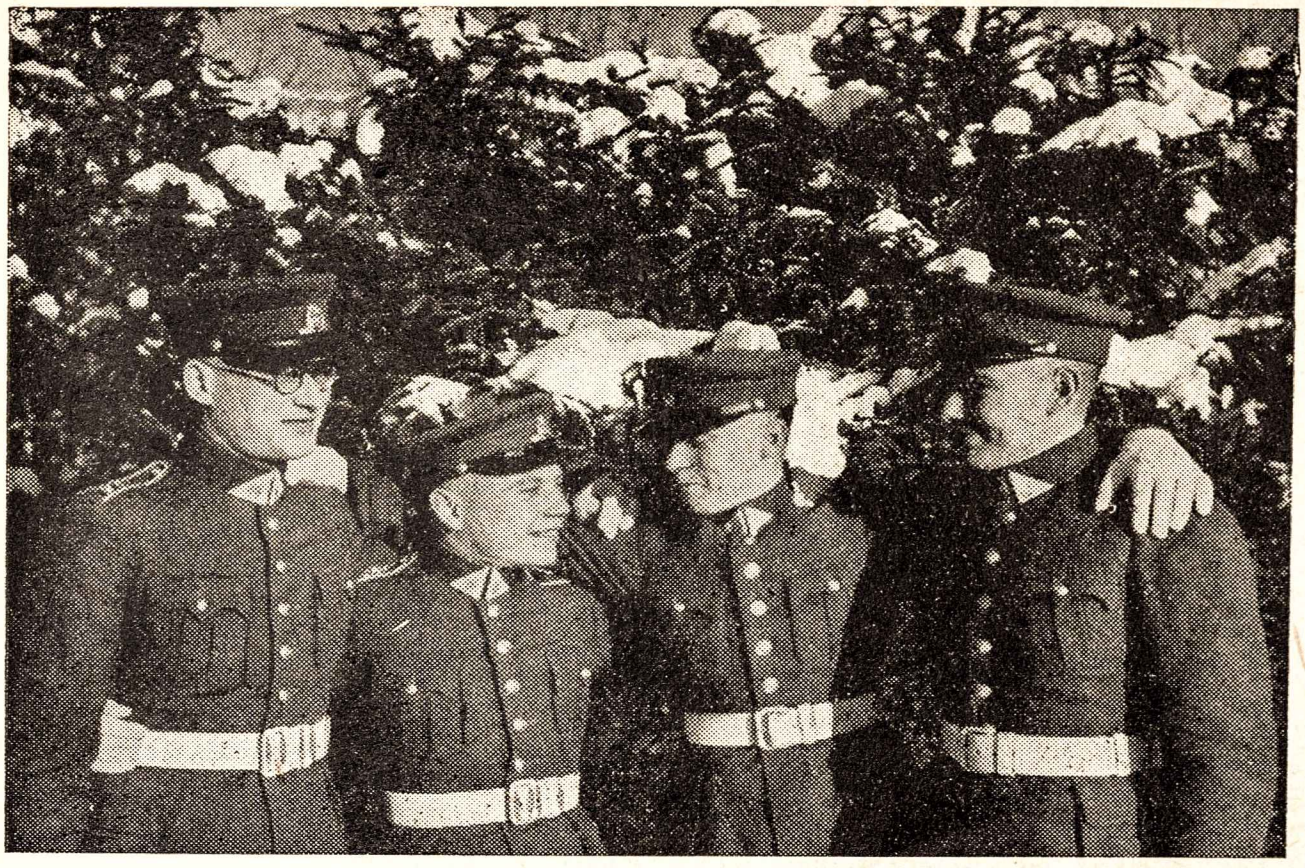

Mūsų bendradarbiai atlieka Karo Mokykloje karinę prievolę. Iš kairės į dešinę: Pranas Kozulis, Kazys Bradūnas, Eugenijus Matuzevičius ir Paulius Jurkus. Vyt. Maželio nuotrauka

PRANAS KOZULIS

*

* *

Sninga. Vakare giria nutilo.
Juodos eglės nulenkė šakas.
Mudu eikim šimtą mylių,
Eikim, kol žvaigždynai patekės.

Atiduok man tiktai širdį. —
Aš tau — žemę, dangų ir marias,
Mum po kojom jau upeliai verda
Ir suošia prietemoj giria.

Paėjėkim dar bent kelio galą,
Ir ims gegužės aplink raudot,
Vėl virpės galulaukėj berželiai,
Ir putodamas prapliups vanduo.

Virš galvų žvaigždynai išsisklaido,
Spindi tavo veidas pilnaty,
Tartum žiedas, saulei nusileidus,
Skleidžiasi virpėdama naktis. —

KAZYS BRADŪNAS

TYLU...

Tylu, tylu... Dangus lynoja —
Gražiausias derlius vėl supus.
Žmogus nusiauna sau kojas
Riebiai pavalgęs atsipūst.

Argi ir mums tyloj nurimti?! —
Kol žingsniai vieškely aidės,
Žygių ugnie, ir drąsios mintys,
Nebepalikite širdies!

EUG. MATUZEVIČIUS

BE DALIOS

Vai, subujojo, vai, sulapojo
Baltam kiemely juodas vargelis —
O kad sugrįžtum, paukšte raiboji,
Gegule mano, vyšnių sodelin!

O užkukuotum, o išrokuotum
Vargelį juodą, man rūpestėlį —
Eičiau, vai, eičiau į girią plačią,
Į aukštą kalną baltojo smėlio...

O ir suklupčiau ant viršūnėlės...
Ant tako pultų žvaigždė mažytė —
Nėr, oi, nebėra man tėviškėlės,
Nėr kam nedalią, nėr kam sakyti...

Jūs, žvaigždės šviesios, dangaus žvaigždelės,
Skliaute aukštajam liepsnokit, dekit!
Per girią plačią, per aukštą kalną
Dieną ir naktį švieskit man taką — —

Vai, jau negrįši, gege raiboji,
Jau nebegrįši niekad į šičia —
Ne ta jau vyšnia sode žaliuoja,
Svetimas veidas lange seklyčios...

ZIGMAS UMBRAŽIŪNAS

Seniūnas

Bredumų sodžiuje mirė seniūnas.

Buvo pats saulėtekis, kai veik pusė sodžiaus susirinko palydėt seniūno. Buvo žmogus geras: užtarė vargšus, su ponais ir klebonais sugyveno, jei duodavo kairė, tai to nežinodavo dešinė; ir vėliavas bažnyčioje nešė, ir giedojo, o ir alučio nieks taip nemokėjo padaryt, kaip Bredumų seniūnas Bartkus. Būdavo, eis Bartkus Velykų rytą apie bažnyčią, drebėdamas neš baltą didžiulę vėliavą ir žiūrės, kaip spinduliuoja auksiniuose saulės spinduliuose nuostabiai geras Kristus. Bartkus net verkti tokiais momentais norėdavo.

Todėl ir šaukė dabar susirinkę:

— Ko tu mus palikai? Ar tau ko trūko? Ar duonos neturėjai? Ar negerbėm, ar nemylėjom tavęs?

Kiti stebėjosi greita seniūno mirtimi:

— Kaip vagis Bartkų pavogė: nebėr, ir gana!

Kaimas buvo sustingęs patekėjusios saulės spinduliuose. Mirtiną tylą pertraukė triūbininkų „Viešpaties Angelas", ir liūdnas klarneto aidas slinko per laukus, kurie nūn blizgėjo daugybe perlų: sušalęs sniegas buvo apsitraukęs plonitelyčiu raupuotu leduku ir patekėjusios saulės spinduliuose nuostabiai žėrėjo; ėjo per trobas, iš kurių stačiai į šviesiai balzganą dangų per šarmotas šakas kilo melsvi dūmai; ėjo per apšerkšnijusius sodus, miškus, kalvas, ėjo ir skelbė: Bredumų sodžiuje mirė seniūnas...

*

* *

— Na, Vaišnora! Gausi mus dabar valdyt, — gudriai metė Mikyta, jiems važiuojant iš kapinių.

— Ti! Ką?! Šitaip anataip... Ti, ką aš čia... — išsisukinėjo Vaišnora. Jam ir tokia mintis nebuvo atėjusi.

— Pats iš mūsų ir gudriausias, ir išmintingiausias..., — tęsė Mikyta, — e... e... e... ir prie ponų! Ir klėtys pilnos, ir kokie arkliai! E...e... che... che! Ir Marcelei bus geriau: piršliai kaip šunes puls! Visi sakys: „Vot, Vaišnora tinka Bartkui pakeisti!"

— Ką aš čia... Šitaip anataip! Ti...

— Visi žino: Vaišnora — ir prie „tanciaus", ir prie ražančiaus.

Praslydo arkliui iš po kojų trys kilometrai. Štai beržynėlis, savo skaras šarma pridengęs, stovi. Mikyta žiūri į beržynėlį, o šis jam akį veria. Tegu. Tegu Marcelė ir senmergė. Bet pasoga, bet beržynas! Ir giminė garbinga: dėdė kunigas. Ir 60 ha... Nuo viso to Mikytai akys raibo.

— Aš jau seniai apie tai galvojau... — nei iš šio, nei iš to vėl prabilo Mikyta, o Vaišnora niekad negalvojęs.

— Ti, ką? Šitaip anataip... Ti, užeikie kada nors... Dar turiu nuo Kalėdų, šitaip anataip, užsilikusio..., — pridūrė Vaišnora atsisveikinant.

*

* *

Gaidykstė dar toli buvo, o Vaišnora jau nebemiega. Žiūri į tamsą ir klausosi, kaip už lango stūgauja vėjas. Nerimsta.

— Ti..., — kalba pats su savim, — šitaip anataip! O gal ir tiesą tas Mikyta, šitaip anataip, kalba...

Jis vis galvoja apie pasakytus Mikytos žodžius.

— Nors ir šunbajoris, bet tiesą permato, — murma.

„Gausi mus dabar valdyt" — jis dabar aiškiai girdi.

Vaišnora ir Dievo ženklą permeta, bet mintys (ai! tos įkyrios mintys!) vis lenda į galvą: juk tikrai jis galėtų būti seniūnu! Ir garbė, ir nešena kokia! Ne! Jis tada neisiąs į Leizerio karčiamą... Negėda juk ir su ponais, ir su viršaičiu, ir su sekretorium išgerti. Vis vyresnybė, vis valdžia! Tikriausiai pats Pauliukų Jonas pasipirštų jo dukrelei...

Vaišnora palengva keliasi, įsispiria didžiules klumpes, užsivelka kailinius, užsimauna zuikinę ir išgirgždina pro duris. Ore šaltis braška. Valandėlę jis žiūri į dangų, kur daugybė žvaigždelių ugnelėmis mirksi ir pro šarmotas šakas leidžiasi didelis raudonas mėnulis. Tyla. Jis girgždina kūtėn, o sniegas, po kojomis braškėdamas, tarytum vis kartoja:

— Dabar... turėsi... mus... valdyti...

Jis nori atnešti keturiems garduose nerimstantiems trakėnams dobilų, bet...

— Ti, šitaip anataip!... Pirmą kartą užmiršau, šitaip anataip, pasiimt liktarną...

*

* *

Rinkimų sekmadienis atėjo. Vaitkaus trobon susirinko visi kaimo vedusieji.

— Pienburnių mums nereikia, — sakydavo seniai.

Ką rinkti? Galvojo nevienas.

Mikyta visą savaitę lakstė po kaimą ir įkalbinėjo rinkti Vaišnorą.

— Jis ir prie vyriausybės, ir prie ponų! — kalbėjo.

Daugelis siūlė rinkti Mockų; tą, kurio troba stovėjo kaimo galulaukėj. Ji stovėjo prisišliejusi prie kalniuko; visų keturių vėjų gairinama, pasišiaušusiu kraigu, ji stovėjo kaip baidyklė, vieniša ir nejauki. Sunki savanorio pradžia. Palikta ranka kovų laukuose ir ištiktos nelaimės stabdė jo gyvenimo vežimą: antai nugaišo karvė ir arklys visai netikėtai ir nelauktai išsitiesė, bevežant dvarui mišką.

Taip, daugis siūlė rinkti Mockų: ne latras, ne pijokas! O ir žemę atkariavo, ir lenką išvijo...

Mūsų gimnazijos ir Liciejaus Eucharistininkai prieš Kalėdas suruošė kuklias kūčias. Čia matome Eucharistininkus ir jų svečius. Iš kairės: kuopos globėjas kapelionas kun. E. Basys ir gimnazijos Direktorius p. M. Šikšnys

— Mockus turi mus valdyt, — kalbėjo bredumiečiai, — jam ir pragyventi vienas kitas centas bus. Ir trobą pasitaisys, ir duonelės daugiau turės!

Į rinkimus atvažiavo ir viršaitis. Prieš rinkimus jis atsistojo, susidėjo rankas ant nutukusio pilvuko, panarino akis ir, atspyręs koją, tarė žodį:

— Vanas, vanas, jau vyriausybės, vanas, taip surėdyta, vanas, kad kaimą, vanas, valdo seniūnai, vanas!

Viršaitis kalbėjo ilgai. Kalbėjo, kad nebėra vienybės, nebėra džiaugsmo ir optimizmo ūkininkuose, kad ūkininkai nori daugiau išmanyti, negu jiems reikia, ir vis kartojo „vanas", kas turėjo reikšti „vadinasi".

Ir klausėsi bredumiečiai kalbos, bet kokį žmogų rinkti seniūnu, taip ir liko neaišku. Kažkas pasiūlė rinkti Mockų.

— Mockų, Mockų, Mockų!...

Taip netikėtai tapo Mockus seniūnu. Niekas nepastebėjo, kaip iš trobos dingo Vaišnora, paskui jį išėjo Mikyta, Sidabras, šeimininkas Vaitkus, daug kitų. Ir viršaitis visai nepastebimai išėjo... Ką? Mockus nei prie vyriausybės, nei hektarų daug turi. Ne! Perdaug geras žmogus Mockus.

Likusieji Mockų pakilnojo ir išsiskirstė.

*

* *

Vaišnora miegojo neramiai. Jis vis negalėjo suprasti, kodėl Mockus tapo seniūnu. „Tu iš mūsų protingiausias ir gudriausias", girdi Mikytos žodžius. Atsikėlė baisiai piktas ir tuojau puolė bernus:

— Ką, šitaji anataji, veltui duoną ėdat?

Ir tik šiandien jis tepastebėjo, kad Marcelė jau senmergė, kad bernai mažai tedirba, kad jo boba kvaila kaip višta.

Dar nespėjo saulė pakilti virš savanorio būdos (taip jis vadino savanorio trobą), kaip į kiemą įlėkė Mikyta, pasirišęs skepetą ir pasikoręs aukštoje kaulinėje apykaklėje.

Ilgai Vaišnora kalbėjo su Mikyta, kuris vis Vaišnorai kažką teigė, primygtinai įkalbinėjo.

— Marcele, atnešk ponui kalėdinio, — paragino Vaišnora ir pats ėmė kažkur rengtis. — — — — — — — — — — — — — — —

*

* *

Jau buvo gerokai įkaušę, kai atsidūrė valsčiaus raštinėje. Už stalo atskirame kambarėlyje sėdėjo viršaitis ir vis rašė, ir rašė.

Pagaliau viršaitis teikėsi prabilti į svečius:

— Vanas, vanas, pas mane su reikalu, vanas!

— Ti, šitaji anataji, ti! Mes čia, ponas viršaiti, šitaji anataji, kaip ir su reikalu... Ti, čia...

Jo kalbą nutraukė Mikyta:

— Vot, ponas viršaiti, čia dėl naujojo seniūno... E... e... e... Jis, mat, neaiškus...

— Vanas, ką jūs, vanas, sakote?.. Gaivalai?!

— Ti, šitaji anataji, gaigalai ėmė, šitaji anataji, ir prapuolė, — pasiskubino Vaišnora.

Skubiai įsikišo Mikyta. Jis ilgai pasakojo, koks buvo doras ir garbingas Bartkus, kad ir dabar kaimas norėtų tokį pat seniūną turėt. Ir štai Vaišnora! Garbingas ir doras, ir prie vyriausybės, ir viršaitį gerbiąs, ir sekretorių...

Klausėsi viršaitis ir vis suko ūsą. Ką gi? Gaivalai seniūnais nori tapti? Ar tai matyta?!

— Vanas, vanas, Mockus nebus patvirtintas, vanas. Sušauksime, vanas, naują krivulę ir rinksim, vanas, naują seniūną. O aš, vanas, labiausiai norėčiau, vanas, kad seniūnu taptų, vanas, Vaišnora!

— Ti, šitaji anataji, ką aš čia, šitaji anataji. Aš tik, šitaji anataji, noriu visam kaimui gero... O Mockus... e... šitaji anataji! O ir tie gaigalai — tai ir po šiai dienai, šitaji anataji! Beje, iš kur, ponas Viršaitis, būsit girdėjęs, šitaji anataji, apie tuos gaigalus?

Taip ir liko neišsiaiškinę. Atsisveikindami beveik išsibučiavo. Vaišnora pridūrė:

— Užvažiuokit, šitaji anataji, pas mus... Tai žąselę, tai kalėdinio, šitaji anataji! Boba vis ką nors sugalvos...

*

* *

Mockaus nepatvirtino. Bredumuose įvyko naujos rinkimų valandos. Ir išrinko Vaišnorą...

— Vis geriau, — kalbėjo žmonės, — ir su ponais, ir prie vyriausybės, ir...

Literatūros muzikos vakaro Mažeikiuose dalyviai ir svečiai: penktas iš kairės sėdi rašyt. B. Brazdžionis, šeštas — gimn. dir. P. Štuopis

Tik niekas nesuprato, kodėl nepatvirtino to, kuris žemę atkariavo ir lenką išvijo . . .

*

* *

Buvo vėlus vakaras. Ore šalo. Per dangų keliavo nuostabiai šviesus mėnulis. Lengvesni ir sunkesni debesys draikėsi po visą dangų. Sniegas spindėjo, net akį vėrė. Iš po sniegų išlindusios glūdėjo tamsios trobos, o menki jų žiburėliai netoli tešvietė.

Didžiuoju vieškeliu eina Mockus. Jis dažnai atsigręžia ir žiūri į toli pasilikusius miesto žiburius. Kiek paėjėjęs, jis vėl sustoja ir vėl žiūri. Pakelia akis į dangų. Mato. Plaukia, skuba kažkur debesys. Protarpiais sublizga žemė nuo pilnaties šviesos ir jam atrodo, kad debesys virsta milžinais, grumiasi, nori užstoti šviesą. Kartais debesys virsta didžiuliais kalnais, kuriuose žaidžia tamsūs šešėliai ir sudaro tarpeklius, daubas. Mockus nori pakilt ir tuose kalnuose klaidžiot, bet debesys greit keliauja ir pilnaties šviesa vėl daro naujas formas, vėl nardo šešėlių jūroj. Protarpiais prasiveria debesys ir Mockus nori pamatyt laimės žvaigždę. Bet žvaigždė gailiai sumirga jo akyse, ir jis debesų properšoje tepamato nardant pilnatį.

Iš kažkur atplaukia daina. A! Tai Vaišnora vestuves kelia, atsiminė Mockus, ir jam užėjo pasiutęs pyktis. Jis ėmė vapalioti:

— Palauk, rupūž . . . Aš tau nedovanosiu!

Ir ėmė skubiai eiti Vaišnoros link. Jis atsiminė, kaip Mikyta jam įkalbėjo atkeršytı.

— Tave net vagimi pavadino! Iš tavęs paskutinį duonos kąsnį atėmė! Ir tu dar tyli . . .

Ant kiekvieno naujo žingsnio didėjo Mockui pyktis.

— Palauk! Iškelsiu aš tau vestuves. Pauliukų Jonas tik stebėsis.

O štai jau Vaišnoros beržynas. Mockus tik dabar atsiminė, kad jis nežino, kuriuo būdu atkeršys. Ir jis ėmė galvoti. Bet mintys sukosi, pynėsi galvoje. Ne! Jis nepadegsiąs. Jis įeisiąs ir pasakysiąs, kad Mikyta jį biauriai, biauriai apgavęs. Ir jis ėmė džiaugtis, kad Marcelė ruošiasi vestuvėms su Pauliukų Jonu. Tegu! Tegu žino Jonas, kokį uošvį gavo, kokion giminėn įėjo.

Kaip lapė įslinko į kiemą. Pas daržinę truputį sustojo: jam kažkas šmėkštelėjo akyse, ir jis pamanė, kad Mikyta bėgo. Bet šešėlis greit dingo.

— Šiandien aš, tur būt, pamišau, — kalbėjo pats su savim. Jau Mockus norėjo nebeiti trobon, bet nauja daina, kuri nūn sklido iš trobos, jį stumte stūmė.

— Palauk! Vot.. taip! Benzino... — girdi Mockus kažką kalbant. Taip. Tai tikriausiai Mikyta kalba. Ir jam pasirodė, kad Mikyta baisiai įpykęs ant Vaišnoros. Nei dukters, nei beržyno! Mockus vėl ėmė murmėti.

— Šiandien esu pamišęs...

Jis niekada nematęs šešėlių slankiojant, niekad negirdėjęs kalbant jų! Ir greitai ėmė eiti namo. Ne! Jis vėl apsisuko. Tik pažiūrėsiąs pro langą, kaip linksminasi Vaišnora. Nūn jam pasirodė, kad jis niekuomet nepykęs ant Vaišnoros. Jis ėmė dvejoti:

— O gal Mikyta melavo?

Staiga jis pamatė šmėžuojant ugnį. Na! Mockus netiki. Ne gi Mikyta keršytų?...

— Cha... cha... cha, — kažkas juokiasi. Vėl Mockui pasirodė, kad tai Mikyta.

— Dieve, juk aš neklejoju, — šnabždėjo Mockus ir ėjo artyn prie ugnies. Jis ėjo, norėjo sustoti! Jis vėl išgirdo biaurų juoką ir pamatė, kaip beržyno link bėgo du žmonės. Netiki Mockus. Gal jam tik taip rodosi? — — — — — — — — — — — — — — — —

— Jūsų namai dega! — suriko Mockus, įbėgęs į trobą.

*

* *

Važiuoja Vaišnora iš miesto.

— Ti! Treji metai, šitaji anataji! Treji metai kalėjimo.

Valandėlę jis mąsto. Grubia ranka perbraukia per akis: nori įsitikinti, ar aiškiai mato. Taip! Tai Mockaus būdos langai švytruoja saulėlydžio šviesoje, ir kieme svyruoja jo žmona, aukšta ir kaulėta, su vargo našta.

— Trejus metus Mockus gaus tupėti, — murma. — Ti! šitaji anataji! O kas žino, gal ir Mikyta padegė... Marcelė... Šitaji anataji... jis piršosi... ir aš... šitaji anataji...

K. J. GUTAUSKAS

Tai buvo jų paskutiniai žodžiai

TAIP UŽGĘSO DIEVO ŽIBURIAI

Gavėnia. Tylesnė gimnazija, ramesni subatvakariai. Ilsis puspadžiai, mažiau šaukia kakarinės. Rekolekcijos, ta didžioji susikaupimo ir maldos šventė, mus dar rimčiau nuteikia. Dar ryškiau prisimenam atgailos pelenus ir girdėtus žodžius: „Dulkė esi ir į dulkę pavirsi".

Tokiam rimtam laikui reikia ką nors rimto parašyti. Man visada buvo įdomus ne tik didžiųjų žmonių gyvenimas, bet ir jų paskutinės dienos, jų paskutiniai žodžiai — jų gulbės giesmė. Kaip mirė nemirtingieji, kaip apleido šį pasaulį tie, kurie lyg ugnies stulpai švietė žmonijos gyvenimo horizonte? Tai vis klausimai, kurie kartu ir įdomūs ir pamokantys.

Šiandien labiau esame reikalingi vieno šventojo, negu šimto profesorių. Skatikinių asmenybių laikais šaukte šaukiamės dvasios gyvenimo didvyrių. Mes ištroškę, alkani ir pavargę, nors kasdien geriame, valgome ir ilsimės. Mes ieškome ne kasdieninės duonos (ne ja viena žmogus gyvena), mūsų akys nori matyti gyvą, lietuvišką šventąjį, žmogų — šventąjį Dievo malonės stebuklą, žmogų — meteorą, kuris prieš mūsų akis sušvistų visu šventumo, tiesos ir meilės grožiu. Deja, Lietuva dar neturi laimės pasakyti kaip kitados Prancūzija apie savo Arso kleboną: „Mes turime šventąjį". Ačiū Dievui, visa dvasinė kultūra yra visos žmonijos nuosavybė ir pasididžiavimas. Ir visų dvasios didvyrių — šventųjų gyvenimas tai gražiausia giesmė, skirta skaityti visiems. Jūs visados mane žavėjote, šventieji Dievo žiburiai, šitoj klaidų ir egoizmo nakty, nes jūs iškėlėte žmoniškumą iki svaigių šventumo aukštybių, nes jūs buvote žmoniškiausi žmonės, drąsiausi kariai, kurie nugalėjote patys save. Štai kodėl mano akys visų pirma krypsta į jus, kurių dienas puošia pasiaukojimo ir pergalės žygiai, o paskutines valandas amžinos laimės viltis. Mane žavi jūsų didybė, man nesvarbu jūsų kilmė, rasė, gimtasis kraštas.

Jis gyveno krikščionybės prieaušry. Senas, žilas senutėlis šv. Simeonas. Tai žmogus, kuriam Dievas buvo pažadėjęs, kad tol jis nemirsiąs, kol savo akimis nepamatysiąs Išganytojo. Ir rodos matai, kaip vieną dieną jis paima ant savo drebančių rankų Vaikelį, pažįsta Jį ir pilnas ramybės sako: „Dabar, Viešpatie, atleidi, savo tarną kaip esi kalbėjęs, ramybėje, nes mano akys matė tavo išganymą" (Luko, II, 29).

Išmintingojo Gamalielio mokinys, aršus krikščionių priešas, vėliau uoliausis apaštalas, tris kartus apėjęs tų laikų žinomą pasaulį, galop padėjęs galvą už Kristų — tai šv. Povilas. Jis visai nebijo mirti, jis net trokšta mirties: „Aš esu spaudžiamas iš abiejų pusių: trokštu mirti ir būti su Kristumi (Pilyp. I, 23). Aš kovojau gerą kovą... Gale man atidėtas teisybės vainikas" (2 Timot. IV, 7).

Kristaus tiesą jis dar pažino iš apaštalų. 41 m. išbuvo Antijochijos vyskupu. Jau senas būdamas turėjo keliauti į Romą ir čia mirti amfiteatre. Negąsdino šv. Ignato nei liūtų nasrai, nei baisi mirtis. Jis net romiečių prašė, kad tik nesistengtų jo išgelbėti. Jiems rašytame laiške sako: „Kaip gražu iš pasaulio eiti pas Dievą, kad Jame vėl prisikelčiau" (Ad. Rom. II, 2).

Jai buvo tik 13 m., kada savo jaunutę galvą nulenkė po budelio kalaviju. Tai šv. Agnietė, mergelė ir kankinė, mirusi 304 m. sausio 28 d. Jos paskutiniai žodžiai buvo šie: „Aš einu pas Tave, Kurį aš mylėjau, Kurio aš ieškojau, Kurio aš visados ilgėjaus".

Tai iškalbingiausis šventasis. Ne veltui šalia Jono dar pridedama Auksaburnis. Jis pasakydavo tiesos žodį ir šio pasaulio galingiesiems. Tai labai nepatiko patvirkusiai karalienei Eudoksijai. Dėka jos intrigų, 407 m. rugsėjo 14 d. miršta ištrėmime. Paskutiniai jo žodžiai buvo: „Teesie Dievui padėka už visa".

Prieš mūsų akis neturtingiausias, linksmiausias šventasis. Tai Asyžiaus Pranciškus. Prieš pat mirtį jis paprašė gydytojo pasakyti ir neslėpti tiesos dėl jo sveikatos stovio. Kai tas pasakė, kad liga nepagydoma, šventasis džiaugsmingai sušuko: „Tai būk pasveikinta, mano sesuo mirtie!" Dar kartą palaiminęs savo gimtąjį miestą, paprašė giedoti linksmas giesmes. „Tėve", tarė nedrąsiai vienas vienuolis, „mirties valandoje reikia liūdėti ir melstis, o jūs liepiate giedoti". Nusišypsojęs saulės brolis pasakė: „Juk tai gražiausia mano gyvenimo valanda, kurios taip ilgai laukiau. Kada atsiveria dangus, kada pabaigtos ištrėmimo valandos, reikia ne verkti, o džiaugtis. Giedokit, mano broliai, Viešpačiui!".

Kol gyvas buvo — vadino jį Karalium, o po mirties ir šventuoju. Tai Liudvikas IX-sis. Mirdamas (1270 m.) jis pasakė: „Aš niekados netikėjau, kad mirti taip lengva". Jo veidą ir po mirties puošė šypsena.

Šv. Tomas Akvinietis, jausdamas greitą mirtį, paprašė atnešti šv. Komuniją. Ilgai meldėsi, o po to pasakė: „Aš priimsiu Tave, mano sielos turte, mano kelionės stiprybe".

Šv. Katarina iš Sienos, gulėdama mirties patale, taip guodė savo seseris: „Nebūkite liūdnos, bet džiaukitės; aš apleidžiu kančių vietą ir einu pas amžinąjį Dievą, ramybės okeaną". Ta didi šventoji, mistikė, reformatorė, vienuolynų steigėja ištarė paskutinius žodžius, kuriuose sudėjo visą savo tikėjimą, viltį ir meilę: „Aš mirštu kaip Katalikų Bažnyčios duktė".

Šv. Aloyzas Gonzaga, jau silpnas būdamas, ima į rankas plunksną ir rašo savo motinai laišką. Laiškas rašytas Romoje 1591 m. spalių 6 d. Guosdamas savo motiną, kad jam mirus ji neliūdėtų, jis taip rašo: „Šitas mūsų atsiskyrimas netruks ilgai. Ten, aukštybėse,

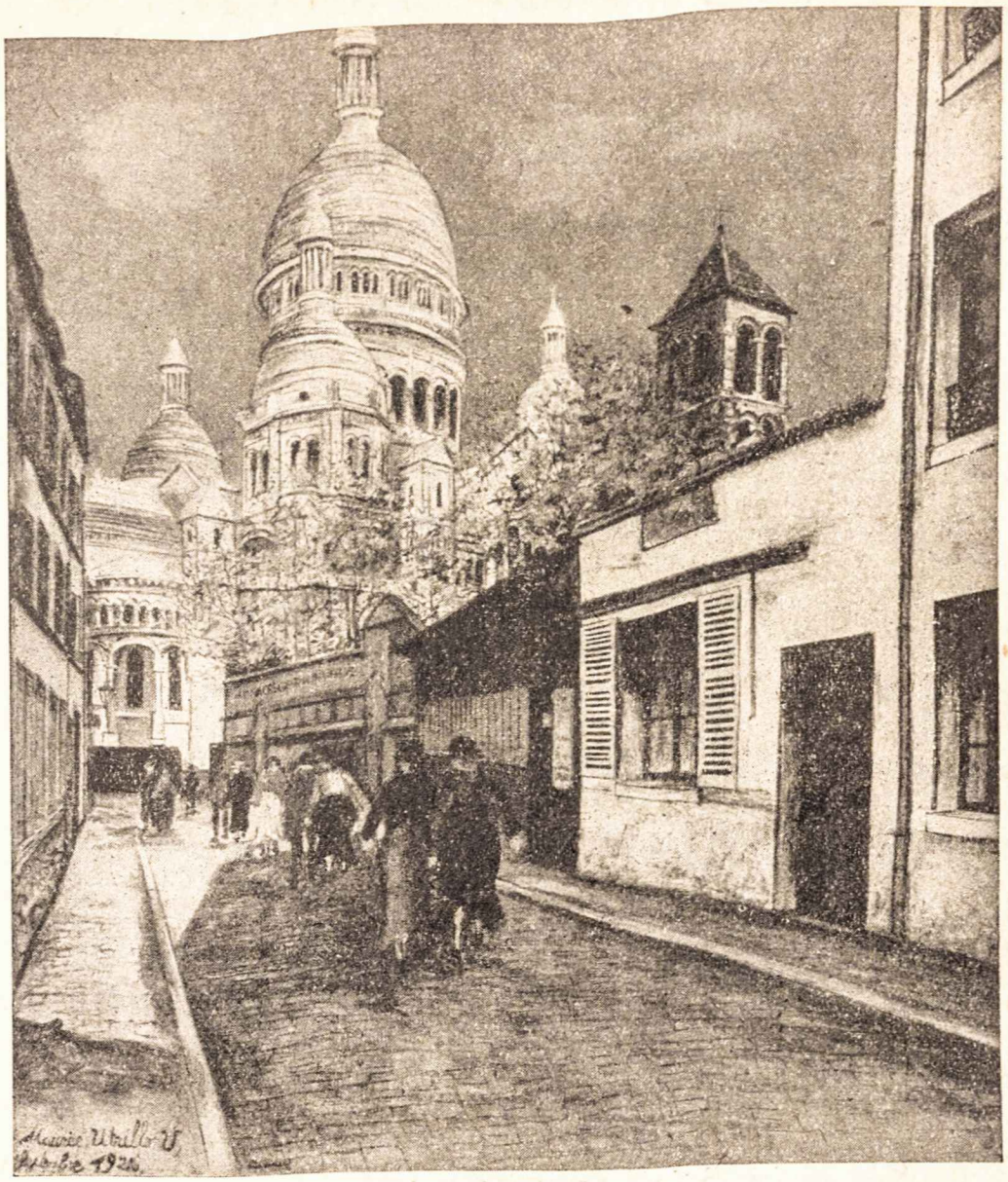

M. Utrillo. Sacre Coeur
Iš buvusios Kaune prancūzų moderninio meno parodos

mes vėl pasimatysime ir džiaugsimės, kad jau niekados nebereikės atsiskirti. . .".

Tai buvo Dievo Kūno šventėje, Romoj, 1595 m. Didysis to miesto apaštalas šv. Pilypas Neri laikė skaitytines mišias. Kaip žmonės nustebo, kai šventasis nuo pradžios ligi galo pergiedojo Gloria in excelsis Deo, o po to toj pačioj dienoj mirė.

Gražus ir tyras buvo jos gyvenimas, lyg skaidrus rasos lašelis. Graži buvo ir mirtis šv. Vaikelio Jėzaus Teresėlės. Ji mirdama dar pajėgė pasakyti: „O aš Jį myliu . . Mano Dieve, aš Tave . . . myliu".

— Kaip liūdna priimti šv. Komuniją paskutinį kartą, — tarė šv. kun. J. Vianney, Arso klebonas. Jam gaila buvo palikti nusidėjėlių, kurių nebegalės vesti į Dievą.

Kaip mirė kitos garsenybės, ne šventieji, gal kitą kartą.

VYT. ČĖSNA

JŪREIVIO DAINA

Baltos bangos baltą burę
baltą rytą neš tolyn.
Laumė ragana nubūrė
man nežinomas šalis.

Tik baltų žuvėdrų balsas
baltą būrę palydės.
Jokio žodžio, jokio balso
meile tvaskančios širdies.

Daug siūbuos baltų lelijų
balto ryto spinduliuos;
baltos bangos ir lelijos
rytą vakarą vilios.

Laumė ragana nubūrė
laimę šokyje bangų.
Baltos bangos, baltos bures,
ir gyvenimas smagus.

JUOZAS ŽEMAITIS

VAKARO PASAKA

Ko užsisvajojai, sesutėle mano,
Ko susidūmojai baltoje seklyčioj? . . .
. . . Užu girių broliai bėrus žirgus gano,
O ant kalno svyra, linkčioja žilvičiai.

Nusagstei rūtelėm garbanotus plaukus
Ir gražiai kiemelį išlavei, jaunoji . . .
Argi bernužėlio iš už mylių lauki,
Tolimais keleliais pas tave atjojant? . . .

Prie stiklinių gonkų rūtos svyra, svyra . . .
— O girdi! Už sodo dunda viešas kelias!
— Tai ne jis, sesyte . . . Tai tik ošia girios,
Tai tik vėjas virkdo pakelės berželį — —

Ak, nelauk, sesyte, žalioje sodyboj,
Neatjos bernelis šiandien žirgu bėru . . .
. . . Ant rasotų uosių vakaras pakibo,
Pro šydinį dangų blankios šviesos žėri . . .

Tik klausyk! Tai šaukia ten tave motulė!
Eik namo, sesyte, eik namo, jaunoji! . . .
. . . Mėnesienoj tyliai vyšnių šakos liūli:
Ak, jis neatjojo . . . ak, jis neatjojo . . .

HENRIKAS NAGYS

PAVASARIO AUDRA

Atskrisk audra! Man neramu, kai tokios tylios dienos,
Kai tokios saulėtos ateina su pavasario tvanu.
Nei vieno kraujo lašo danguje, tik paukščiai gieda,
Sutūpę į kiekvieną tuščią šaką vis po du, po du...

Nurimčiau, jeigu kas ateitų ir padėtų ranką ant peties,
Ir mudu būtume, kaip šitie paukščiai: du.
Tegul tada kas vakarą prasiveria gėdingas žiedas,
Tegul nuo paukščių visos šakos lūžta, tegul...
Nuvesčiau ją, parodyčiau, kaip ramios upės išsilieja,
Kaip apsemia paklydusius bekraštėj lygumoj namus,
ir paskandina mažą bandą, paskandina mažą piemenėlį,
užmigusį po šlamančiu klevu...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Atskrisk audra! Atskrisk per tyrą dangų,
Kad kruvinųjų kojų pėdos šviestų debesy!
Nuplėšyk pumpurus galingom rankom!...
Tik tu į mano klaidžią sielą dieviškos ugnies neši!

BENEDIKTAS SILIŪNAS

MERGAITĖ

Ag, kad vasarą ir žiemą
Vis žydėtų jazminai,
Kad nulytų mano kiemas
Žiedlapiais baltais, baltais!...

Tik pavasarį sulauksiu
Pasipuošusi tavęs —
...Žiedlapiai apkris mum plaukus,
Žemė džiaugsmo šventę švęs...

Ar per rudenį ir žiemą
Mūsų meilė neišblės — — —
Jazminas belapis kieme
Kelia šaką iš pusnies...

Tai atbuskite, upeliai,
Neškit, laužykit ledus —
...Žemė bunda, žemė kelias,
O širdužei neramu...

Ag, per žiemą nebežydi
Jazminai man po langais —
Mano mielas kitą lydi
Apsnigtais laukų takais — — —

P. PETRAUSKAS

Biliūno ir Vydūno žmoniškumas

Vieni rašytojai savo kūryboje stengiasi parodyti kuo didesnį technikos virtuoziškumą ar išreikšti lyrinius išgyvenimus. Kiti rašytojai laikosi daugiau didaktiškų tendencijų, meninėm formom apvilkdami gyvenimo tiesą. Biliūnas ir Vydūnas — gilūs savo kūrybine apimtimi lietuvių rašytojai, įnešę daug saulės ir šviesos į mūsų literatūros kelius. Šių dviejų rašytojų kūryba yra ryškus himnas žmoniškumui, šviesaus idealizmo kupinas. Realistinė pažvalga į gyvenimą ir kūrybą leido Biliūnui iš karto prieiti prie žmoniškumo idėjų, kurios aiškiai pastebimos ar kurių pasigendama kasdieniniam gyvenime. Rašytojas kreipia dėmesį į tą žmoniškumą, kurį jis pastebi gaivalingai besireiškiantį ištisose masėse. Biliūno žmoniškumas — tai galingas streikas, drąsi manifestacija, atkaklus veržimasis prie Laimės Žiburio. Gi Vydūnas, toldamas nuo materialinio pasaulio į dieviškąją sritį, ieško žmoniškumo ypač atskiram individe, kad lyg kibirkštimi, iš pelenų atpustyta, įžiebtų gaisrą tautoje ir žmonijoje.

Nuoširdus ir ryžtingas siekingumas, ieškojimas kelių į žmonijos dvasinį triumfą nušviečia Biliūno ir Vydūno kūryba skaidria idealizmo šviesa. Juk tas žmoniškumas, kuris ryškėja šiųdviejų rašytojų kūryboje, nėra visais atžvilgiais nūdienis žmoniškumas, paimtas iš kasdieninio gyvenimo, iš lietuvių tautos sielos. Tai idealistiniais užsimojimais sukurtas ateities taurusis žmoniškumas, ir rašytojai tiki, kad jis trūkstančiais žiburėlių pasklis po kraštą, kad jį žmonės pasisavins ir kad jis nuves lietuvių tautą ir žmoniją naujais keliais. Šiam tikėjime tiek daug nuoširdumo ir kažkokios dvasinės šilumos, kad mes drauge su žmoniškumo ugdytojais tikime idealo nemarumu, pilnuoju gyvenimo įprasminimu ir žmoniškumo laimėjimu prieš blogio pradą. Visų teigiamųjų Vydūno veikėjų pastangos, iš tikrųjų, realizuojasi. Tauraus dvasinio turinio žmogaus niekas negali palaužti. Barbariškas vokiečio gašlumas blėsta kilnios mergaitės, Magės, sielos taurume (Vydūnas, „Pasaulio Gaisras"). Atrodo, kad idealistinis nusiteikimas užtikrina laimėjimą, tikrojo žmoniškumo besiekiant, nors baisios šmėklos nuolat šmėkščiotų prieš akis ir kelias aukštyn prie Laimės Žiburio būtų lavonais nuklotas. Vistiek viena ranka palies stebuklingąjį žiburį ir nauja gyvybe sutvaskės žmonijos širdis.

O vis dėlto tik nedaugelio žmonių rankos atidaro laimėjimo duris, tik atskiras individas priartėja prie idealo ir patarnauja žmonijai. Ne ištisos minios, bet tik ryžtingieji, tik paskiri žmonės paliečia savo rankomis Laimės Žiburį. O tautos ir žmonijos rūmas susideda iš atskirų plytų, iš pavienių individų. Šio rūmo tvirtumas pri-

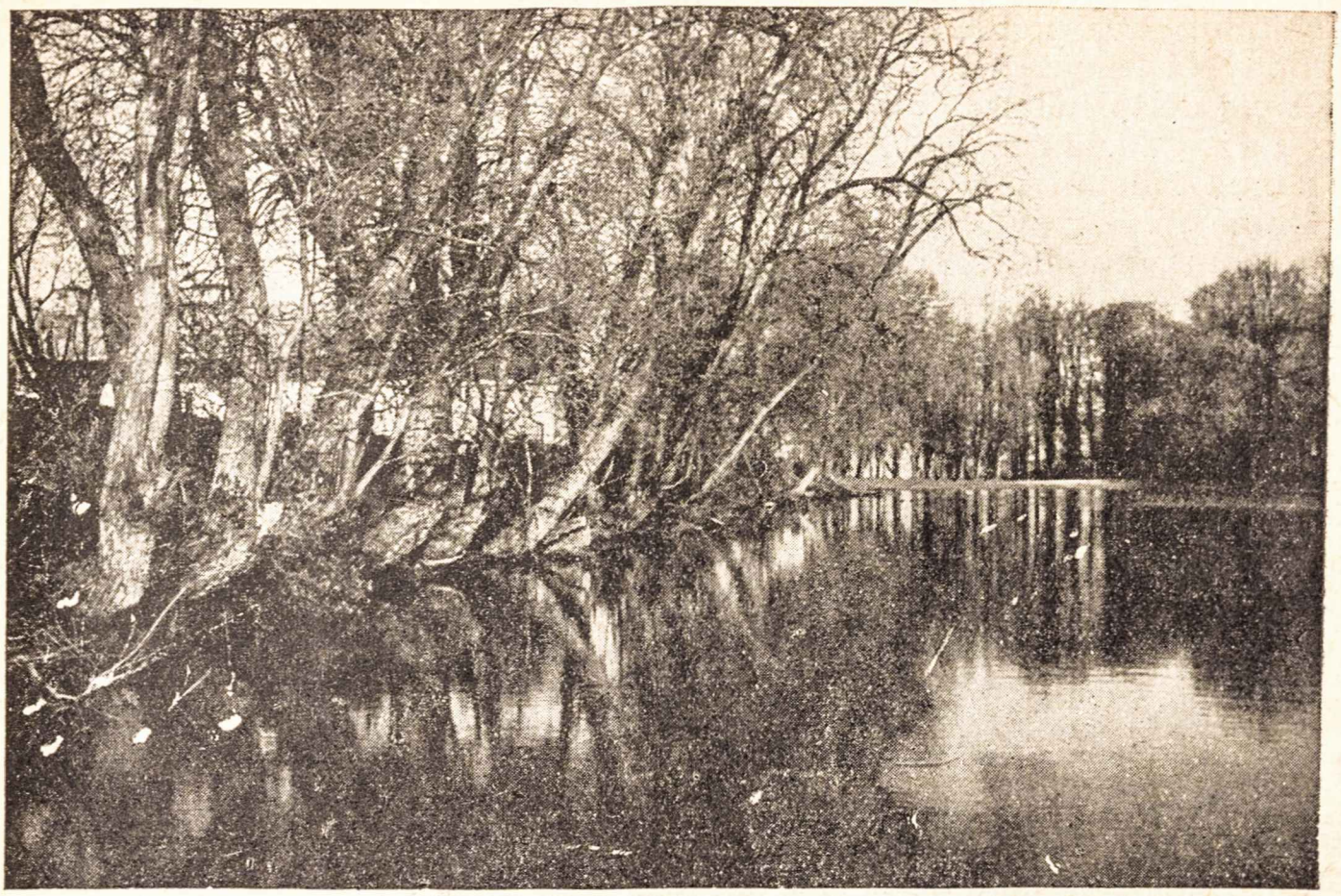

Dotnuvos parke „N. Romuva“

klauso nuo paskirų plytų tvirtumo. Iš čia kyla reikalas, kad žmogus savyje būtų giliai žmoniškas. Bet vieno žmogaus žmoniškumas neturi būti uždaromas tik jo vieno asmenybės rėmuose. Jis, kaip oras, turi sklisti į visas puses ir derintis su visuma. „Kiekvieno atskiro žmogaus pasistengimas, žmogumi būti, todėl yra labai svarbus. Jo žmoniškumas derės kitiems pakilti. Žmonės noksta sąmonių sąklausoj“ (Vydūnas, „Tautos Gyvata“). Vydūnas laiko būtina sąlyga tapti sau žmogumi, kad iš asmenybės pilnumo, kaip iš perpildyto indo, tekėtų žmoniškumo apraiškos kitiems. Pilnutinių asmenybių žmoniškumo turinio perdavimas kitiems yra panašus į biliūniškąjį Laimės Žiburio subyrėjimą į nesuskaitomą daugybę žiburėlių, kada žmonės pajunta „savo laukuose, namuose ir pirkiose ypatingą malonią šviesą, savo širdyse ir galvose — neapsakomą ramumą“. Ir visi gyvena tuo pačiu laimės pajautimu, kurį nupelnė atskiri pasiryžėliai.

Žmoniškumo spalvingumą Vydūnas nustato dvasiniu mastu. Individas, esąs visiškoje medžiagos priklausomybėje, yra žemas ir žmonijai nevertingas. Kuo pilnesnis atsilukštenimas iš medžiagos ir kuo drąsesnis žengimas į dvasinį gyvenimą, tuo spartesnis kilimas aukštybėn, į tobulumo viršūnes, o Biliūnui tokiu atveju išsivadavimas iš vargo ir socialinės nelygybės. „Dilgynė negal pavirsti lelija. Ji tiktai gali aukštyn išaugti. Nieku būdu negal pumpuras tiesiog vaisiumi tapti. Iš jo tegal atsirasti po laiko žiedai ir po to vaisius. Tiktai dvasioje augdamas žmogus gal iškilti į aukštesnį būvį ir šventu tapti“ (Vydūnas, Mirtis ir kas toliau“). Augimas dvasioje, susiradimas savyje reiškiasi, vydūniškai tariant, sąmonės skaid-

rėjimu, savarankišku asmenybės ugdymu. Viena, kas trukdo asmenybei žengti tobulėjimo keliu, yra kūnas ir, apskritai, medžiaga. O vis dėlto kūnas, dvasios jėga valdomas, „išlengvo evoliucijos keliu vis daugiau žmoniškumo prisisunkdamas, atrodo žmoniškesnis ir tampa žmogui daugiau žinomas (Vydūnas, „Sveikata. Jaunumas. Grožė")". Ir taip žmogus savo valia palenkia kūną aukštesniems tikslams, būtent, sielos kultūrai kelti. Sielos kultūra yra nepakeičiama ir pati svarbiausioji sąlyga, siekiant žmoniškumo. Vydūnas ją vadina šventykla, iš kurios kyla visos tautos gerovė. Biliūnas per savo vaizduojamus žmones parodo, kokia sunki yra žmogaus dvasios kova su išoriniu pasauliu, kai slegia vargas ir socialinė nelygybė, kai visur tėra „liūdna pasaka". Biliūno žmogus svyruoja, o kartais ir klumpa kovoje su kasdieniškumo rutina. Realiai žiūrint, gyvenime, iš tikrųjų, dažnai taip ir atsitinka. Vydūno žmogus žūsta tik tada, kai jis kovoja fiziniu ginklu (Mantvydas), tačiau niekas nepalenkia žmogaus, kuriame sielos kultūra yra aukštame laipsnyje.

Žmogus, kuris moka savaimingai jausti ir veikti, kuris yra savo prigimties valdovas, gyvena žmoniškumo dėsniais tik „savęs žinojimo" dėka. „Savęs žinojimas yra žmoniškumo pradžia ir pamatas. Ir jis spindi pasijautimu, manymu, valia" (Vydūnas, „Jaunimas" 1912 m.). Tie žmonės, kuriuose „savęs žinojimas" spindi, kaip užtekėjusi saulė, vadovaujasi intelektiniu supratimu, iš žmogaus esmės einančiu numanymu, kurį Vydūnas pakrikštijo sąmonės šviesėjimu ir pridavė jam ypatingos reikšmės. „Silpnumas yra nesąmonė, nežinojimas. Su sąmonės šviesėjimu kyla ir žmogaus galybė" (Vydūnas, „Mūsų Uždavinys"). Draminėje savo kūryboje Vydūnas veikėjų lūpomis nusakė, kokios reikšmės turi žmogui aukštas sąmoningumo laipsnis. Biliūnas taip giliai įžvelgti į žmogaus dvasinio gyvenimo gelmes nesistengė. Realisto akimis žiūrėdamas, jis nematė esant reikalinga filosofuoti apie žmogaus sąmonėjimą ir kelti balsą už jo reikalingumą. Jis tegalėjo liūdėti, matydamas, kaip prastuolis vargo žmogus kenčia, prispaustas kitų, kuriems visokį žmoniškumo jausmą nustelbia pinigas, svetimu prakaitu uždirbtas. Į vargstančio žmogaus vidų Biliūnas primygtinai nežiūri. Kas iš to, kad žmogus bus savyje giliai žmoniškas, jei jis alkanas, skriaudžiamas, neranda gyvenime sau vietos, jei jam tik nusižudyti belieka. Ilgėdamasis tikrojo žmoniškumo iš prispaudėjų pusės, Biliūnas tegalėjo su užuojauta ir nuoširdžiu pasigailėjimu stebėti skriaudžiamųjų gyvenimo tragizmą, o ne filosofuoti apie jų moralę.

Vis dėlto dvasinis elementas žmoguje kartais labai garsiai prabyla ir nebenutyla, kaip Jokūbo sąžinės graužimas (Biliūnas, „Vagis"). Jei žmogus jau turi „savęs žinojimo" galią, jis negali pasitenkinti stagnacija, nuolat ryžtasi daryti pažangą, kurios atspindžiai ir pasireiškimai yra tikyboje, kalboje ir doroj. Šie trys dalykai yra glaudžiai surišti vienas su kitu ir dažnai pasireiškia gyvenime, todėl Vydūnas vadina juos vienu terminu — objektyviniu žmoniškumu. Juk, tikrai sakant, žmogaus tobulėjimas ir visokeriopa pažanga reiškiasi dvasios gelmėse, tačiau objektyviai atsispindi tikyboj, kalboj ir doroj. Tikybą Vydūnas vertina kaipo žmogaus savo esybės ir kilmės pajautimą. Ir jei žmogus niekina savo esybę ir užmiršta savo kilmę, taip sakant, išsižada tikybos, jis žūsta sau ir tautai. Atsi-

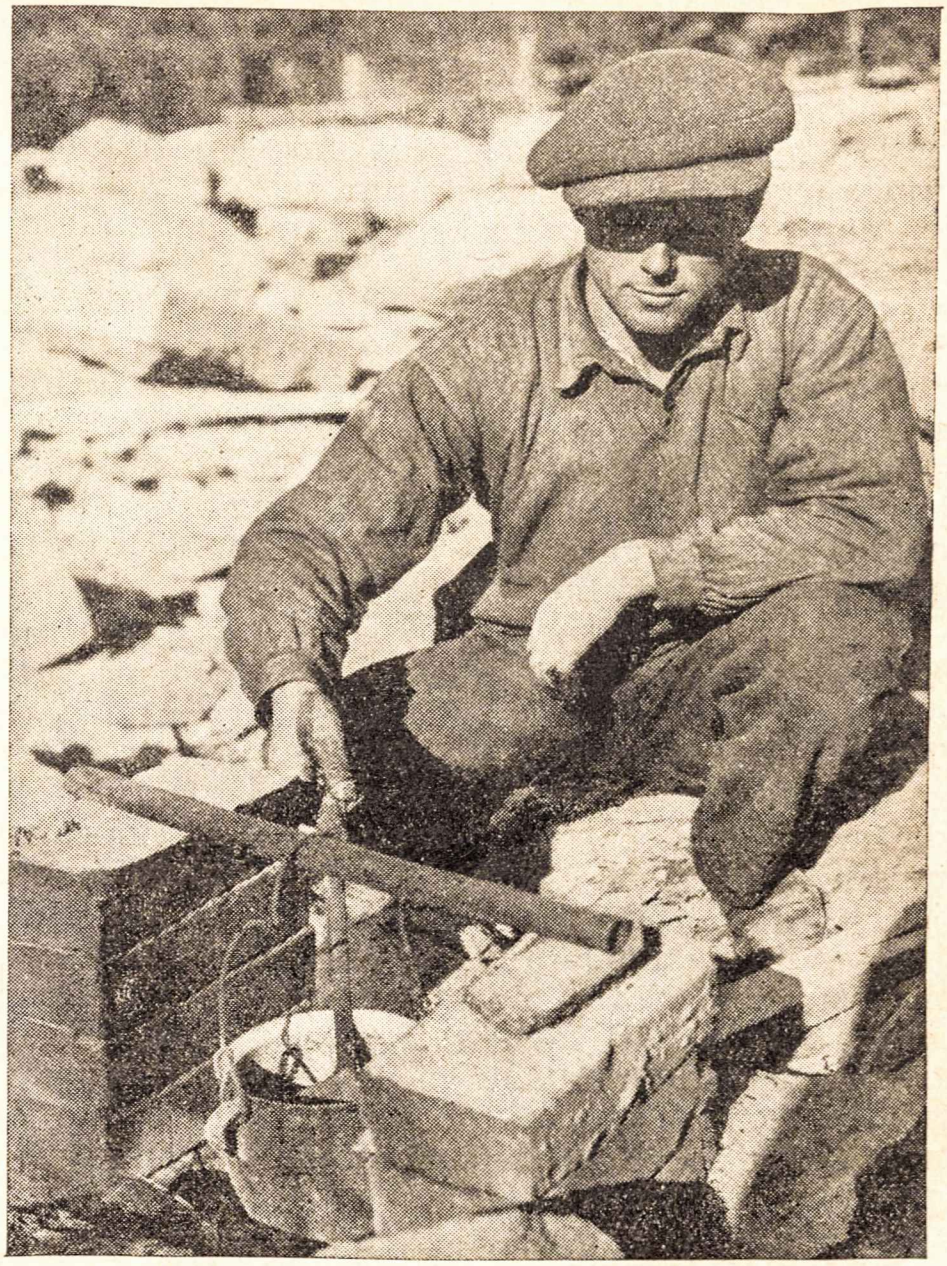

Prie darbo
„N. Romuva“

žadėjusi tikybos, žūsta visa tauta. Taip Vydūnas motyvuoja Lietuvos nusilpnėjimą tais laikais, kai buvo atsižadėta senosios religijos, kurią senovės lietuviai ypatingai gerbė, ir dar nebuvo prigijusi naujoji. Įsitikinimas, kad „kiekvienas žmogus yra didžiojo Slėpinio, amžinosios Meilės širdyje, ir čia kvėpuoja“, Vydūno žmogui duoda pasitikėjimo ir patvarumo, prieš kurį niekai visokia fizinė jėga. Svarbiu veiksniu laikoma ir dora, glaudžiai susijusi su tikyba. Dora esanti valios jėga, kuri nuveikia gyvenimo sunkenybes. O kalba yra priemonė pasireikšti tikybai ir dorai. Ji tampriai surišta su tautos gyvenimu, kaipo priemonė žmonėms bendrauti ir jungtis kūrybiniam darbui. Tuo būdu ji yra tautinės gyvybės reiškinys. Tikyba, kalba ir dora tautai ir atskiram individui yra vienokio ar kitokio egzistavimo pagrindas. Kai šį teoretinį objektyvinį žmoniškumą Biliūnas per savo vaizduojamų personažų sąmonę parodo praktikoj, galima spręsti, kad gyvenime šis objektyvusis žmoniškumas kartais tik blankia šviesele tepasireiškia. Ir taip vienas rašytojas kelia balsą už svarbiųjų veiksnių įgyvendinimą, antrasis, Biliūnas, žiūrėdamas į gyvenimą, liūdi, kad vis dėlto jame maža tikrojo žmoniškumo pasireiškimų.

Menas ir grožis yra ne tik tautinės gyvybės pasireiškimas, bet ir jos spalvos nusakymas. Grožio jausmas Biliūno kūryboje sujungtas su gamtos vaizdavimu, veikėjų sielos skausmo spindėjimu ir kūrybine forma. Tai tas grožis, kuris pastebimas kasdieniniam gyvenime. Ir čia Biliūnas ištikimas savo realistinei pažvalgai, kad, anot jo, nefilosofuotume, neskraidytume padangėmis, nesiremtume fantazija, norėdami pagerinti kasdieninį gyvenimą ir grožio šviesa nuskaidrinti. Vydūnui betgi atrodo, kad grožis pastebimas ten, kur dvasinis pradas vyrauja prieš moterialinį pradą. Jei Vydūnas mini grožį, konkrečiai besireiškiantį, vis tiek priduoda jam moralinės prasmės. Žmogaus grožį jis skirsto į fizinį ir dvasinį. Magės mergaitiškas grožis kelia aistrą, bet jos dvasios taurumas, sielos grožis, ją užgesina. Ir vokiečių majoras tegali pasakyti šiai lietuviškajai Penelopėjai: „Jūs vedate — iš gyvenimo. Yra tiesa! Jūs padegat ir išgesinate“ („Pasaulio Gaisras“).

Kai dvasinis grožis ir, apskritai, moralinė pusė vyrauja, tada žmogui atviri keliai į laisvę. Vydūno žmogaus laisvė — tai išsivadavimas iš medžiagos nelaisvės, gyvenimas dvasioje, dievėjimas. Tai — dvasinė laisvė. Baudžiauninkus jis kaltina dėl to, kad jie nėra sau žmonės, kad jie savo sieloje yra vergai. Po jokia priespauda nepasilieka tas, kurio siela vergauti nepratus, kuris, pasakytume, ryžtingai veržiasi Laimės Žiburio link. Žmogus laisvės ištroškęs, o jos gyvenime taip maža maža. Ir kai jau Biliūno akimis žvelgiame į gyvenimą, tada tampa suprantamos maištingos eitynės gatve, pirmas streikas, darosi pateisinamas aukų kelias į Laimės Žiburį, nes žmogus nori būti laisvas ir dvasinėj ir fizinėj plotmėj. O laisvės troškimas yra žmoniškumo pažymys. Gerai jau tai, kad žmogus nenori vergauti. Kova prieš aplinkybes šiuo atžvilgiu pateisinama, nes ji parodo žmogaus jutimą savo didybės ir norą tapti sau žmogumi, laisvu kūnu ir siela.

Laisvės trokšta ne tik paskiras individas, bet ir ištisi kolektyvai. Juk tautos laisvė — jos egzistencijos laidas. Tai jaučia, nors kartais ir nelabai aiškiai, kiekvienas tautietis, suprasdamas, kad ir nuo jo pastangų pareina tautos laisvė. Ir štai, renkasi vyrai ir ruošiasi Lietuvos laisvę ginti. Tačiau jie neturi aiškaus tautinio jausmo, kuris ragintų juos kovoti už tėvynę. Čia gal daugiau turi reikšmės raginantis kunigo žodis iš sakyklos ir jau įgrįsęs baudžiavos jungas, negu jų patriotinis nusistatymas. O vis dėlto juntama, kad kaimiečio lietuvio sąmonėje žybteli kažkas, už ką jis ryžtasi kovoti — tai tėvynė, tauta. Čia ryškėja individo santykis su tauta. Vydūno akimis žiūrint, žmogus, atitrūkęs nuo savo tautos, yra žuvęs. Tik kai žmogui sušvinta tautinė sąmonė, jis tampa vėl sau žmogumi. O kelias į tautą yra per savo paties sielą.

Dvasinė gyvybė, kurią žmogus įgyja per tautą, pati savaime kalba, kad ji neišnyks, kaip krintanti žvaigždė, kad ji tvers amžinai. „Žmogaus esmės gelmė yra pati amžinybė ir bekraštenybė. Žmogaus esmė yra be pradžios ir pabaigos. Ji nuolatai gyvena amžinuose Augštybės kraštuose“ („Mirtis ir kas toliau“). Amžinybės perspektyvoje blėsta visoks žemiškas vargas ir smulkėja kūniškieji reikalai. Bet nujautimas, kad baigsis tuojau žemės kelionė, nuolat sekioja žmogų, „kaip klaikus memento mori“.

SODŽIAUS DRAUGAMS

Aš išėjau, o saulė žėrė
Pirmuosius savo spindulius.
Širdy nešiaus aš visą džiaugsmą,
Nešiaus pavasarius žalius.

Palikot jūs ten vagą versti,
Arimuos prakaitą išliet,
Dainuot artojų šaunią dainą
Ir juodą vargą iškentėt.

Paliko ten pakluonės žalios,
Darželiai jūsų aptverti,
Žirgai su plieno pasagėlėm
Ir obelų žiedai balti.

Iš jūsų vargo iškentėto,
Aplietų prakaitu vagų,
Kaip auksas kils geltonos varpos,
Širdyj bus miela ir smagu.

Tad nenuliūskite — greit aš grįšiu
Paguost jūs širdimi visa,
Kai bus pavasaris mūs žemėj,
O mano lūpose daina . . .

Prispaustųjų gyvenimas — juk vieni vargai. „O jį taip dar saugoja! Taip jo trokšta“ (Vydūnas, „Prabočių šešėliai“). Atrodo, žmonėms nereikėtų vertinti to skaudaus gyvenimo, reikėtų žengti laisvėn ir amžinybėn, bet „vargumas jiems brangesnis už viską!“ Senosios kartos įsitikinimas — nekelti rankos prieš prispaudėjus, tūnoti savo menkystėje — užkerta kelią į tautos sąmonėjimą ir, apskritai, į žmoniškumą. Iš antros pusės, pasaulio titanai, žmonijos išnaudotojai, taip pat yra palaidoję savyje kilnesnįjį žmoniškumo pradą ir neleidžia jam pasireikšti tuose žmonėse, kuriuos laiko savo valdžioje. Ir tik jaunoji karta meta pirštinę prispaudėjams. Joje reiškiasi gyva pastanga drąsiai skinti kelius į šviesesniąją ateitį.

Siekiai ir laimėjimai realizuojami tik vienu keliu. Tai — kova. Biliūno ir Vydūno kūryba yra žmonijos amžinos kovos vaizdas už laisvę ir laimę. Tai stebuklingos drąsos veržimasis į žmonijos laimės viršūnes, kelionė iš liūdnos pasakos, nuolatinis dievėjimas ir kilni pastanga, anot Vydūno, žengti per gyvenimą ne kaip pragaišties šešėlis, bet kaip amžinybės spindulys.

P. S. Nagrinėdamas Biliūno ir Vydūno žmoniškumą, pirmoj eilėj kreipiau dėmesį į rašinio kondensuotumą, todėl, vengdamas ištęsimo, dėstyme nesistengiau pamatuoti nuolatinėm iliustracijom iš abiejų autorių kūrybos. Atskirais bruožais pabrėžtas Biliūno ir Vydūno žmoniškumo vaizdas bus pilnai aiškus tik nuodugniai įsigilinusiems į šių žmoniškumo reiškėjų kūrybą.

Gerų moksleivių geras kapelionas

(Dar apie įvykius Mintaujos gimnazijoj 1896 m.)

Ir šiame „Ateities" sąsiuviny dar noriu grįžti prie įvykių, apie kuriuos praeitame sąsiuviny pasakojo mums jubilatas kun. P. Martišius. Nes būtinai reikia juos iš visų pusių nušviesti; o iki šiol jie buvo nušviečiami tik iš vienos pusės.

„Trejiems metams po Kražių skerdynių praslinkus, Mintaujos gimnazijoj taip pat buvo įvykis, kurį ano meto lietuvių laikraščiai lygino su Kražiais" — rašyta viena proga vienoje nesenai išspausdintoje knygelėje. Tai tikra tiesa, kad ta „Mintaujos istorija" yra didelis įvykis Lietuvos mokyklos ir moksleivijos istorijoj. Ir dėl to ano meto Mintaujos gimnazijos moksleiviams lietuviams katalikams tenka daug darbės, kad jie nepaklausė neteisėtų rusiškos gimnazijos vyresnybės reikalavimų.

Bet iki šiol daugy atvejų ta „Mintaujos istorija" buvo nušviečiama taip, kad kai kam garbės tekdavo net perdaug, o kai kas palikdavo net visai nesuminėtas, kas turėjo būt pirmoj vietoj iškeltas, kaip viso to moksleivių žygio įkvėpėjas, organizatorius ir rėmėjas. Žinoma, tokia jau žmonių silpnybė, kad jie visuomet linkę savus nuopelnus padidinti svetima sąskaita.

Kun. Martišius, pasakodamas apie moksleivių lietuvių katalikų dvasiai pradėtąjį daryt smurtą Palangos progimnazijoj ir Mintaujos gimnazijoj, nenutylėjo, kad prasidėjusioj kovoj ne paskutinėj, bet netgi pirmutinėj vietoj stovėjo tų mokyklų kapelionai — kunigai lietuviai: Genys ir Urbanavičius. Maniau, kad judviejų abiejų jau senai nėra gyvųjų tarpe. Tuo tarpu man buvo nepaprastai malonu patirti, kad kun. Urbanavičius yra dar gyvas ir sveikas, nors ir jau ant savo pečių aštuntojo kryželio naštą užsidėjęs. Jo 70 metų amžiaus sukaktis pernai rudenį praėjo beveik nepastebėta platesnėj visuomenėj; dėl to maža apie jį yra girdėję ir šių dienų gamnazijų kapelionai bei moksleiviai. Tat, dabar gavęs geros progos, ir noriu čia skaitytojus(jas) supažindinti su to anų laikų pavyzdingo kapeliono asmenim ir jo vaidmeniu „Mintaujos istorijoj".

*

Kun. Pranciškus Urbanavičius yra gimęs 1868.IX.19. bajorų šeimoj; taigi, tais minėtinais metais (1896) Mintaujoj jis buvo vyras pačioj energijoj, tik trečiąją dešimtį savo amžiaus metų bebaigiąs. Kad ir augo dvareliuose (Bublių, Kartenos [dabar Budrių] parap., ir Gramališkio, Gargždų par.), bet nebuvo kandidatas „šiltam, minkštam ir saldžiam" gyvenimui. Baigęs Liepojos gimnaziją, 1885 m. stojo į Žemaičių kun. seminariją; joje pasižymėjo ne tik kaip mokslui gabus ir maldingas klierikas, bet ir kaip susipratęs lietuvis. 1888

m. seminarijoj įkūrė slaptą kuopelę „Tėvynės Sūnų Draugiją". Jos tikslas buvo versti knygas į lietuvių kalbą, ir platinti jas. Klierikas Pranciškus ne tik vertė, bet rašė ir originalių dalykėlių ir siuntinėjo juos į užsieny ėjusius lietuviškus laikraščius. 1889 m. baigęs seminariją, dėl perjauno amžiaus, dar turėjo laukti dvejus metus kunigo šventimų. Tą laiką pašventė plunksnos darbui ir lietuviškos knygos platinimui. Įsigyvenęs minėtame Gramališkių dvarely jis buvo faktinasis „Apžvalgos" redaktorius. Savo redaktorišką kabinetą ir spaudos sandėlį jis įsitaisė drevėje vieno išdubusio medžio. Minijos krante, kad šiuo būdu saugiau pasisėptų nuo pasienio žandarų budrios akies. Po vienos audringos nakties redaktorius visą savo kabinetą su visu labu rado parguldytą ant šono... Eidavo per sieną gabendamas į Prūsus rankraščius, o iš ten spaudą. Susipažino su Prūsų Lietuvos veikėjais Jagomastu, Jankum ir kt.

1891 m. įšventintas kunigu, pirmiausia vikaravo Plungėje ir čia pradėjo kovą su rusų platinamomis maldaknygėmis, spausdintomis slavių raidėmis, patsai platindamas lietuviškas knygas. Kražių skerdynių metais (1893) organizavo maldininkus į Kražius bažnyčioj budėti.

Buvo sumanęs išvykt į užsienius studijoms; galvojo apie stojimą į saleziečius ir susirašė su šventuoju kun. Jonu Bosku. Gavo jo paties ranka rašytą atsakymą, kuris, deja, vėliau žuvo per gaisrą Salantų klebonijoj.

Dvasinė vyriausybė, įvertinusi jauno kunigo gabumus ir darbštumą, paskyrė jį Mintaujos gimnazijos kapelionu. Tiesumu, teisingumu, duosnumu ir įdomiu pamokų dėstymu, naujasis kapelionas veikiai patraukė savęsp mokinius, įsigijo jų pasitikėjimą. Taip sustiprinęs savo frontą, ėmėsi vykdint didelius dalykus.

Pratęs veikti slaptai ir turėdamas mokinių pasitikėjimą, nusprendė suruošti streiką prieš vertimą moksleivių katalikų kalbėt rusiškai maldas. Pirmiausia kreipėsi dar į Rygos apygardos mokyklų vyresnybę, prašydamas neversti moksleivių tai daryti, nes moksleiviai esą tuo nepatenkinti ir mokykla galėsianti turėt dėl to nemalonumų. Jam buvo šiurkščiai pareikšta, kad jo, kaip kapeliono, kaip tik esnti pareiga sutrukdyti galimus moksleivių netaktus, už kuriuos jis būsiąs atsakingas. Aukštasis rusų mokyklų viršininkas net neatsisveikinęs su kapelionu išėjo į kitą kambarį.

Kapelionui grįžus Mintaujon, rytojaus dieną ir prasidėjo, jau žinomas, moksleivių streikas. Direktoriui paskelbus, kad nuo rytdienos rusišką maldą turės kalbėti patys moksleiviai, visuose salės kampuose kyla riksmas: „My nebudem po ruski molitsia" (mes nesimelsime rusiškai). Choru pakartojama: „Nebudem". Perpykęs direktorius pagrąsino, kad visus išvarysiąs iš mokyklos. Jam atsako: „Mes patys išeisim!" — ir moksleiviai leidžiasi bėgti iš salės ir iš gimnazijos. Direktorius su mokytojais bando užstoti duris; kai kurie mokiniai pradeda šokinėt pro langus...

Uždusęs gimnazijos srgas atbėga pas kapelioną su laišku. Direktorius kviečia jį atvykt gimnazijon streikui nuraminti. Kapelionas nueina. Direktorius prašo numalšinti moksleivius ir priversti juos rusiškai melstis. Kapelionas apsiima nuramint, bet griežtai pasisako prieš rusišką maldą.

Prasideda moksleivių tardymai, pirmiausia mažųjų, streiko tikrajam kaltininkui surasti. Tačiau kapeliono niekas neišdavė. Bet po dviejų dienų kapelionas jau buvo atleistas iš gimnazijos, o paskiau ir iš realinės mokyklos bei mergaičių gimnazijos.

Nuvykęs į Rygą kapelionas teiraujasi, už ką jis atleistas. „Už streiką" — jam atsako. „O ar turite kokių įrodymų" — klausia jis. — „Taigi, kad neturime" — jam atsako: „jei turėtume, tai Tamsta būtum jau kur kitur atsidūręs"...

Iš gimnazijos išvaryti moksleiviai ir jų tėvai kreipiasi į kapelioną, kas toliau daryti. Kapeliono pasamdytas advokatas parašė prašymus carui ir carienei. Renkami tėvų parašai.

Šioj byloj daug padėjo kunigaikštis Oginskis ir grafas Keizerlingas. Jie caro rūmuose turėjo tvirtą pagrindą, buvo caro „kamarponiai". Po kiek laiko kapelionas gauna iš Petrapilio telegramą: „Mes laimėjome". Išvarytiems moksleiviams leidžiama grįžt į gimnaziją; tik kapelionui durys uždaromos...

Taigi, šiame žygyje tikrai nukentėjo tik vienas kapelionas kun. Urbanavičius. Jo padarytasis žygis ir auka atidarė duris lietuviškai maldai. Berods, pradžioj, tebuvo leista melstis lotyniškai, o paskui jau ir lietuviškai.

*

Taigi, dabar žinome, kieno nuopelnas yra buvęs tas moksleivių streikas ir kieno pažadinti bei padedami lietuviai moksleiviai katalikai kovojo ir kovą laimėjo. Be kapeliono paakinimo ir pagalbos patys vieni jie to žygio niekuomet nebūtų padarę. Jiems tas žygis buvo pirmas ir paskutinis. O jų kapelionui, kovose dėl lietuvybės ir katalikybės jau užsigrūdinusiam kovotojui, tai buvo tik vienas eilinių žygių. Nes kai jis buvo iš Mintaujos gimnazijos išmestas, tai buvo vyskupo paskirtas Kaunan į Šv. Trejybės bažnyčią. Tuo pat laiku kapelionaudamas miesto mokykloj jis vėl surengė kitą panašų žygį, tik mažesnio masto: jo intervencija iš mokyklos buvo pašalinti rusiški-pravoslaviški paveikslai (ikonos), prieš kuriuos buvo verčiami melstis ir moksleiviai katalikai, ir ikonų vietoje mokyklon buvo įneštas kryžius ir katalikiški paveikslai.

Daug kur dirbo ir daug ką nuveikė tas pavyzdingas kapelionas, o mūsų jubilatas paskiau; bet apie tai čia nepasakosiu, nes mano skaitytojams gali nebūt įdomu.

Dabar jis yra Telšių vyskupo general-vikaras, Telšių vyskupo kapitulos prelatas prepozitas ir popiežiaus rūmų prelatas. Be to, yra iki gyvos galvos Salantų bažnyčios klebonas, nes didinga Salantų bažnyčia yra jo pastatydinta. Taigi, bažnytinės vyresnybės jis yra gražiai pagerbtas. Bet už visus jo didelius darbus tik gerasis Dievas jam tinkamai atlygins. O mes prašykim Dievulio, kad jam dar ilgai leistų pasidžiaugti iš svetimųjų vergijos išsilaisvinusia Lietuva, kuriai per visą gyvenimą jis yra dirbęs ir aukojęsis. Tų jo darbų čia suminėjome tik vieną kitą. Mat, čia mums rūpėjo vyriausiai tik jo vaidmuo garsiojoj „Mintaujos istorijoj".

Tad jam, ano meto tikrai pavyzdingam kapelionui, garbė!

Vivant sequentes!

PR. DOVYDAITIS

1939.III.20.

M. BERNOTAVIČIŪTĖ

Velykų rytą

Vieškelis pilnas žmonių. Visi skuba iš Prisikėlimo. Kelias geras. Dumblo, kuris prieš savaitę buvo išgrindęs ne tik vieškelius, bet ir miestelio gatves, kaip nebūta. Tik lekia, tik lekia juodbėriai, vieni kitus pralenkdami; o baltos naujutėlės skarelės plevėsuoja ore, lyg vėliavos. Čia pražūva visai, čia vėl iš užu kalnelio iškyla. Važiuojančius lydi pavydulingos pėsčiųjų akys:

— Jie greičiau valgys Velykų kiaušinius, negu aš — pagalvoja nevienas.

Į pakalnę sparčiai leidžiasi dvi moterys. Jos dar jaunos ir stiprios, net kitus važiuojančius pralenkia. Šiandien ir Bėriui sunku jas pavyti, seniau būdavo, lengviau pralenkdavo, bet dabar... O kam gi būtų Velykos? Saulėta nuotaika žmogų paukščiu paverčia. Ak, ir Bėris greitas! Tiek akių išlydėjo jį iš miestelio; pasispirs, pavys ir atkreips dėmesį ir tų dviejų moterėlių.

— Žiūrėk, žiūrėk bene tik nebus Bartkai, — nu, kaip gi, ir savo studentę vežasi, tai gražumėlis, gerumėlis mergaitės — šnabžda viena, skarą ant pečių užtraukdama, tarytum visai į pravažiuojančius Bartkus nežiūrėdama.

— Laimingas vaikas, laimingi tėvai, tokius mokslus išeis, ne juokas, tai razumėlis, tai pometis. Neturtingi tėvai, o duktė bus, kaip ministeris, mokyta — šaltai dėsto antroji, kaimo advokatu vadinama.

Kalbėkit, ką jūs norit, Bėriui tas nesvarbu. Jis neša, skuba į namus. Jau ir miškelis. Toks švarutis, lyg ką tik būtų išsiprausęs. Beržai stovi išsirikiavę; lyg pagerbia pravažiuojančius. Jie pasipuošę ilgais garbiniais. Pakops tik saulė aukščiau, pasigėrės nusvirusiomis beržų kasomis, ir tuoj bus visur žalia, žalia. Iš pernykščių samanų kyšo mėlynos galvutės. Žibuoklės žydi... Jos tokios kuklios ir viliojančios. Marytė pilna krūtine geria tyrą laukų orą, akimis ieško žibuoklių, o mintimis skrenda, nežinia kur...

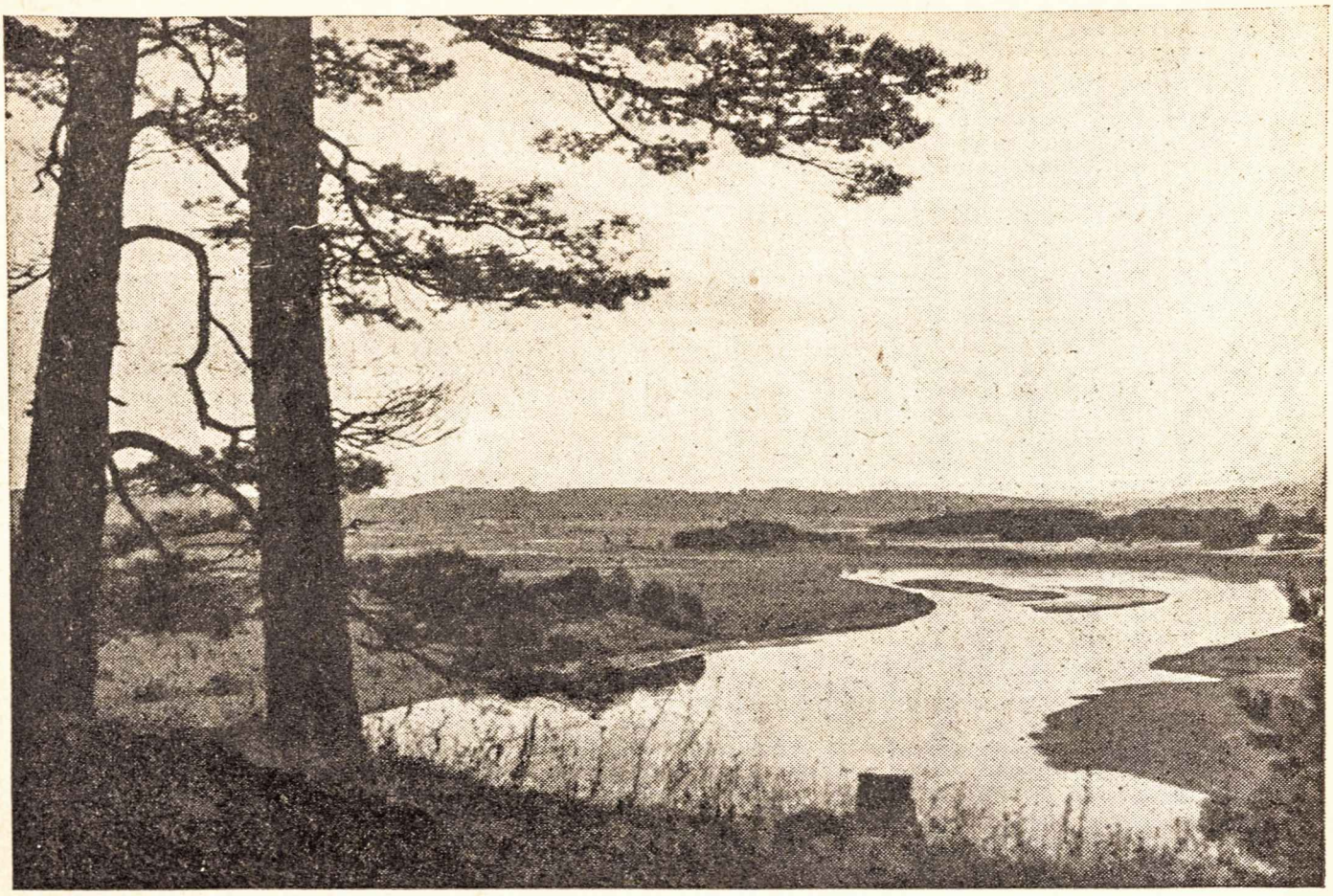

Nėris nuo Kernavės piliakalnio „N. Romuva“

Už miškelio sodžius. Tenai, pačiam sodžiaus gale toks menkas namelis, truputį pakrypęs tvartas — tai Bartkų sodyba. Nors maži langai, bet saulės ir laimės tuose nameliuose daug. Ypač daug šį šventą Velykų rytą. Ant lango dvi pelergonijos. Jos Velykoms pražydo. Tarp jų toks senas, senas medinis Kristus. Jis ramiai žvelgia į besisotinančius senukus, ir jaunatve žydinčią Marytę. Ji — tai trečioji šių namų palergonija, nors ne tokiais raudonais žiedais. . .

Marytė tokia laiminga savam lizde. Ji prisimena, kad klasės draugės, dabar kolegės, kolegos ir visi kiti ją „laimės kūdikiu“ vadindavo ir tebevadina. Jos laimės šaltinis ir randasi čia. Iš čia semiasi ji nekalto džiaugsmo ir gyvenimo palaimos. Ji čia daug, daug valandų praleido: liūdnų ir linksmų. Čia maža klausydavo motutės dainų, kurios taip liūdnai, liūdnai skambėdavo, arba žaisdavo su baltąja katyte, kuriai kapą didžiulę, kaip pasakoj karalius savo žmonai, supylė. Grįždavo čia ir iš gimnazijos. Žiemos vakarus prie besikūrenančios krosnies drauge su ta miela motule praleisdavo. Ir vargas nebuvo tomis valandomis toks juodas, riedančias ašaras džiovindavo karšti anglių žvilgsniai.

Prieš akis stovi ir anas siaubingas Velykų rytas. Ta pati grįčia, tas pats medinis Kristus, tik nuotaika ne ta. Tąsyk tėvelis taip ilgai valgė velykų pusryčius, o motulė į ją mažutę, meilią mergytę visai nepažiūrėjo.

— Motin, aprenk vaiką, aš arklį einu kinkyti — girdi Marytė lyg dabar tik ištartus tėvelio žodžius.

SUNKU...

Ar jauti? — Kaškas didelis bunda,
Kai nusvirusios dienos sumerkia akis.
Tai nuo pievų, nuo saulėtų pievų
Atliūliuoja tas pats liūdesys.

Ten pakalnėje liūdna ir gera.
Ten pakalnėje mėlsta žibutės!
Tu gal netiki ir netikėsi,
Kad ramu tenai vienišai būti...

Tik palik, tik neeik su manimi,
Aš juokiuosi su saule danguj.
Nustebai? Ir stengiesi pavyti —
Tik neeik! — O seki vis paskui...

Tik ko ieškai tu mano akyse?
Neįspėsiu, — ugnies ar jausmų.
Nežinai, kaip tatai pasakyti,
Pasakyt, kad nemyliu — sunku...

Aprišo mama skara, sudėjo, taip vadinamą kraitį, išbučiavo ir įsodino į ratus. Tai buvo pirmas kartas, kada Marytė paliko tėviškę. Ji žinojo, kur ją tėvelis nuveš. O kaip gaila buvo namų. Atrodė jai, kad pasaulis griūva. Nuvežė tėvelis pas ūkininkus ir paliko. Ten turėjo gyvulius per vasarą ganyti.

Tik patekės saulutė, Marytė varosi gyvulius į laukus, lipa ant kalnelio, žiūri į rytų pusę ir dainuodama motulę šaukia, namų ilgis... Jos raudas išgirsdavo tik vėjas, ašaras jausdavo gėlės, aukštos smilgos. O jų ne maža byrėjo...

— Tai tokiu keliu pradėjo šis „laimės kūdikis“ savo didžiulę kelionę į platųjų pasaulį, ir tokį pat gražų Velykų rytą,... — pagalvojo Marytė į raudoną palergoniją žiūrėdama, ant kurios vos tik tyliai atsivėrusio žiedo nusirito dvi didelės ašaros. Jų niekas nematė. O jos buvo tyros, kaip šaltinio vanduo. Saulės spinduliuose sužibo deimantu ir švelniai glaudėsi prie aksominio žiedelio. Jauna studentė šypsojosi... O Velykų rytas buvo nepaprstai gražus.

VITA

XX a. mergaitė

Pikantiška tema! „XX a. mergaitė". Įdomu, ko, miela sese, tikies imdama skaityti šį straipsnį? Gal tu tikiesi čia rasti „rimtą" pedagoginį straipsnį...: XX a. mergaitė... Auklėjimo ir auklėjimosi uždaviniai, tikslai... Mergaitės idealas, kurio reikia siekti visomis jėgomis... XX amžiuje žmonija.... Gyvenimas iš mergaitės reikalauja... Drauguže, prisipažinkim, kad mums tokios baisios ir nesuprantamos tos sąvokos... tikslai, uždaviniai, pasaulis, gyvenimas... Iš knygų išmokstam jas kartoti kaip papūgos ir nepermanydamos esmės nesąmoningai tauškiam. Tu neskaitytumei tokio „rimto" straipsnio.

Bet kaip prakalbėt tiesiog tau į širdį, kad tu mane suprastum ir patikėtum? Gal būt labai gražia stilinga kalba, kaip tu pasakytum, „žavingai": mėlyni toliai, svajingi vakarai... Žydintys pavasariai... O ne! Juk tau daug mielesnis kuklutis draugės laiškelis, negu tie mėlyni, bet nesuprantami toliai. Mergaitė visada nori jausti realų gyvą kampelį gyvenimo. Plakančią jautrią širdį, sruvenantį šiltą kraują. Tad ir mūsų kalba turėtų būti ne iš knygų išmoktinė, bet labai stipriai išreiškianti tikrovę.

Be abejo, mergaičių pasaulėvaizdis nėra kasdieniškas. Mergaitė yra idealistė. Jai viskas gražiau, mieliau, negu karti akmeninė tikrovė. Vadinas, mergaitė stilizuoja formuluodama pasaulį *savyje* (sakau *savyje,* nes vyras iš prigimties linkęs formuluoti pasaulį *šalia savęs).* Jeigu ji stiliziuoja, ji yra jautri menininkė, stilistė. Ir kalba turi būti meniška.

Bet ką aš čia pasakiau? Tur būt tai, kad jauna mergaitė yra idealistė — menininkė, kad jos pasaulėvaizdis yra joje pačioje giliai įsigyvenęs tik kampelis konkrečios tikrovės. Ir, tur būt, dar tai norėjau pasakyti, kad mūsų raštų kalba, stilius turėtų atitikti mūsų prigimčiai. Rašykim iš tikrųjų konkrečiau, ryškiau, atidžiau stebėdamos tai, kas yra mūsų viduje.

Nemaniau duoti išsamaus XX amžiaus mergaitės vaizdo, nes tai be galo painus klausimas, vis dėlto, norėjau išgirsti ką nors iš žmonių apie šių dienų mergaitę. Žinau, kad kiekviena jauna mergaitė ieško pati savęs. Ir neranda! Darosi nerami ir jaučiasi apleista, nelaiminga. *Jeigu galėčiau padėti kam nors susirasti save, man būtų daug džiaugsmo.*

Pirmas mano sutiktasis žmogus buvo

antifeministas

Jis yra muzikas, visuomenininkas, žurnalistas ir antifeministas.

— Aš negaliu su mergaite rimtai pasikalbėti, — sako jis. — Aš visada iš jų tyčiojuos.

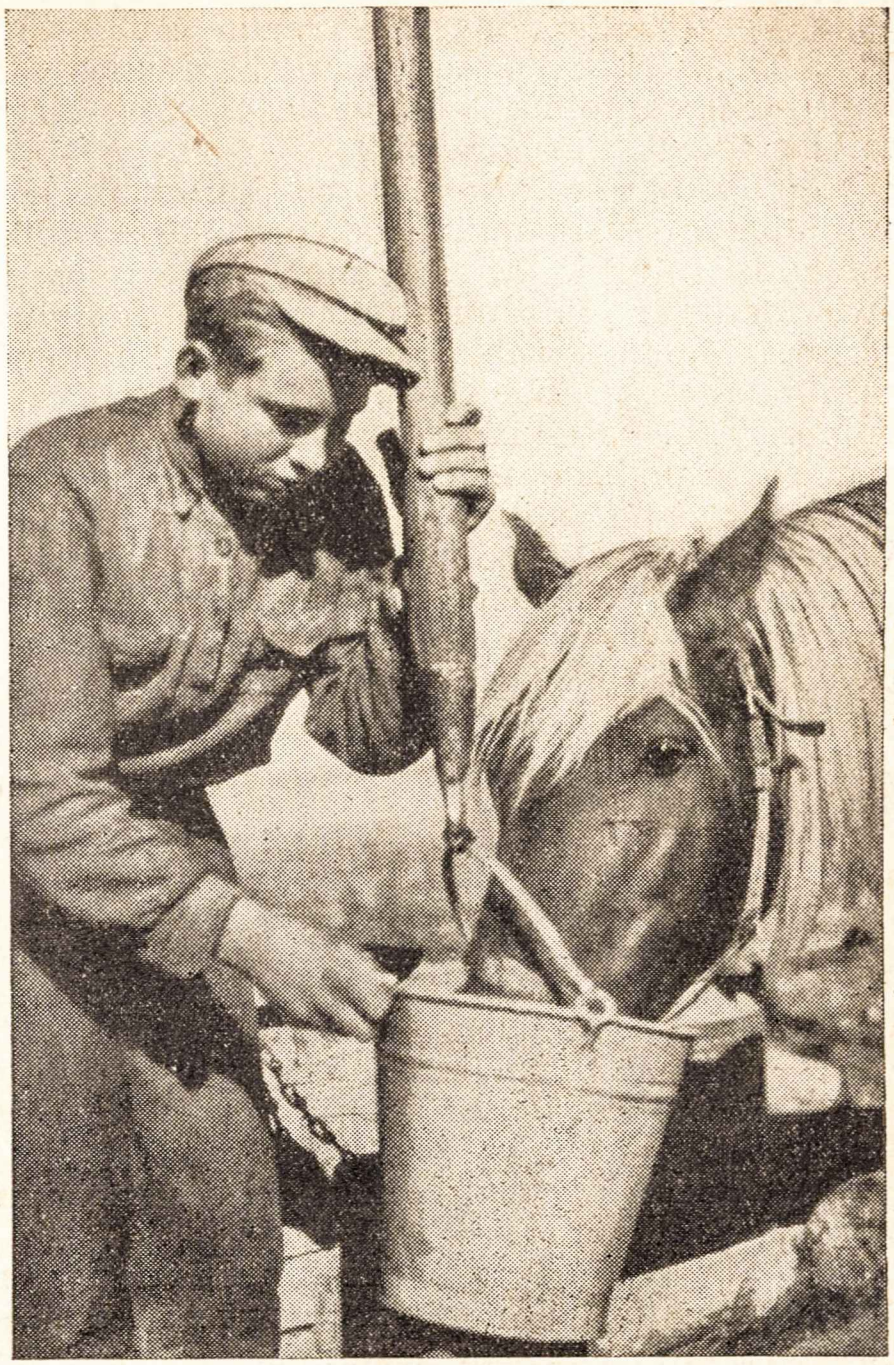

Arklį girdo
„N. Romuva“

Išplėčiau akis, kaip zuikis! Hm! Tyčiotis iš tokio švelnaus, dailaus sutvėrimo? Kodėl?

— Ar laikai mergaitę menkesniu padaru už vyrą?

— Ne! Jeigu kada pasikalbu atviriau su mergaite, aš jaučiu save pažeminęs, bet jei iš jos pasijuokiu, jaučiuos stovįs aukščiau.

— Kvepia antifeminizmu. Bet kokia gilesnė to priežastis.

— Ne. Bet negaliu mergaitei pasitikėti.

Taip, suprantu. Negalima pasitikėti XX a. mergaite. Keista nuomonė. Bet galvokim šalčiau, ar daug šiais laikais rastume Penelopėjų?

Paskui sutikau tris mergaites.

Pirmoji mergaitė

kalbėjo labai atvirai.

— Iki ketvirtos klasės aš buvau labai religinga. Galėjau mels-

tis ir verkti... Dievą jutau šalia savęs. Norėjau stoti į vienuolyną. O,... dabar apie pasaulį ir žmones galvoju visai kitaip.

— Suprantama, tada viskas atrodė idealiau. Ar nesigaili tos naivios idealistinės praeities.

— Pirmas keturias klases, kurias praleisdavau gražioj gamtoj ir maloniam susikaupime, atsimenu su dideliu pasigėrėjimu. Vėliau patekau į miestą. Miestas man nieko nebedavė. Išbrauk kitus keturis metus ir jokio nuostolio nebus. Religingumas darosi sąmoningesnis. Malda iš reikalo. Tik kai labai kenčiu, galiu vėl užsidegt, kaip kadaise. Dabar nieko rimtesnio nemanau daryti, kol nebaigsiu universiteto. Reikia šiais laikais mergaitei pasiruošti, kad galėtų būti savarankiška, nepriklausoma.

Kiek daug puikios tiesos pasakė ji! Jaunimas turi idealizmo. Viskas ateina savo laiku savaime. Jaunystėj sveika gyventi gamtoj ir susikaupime. „Šiais laikais naują gyvenimą pradeda kurti žvalios, energingos ir pilnos kilnumo mergaitės, kurios gyvenime pasireiškia tikru džiaugsmu, savarankiškumu, save supratimu ir todėl moka pasipriešinti gyvenimo rutinai ir ištižimui — *idealistinė mergaitė*". (N. Vaidilutė).

Antroji mergaitė

— Nerašyk pamokančių straipsnių, baisiai neskanu skaityti!

Tačiau ji man pasakė, kad mergaitė jaučia norą būti globojama. Ji pasiduoda stipresnio įtakai. Labai didelės įtakos daro aplinkuma, žmonės, su kuriais ji susitinka.

— Kokius uždavinius statai XX a. mergaitei?

— Kam čia tie uždaviniai! Duokim laisvę mergaitės prigimčiai.

— Bet ar laisvas siekimas prigimties, siautėjimas nepakenks jos vardui, jos...

— Ne, ne. Aš to nesakau. Gimnazijoj mergaitė jau turi perauklėti prigimtį, išsiugdyti charakterį, o paskui intuityviai pažins kas gera, gražu ir kas negalima.

Vadinas, ką jauna sėsi, tą užaugus piausi. Amžina tiesa.

III mergaitė

— Parašyk kelis epitetus, kurie charakterizuotų idealią mergaitę.

„Kukli, jautri, pasiaukojanti".

Laimei ar nelaimei pasipainiojo

dailininkas

— Kokią mergaitę jūs norėtumėt gauti žmona?

— Ji turėtų būti protinga, išsiauklėjusi ir turėti minimalų grožį.

— Kaip jūs suprantate grožį? (Mano dailininkas geras asfetas).

— Reikia skirti dvasios grožį ir kūno grožį. Aukštoka, moteriškų linijų, klasiškų veido bruožų...

— Bet juk dvasios grožis turi didelės įtakos kūno grožiui.

— Taip taip! Subriaurota dvasia išdarko įgimtą kūno grožį,

P. AUKŠTIKALNYTĖ

NAŠLAITĖLIS

Tai tave išvarė pamotė piktoji? —
Kur gi našlaitėli, kur gi tu eisi? — —
Vai, platus pasaulis ir žemelė toji! —
O toksai menkutis, mažas toks esi?

Nepriglaus čia niekas nuo lietaus ir vėjo,
Ir meilaus žodelio niekas nesakys — — —
Tik per baltą gruodą į laukus išėjęs
Tyliai nusibrauksi ašarą akys' — —

O platus pasaulis ir žemelė toji!
Tik tavęs čia niekas, nieks nepasiges — —
Kai išeisi vienas, tyliai suvaitojęs,
Kaip maža žvaigždutė danguje užges — —

---

nebėra tarp jų harmonijos. Dvasia ir kūnas turi sudaryti harmoniją. Tada judesiai, šypsena, žvilgsnis, virpesiai veikia į žmogų maloniai simpatingai, — meniškai. *Kiekviena mergaitė kuria meno kūrinį, t. y. save pačią.*

— Ar drabužis neparyškina mergaitės grožio arba jo nenustelbia.

— Netinkamai parinkta spalva gali sudarkyti malonų įspūdį. Perdidelis puošimasis, dažymasis taip pat. Nors geresnės medžiagos drabužis duoda geresnę savijautą. Aš už kuklias mergaites! Už gražų primityvą!

*
* *

Kuklumas! Kuklumas — grožio paslaptis. Mandagumo pagrindas. Esminis mergaitės bruožas. Tai nėra nedrąsumas, bet kuklumas. Tai tam tikras saikas; saikas drąsos, originalumo, juoko, egoizmo, drabužiuose... Menas būti kukliai! XX amžiuje!

Jautrumas! Savaime suprantama, mergaitė yra jautri. Bet ne kiekviena jautri kitą suprasti, įeiti į kito padėtį. Domėtis kito interesais, o ne norėti, kad apie ją šoktų visas pasaulis...

Pasiaukojanti — ar yra išviso tokių pasaulyje? Yra, be abejo. Laimė jausti, kad suteiki kam džiaugsmo, savęs išsižadėdama ar ką gera darydama, kam nors palengvini kančią, vargą, paguodi nelaimėj. *Jausti, kad kam nors esi reikalinga.* Čia gal ir viso gyvenimo prasmė. Ko, ko, bet pasiaukojimo meno išmokusi tikrai nesigailėsi.

ADĖLĖ ŽEMAITYTĖ

Suprasti žodžiai

Aldona įsižiūri į lotynų kalbos mokytoją. Žemutė, smaila nosimi ir išblyškusiais veidais — ji atrodo tokia juokinga... Įsigilinus į aiškinamą dalyką, ji nė nepastebi klasės gale besikivirčijančių dviejų berniukų. Kartais jos žema figūra nuo kosulio susikrečia, ir jos išblyškę veidai įgauna rausvo atspalvio. Kurčiai tada skamba V klasėje „achi, achi!" ir Aldonai būna tada taip sunku, tartum ji pati kosėtų...

Betgi ir gera p-lė mokytoja. Argi ji neaplankė tada sergančios Aldonos ir jos nepaguodė?... Sako, kad ji atidavus mėnesio algą neturtingiems mokiniams sušelpti... Keista, bet mokiniai nelabai ją supranta. Atvirkščiai, jie stengiasi ją visuomet pašiepti ir įžeisti...

Aldona atsidūsta. Jai gaila mokytojos. Gal dė to, kad gamta pašykštėjo jai grožio, ir kad padykę kai kurie mokiniai gali ją dėlto pašiepti ir pravardžiuoti...

Ach, tie neišmanėliai! Jie nežino, kad kartais ir po negražiu veidu slepiasi mylinti širdis. Dar dažniau, kaip po grožiu.

Koridoriuj suskambėjęs skambutis priverčia Aldotą krūptelti... Mokytoja pasiėmusi dienyną eina iš klasės. Staiga iš kito galo, per visų galvas, pralekia popierio gniužtelis ir atsimuša į mokytojos veidą. Aldona pasvyra. Ji mato, kaip mokytoja sustoja, o jos skruostai parausta... Aldona mato, kaip mokinių lūpose išsišiepia juokas...

— Kas taip padarė? — pakimba klasės tvankiame ore žodžiai.

Tyla. Kai kurie nejaukiai jaučiasi.

— Kas taip padarė? — vėl išsprunka žodžiai, ir mokytojos akyse suspindi šviesūs lašai.

Aldona nesusivaldo. Jos skruostai pykčiu nusidažo. Ji smarkiais žingsniais pribėga prie staliuko...

— Kaip jums ne gėda!... Jūs akiplėšos!... Jūs... jūs... — Aldonai pritrūksta krūtinėje oro. Ji užsikniaubia ant staliuko ir kukčioja... Auksinės garbanos išsiskleidžia ant jos rankų.

Ach, Dieve, kaip Aldona norėtų tuos neklaužadus sudrausti, pasakyti jiems, kad jie daugiau mokytojos nepajuoktų, neužgautų, bet ją atjaustų... Ji pasakytų jiems, kad p-lei mokytojai skaudu tatai pajusti, ir kad ji labai kenčia...

Aldona verkia. Jai skaudu... Ji nieko nepasakė... buvo per daug susijaudinus. Ach, mokiniai dabar juoksis iš tokio Aldonos išsišokimo... Jie iš jos tyčiosis...

Švelnūs, virpantys pirštai paliečia jos petį...

— Aldute... — prie pat ausies šnabžda virpąs balsas.

Aldona krūpteli. Jai tas balsas toks malonus, pažįstamas...

— Aldute... — ir švelnūs pirštai įsminga į jos auksines garbanas, švelniai glostydami...

Aldona pakelia vosilkines akis. Ji pamato šalia savęs išblyškusį, bet giedrą mokytojos veidą.

Aldonai nejauku. Ji norėtų bėgti, bet kojos neklauso...

Ji duodasi vedama, kai mokytoja paima ją už rankos... Ji eina pro sumišusius mokinius ir mato jų veidus, perpildytus nustebimo ir gėdos. Jie negali suprasti šio įvykio...

— — — — — — — — — — —

Mokytoja uždaro duris. Aldonai nesmagu. Ji negali suprasti, kuriam tikslui panelė mokytoja ją čia atsivedė, į šitą tuščią kambarėlį... Aldona stovi, tartum ant žarijų... Jai gėda. Ji žiūri į grindis.

Mokytojos lūpos šypsosi. Jos akys pilnos ašarų..

— Aldutė...

Aldona iš lėto pakelia vosilkines akis. Ji mato, kad mokytoja verkia...

Mokytoja šluosto skarele savo drėgnus, išblyškusius skruostus. Jos rankos dreba. Ji prieina prie Aldonos ir paima jos rankas... Žiūri į veidą ir glosto garbanas...

— Aldute... — mokytojos balsas virpa — Aldute... Tu... tu tik viena mane... supratai, nors jie... jie visi buvo man... brangūs ir malonūs... Tu, tu viena...

Ji pabučiuoja Aldoną į kaktą... Aldona jaučia karštas lūpas ir girdi, kaip mokytojos krūtinėje daužosi širdis...

— Aldute... pasilik visuomet tokia... gera ir maloni ir... užjausk savo mokytojus...

Ji dar ilgai žiūri į Aldoną meiliu, dėkingu žvilgsniu. Paskui paima ją už rankos ir eina iš kambario...

*

Už klasės lango sniegti. Baltos snaigės krinta iš dangaus aukštybių ir švelniai klostosi gatvių grindiniuose... Paupy linguoja apsnigti karklai... Visur taip balta ir ramu.

Aldona atitraukia žvilgsnį nuo lango. Trumpai dirsteli į priešais gulintį sąsiuvinį, ant kurio užrašyta: „lotynų klb. rašomasis nr. 6", paskiau į laikrodėlį. Keista, jau 5 min. po skambučio ir dar neateina p-lė mokytoja. Gal užtruko...

Ji pasiremia suole ir įsiklauso. Vieni mokiniai tyliai „kala" prieš rašomąjį lotynų k. žodžius, įvairias išimtis, kiti šiaip kalbasi. Yra ir tokių, kurie bando išdykauti.

Ant Aldonos suolo nukrinta popierio gniutulėlis. Ji išvynioja ir skaito:

„Šiandien vakare aš rengiu robaksiuką. Prižadėjo ateiti keletas berniukų ir mergaičių. Bus linksma. Ateik ir tu, Aldute. Turiu patefoną... Pašoksim, padainuosim... O juk visiems žinomas tavo gražus balsas... Lauksiu".

Stasė.

Šypsena pasirodo Aldonos veide. Ji suplėšo popierėlį į smulkius kąsnelius. Kokia keista ta Stasė! Kas jai rūpi... Atrodo, kad jos visas gyvenimo tikslas tik visoki „robaksai" ir berniukai... O moksle vos trejetukais stumiasi... Tikras šiaudų kūlys!... Ir Aldona pasibiaurėjusiu žvilgsniu dirsteli į Stasės pusę, kuri meiliai kalbasi su Jonu...

Šv. Jurgis Iš Jub. Krikšč. meno parodos

Klasėn įeina direktorius. Mokiniai nustebę atsistoja. Direktorius užlipa ant katedros.

— Lotynų k. pamokos nebus — sako jis. — Panelė mokytoja serga ir guli ligoninėje... Kadangi jums ši pamoka paskutinė, galite eiti namo.

Aldona pasvyra suole. Jos galvoje ima kažkas ūžti, cypti...

Mokytoja serga... guli ligoninėje...

— Nejaugi?.. Bet juk direktorius aiškiai pasakė...

Aldona apsidairo. Ji mato, kaip mokiniai džiaugiasi, kaip patenkinti sprunka pro duris...

— Akiplėšos... Niekšai... — ji tyliai šnabžda ir iš pykčio įkanda lūpą lig kraujo..

Išsitraukia nosinę ir sulaiko besiveržiančias ašaras. Greitu judesiu apsivelka paltą, ir pasiėmus portfelį eina iš klasės.

— Aldute, tai gerai... nėra pamokos!... Tu nesidžiaugi?... Tiesa, ateisi pas mane į robaksiuką?... Ateik... pasišoksim! — prie pat ausies skardena linksmas balsas.

Aldonai pikta. Ji norėtų Stasei mesti kokį aštrų žodį ir skelti į veidą, kad ta jos nekvaršintų su visokiais „robaksais".

— Varna!

Ir Aldona pasiunčia bėgančios Stasės įkandin piktą žvilgsnį... Paskui ji pasuka į šoninę gatvę, kurios pačiame gale neaiškiai matyti tarp medžių raudonas ligoninės pastatas...

— — — — — — — — — — — — — —

Šeštadienio vakaras.

Aldona sėdi pasirėmusi už stalo ir kažką svajoja. Vakaro rimtis supa ją ir merkia blakstienas. Taip gera sėdėti ir svajoti šiltame kambaryje apie praėjusias dienas, gražius prisiminimus... O jų tiek daug ir tokių gražių užsilikę! Aldona, juos prisiminus, šypsosi... Jai taip gera, gera...

Kažkoks šešėlis pasirodo jos veide. Aldona krūpteli. Atsikelia ir prieina prie lango...

Į duris beldžiasi. Vieną kartą... kitą...

— Prašau!

Įeina moteris.

— Atsiprašau... Jūs būsite Aldona N.?

Aldona linkteli galvą. Jai darosi neramu. Moters veidas kažkur matytas...

— Aš ateinu iš ligoninės — kalba atvykusioji. — Gimnazijos mok. p-lė M. R. mane prašė, jai mirus, perduoti jums štai šį laišką... Prašau priimti...

Aldonos veidas išbala Ji dabar atsmena, kad tai gailesting. sesutė, kuri užvakar Aldoną nuvedė į p-lės mokytojos palatą... Aldona drebančia ranka paima voką... Ji kažką nujaučia...

— Sesute... argi... argi panelė mokytoja mirė?...

Aldonos balsas virpa... Ji taip bijo išgirsti teigiamą atsakymą...

— Deja, mirė... Šiandien po pietų 15 val.

Sesute išeina.

Aldona sukrinta kėdėje. Ranka, laikantį voką, bejėgiškai nusvyra...

Aldute,

Kai skaitysi šį laišką, manęs jau nebus. Bet aš mirti nebijau... Ten gausiu atpildą už savo nelaimingą, mažai kieno suprastą gyvenimą šioje žemėje...

Aldute, žinau, kad tu mane mylėjai ir, kad tau mano mirtis bus skaudi. Bet tu nesisielok... Savo draugėms ir draugams pasakyk, kad aš juos mylėjau ir, kad jiems atleidžiu...

Baigiu. Jaučiu, kad artinasi...

Sudiev, Aldute... Nepamiršk savo nelaimingos mokytojos...

M. R.

Didelė, sunki ašara nukrinta nuo Aldonos skruostų ant mirusios laiško ir tyliai geriasi į mirtimi dvelkiančius žodžius...

Už lango klajoja drebanti, ledinė naktis, ir kažkur nukrinta per šydinį dangų sušalusi žvaigždė...

Reimso katedra, gotinio stiliaus šedevras

MONIKA DAUNYTĖ

*

* *

Nubrauksiu šiandien paskutinę ašarą nuo savo skruostų
Ir niekad jau neverksiu . . .
Tik gal, — ar skleisis daug žiedų prie mano kelio? —
Pavasario paklausiu.

Ir eisiu vėl plačiais keliais tarp ąžuolų ir gluosnių:
Visi jie lapais puošis . . .
Pavasarį nešiu margais žiedais nukaišius tau,
Kur liūdi pilki uosiai.

Nubrauksiu šiandien paskutinę ašarą nuo jauno skruosto
Ir niekad jau neverksiu . . .
Juk greit bus daug žiedų ir apie laimę
Pavasario paklausiu.

Gražiai elgiuos

Netenka šnekėti apie gražaus elgimosi reikšmę, reikalingumą. Tai visoms gerai aišku. Ne veltui gal pripažįstama, kad „mandagumas yra tarptautinė kalba, kurią visi supranta“... Jei gražaus elgimosi reikalaujama iš kiekvieno žmogaus, juo labiau reikalaujama iš moters. Užtai moderni, XX a., moteris moka visur tinkamai pasielgti.

NAMIE

Yra žmonių, kurie labai švelnūs ir mandagūs svetimiems, bet tikros šiurkštybės ir storžieviai namie. Tas rodo, kad žmogui trūksta išsiauklėjimo, nuoširdumo. Jis geras artistas, kaukės žmogus. Žinoma, namie galima laisviau jaustis, kaip kur kitur, bet ir čia turi būti išlaikytos tam tikros ribos. Nepakenks, jei išeidama į mokyklą ar kur kitur su namiškiais atsisveikinsi. Pagaliau, namie yra patogiausia išmokti gražiai, tvarkingai valgyti, dailiai sėdėti už stalo. Labai lengva pastebėti, kuri mergaitė pripratusi tvarkingai elgtis namie, kuri ne. Nepripratusioji pakliuvusi į padoresnę draugiją nemokės tiesiai sėdėti, žais peiliu ar šakute, ar dirbs iš duonos žirniukus. Be to, ir iš paties valgymo lengvai pastebėsi. Jei kuriai namuose nėra kaip išmokti gražiai elgtis — iš kur pavyzdžio imti, lai stengiasi pati tas teorines žinias praktikuoti. Kiekvienuose namuose pasitaiko šiokių tokių nesusipratimų. Stengtis jų neišnešti viešumon. Gražiai pasakyta: *„Tėvai konfliktus likviduoja tarpusavyje, bet ne prie vaikų ir tarnų, o visa šeima nesusipratimus palieka tik namie“*.

BAŽNYČIOJE

Nesivėluok, jei esi gera katalikė. Pavėlavus neišklausysi Šv. Mišių, kliudysi kitiems žmonėms melstis. Įėjus bažnyčion neklaupk visai ant tako, tuo užstosi kelią kitiems praeiti.

Labai nekultūringai žmonės elgiasi prie klausyklos. Tai pasitaiko, kai penitentų daug, o kunigų mažai. Išsikoliodami viens kitą, grūsdamiesi eina išpažinties. Ar tai kultūringa ir katalikiška?...

Bent per šv. Mišias būti bažnyčioje. Šventoriuje nors ir patogiau, bet ten daugiau pagundų išsiblaškyti. Negražų pavyzdį duoda ir apie save negerą rekomendaciją sukuria vasaros metu susirinkę į pamaldas moksleiviai: užuot padoriai meldęsi, triukšmauja šventoriuje. Išauklėtieji-osios taip nedaro!

SVEČIUOSE

Apsiaustą palikti prieškambaryje ar atiduoti tarnui, kurs sutinka. Tarno lydimi svečiai eina į saloną, kur juos pasitinka šeimininkas, ir pristato nepažįstamiems. Šeimininkams nedera kviesti tarpusavy susipykusius svečius. Jei taip pasitaikytų, kultūringi žmonės elgsis taip, kad kiti nieko įtartino nepastebėtų.

Svečiuose vengti nediskrečių klausimų. Žiūrėti, ar savo kalba ko nors neužgausi. Perdaug nešnekėti apie save, nes tai ne visiems gali būti įdomu. Kaip ką valgyti buvo pirma rašyta, todėl nėr reikalo kartoti.

SUSIPAŽINIMAS

Ir čia laikomasi tam tikrų taisyklių. Jei vyriškį supažindina su moterim kitas asmuo, visada vyriškį pristato moteriai. Iš pagarbos dvasiškiams ar užimantiems aukštą valstybės vietą asmenims, pristatoma moteris.

Namų šeimininką pristato ponioms ar padėtimi aukštesniems asmenims.

Supažindinant užtenka pasakyti supažindinamo asmens pavardę ir titulą. Jei asmuo labai žymus ar užima aukštą oficialią vietą, nėra reikalo sakyti jo pavardę. Nesakomą ir namų šeimininkės pavardė. Kada salione, kur supažindinama, du asmens yra lygūs, pristatomas vėliau atvykusis.

Kreipiantis į tituluotus asmenis, pridedamas titulas: ponas Daktare, ponas Profesoriau. Bet moterys, maždaug lygios amžiumi ir padėtimi, gali ir tiesiai sakyti: Daktare, Profesoriau, Direktoriau... Kalbant netiesiogiai — nesikreipiant į asmenį, visada pridedama „ponas, ponia"... Ištekėjusių moterų nevadinti vyro titulu: ponia direktorienė, ponia majorienė. Sakyti tik pavardę: ponia Buivydienė ir t. t.

SVEIKINIMAI

Sveikinama: susituokus, vardinėse, kūdikiui gimus, gavus paskyrimą ar pakėlimą, apdovanojus ordinu, ar šiaip kokio laimingo įvykio sulaukus.

Sveikinti galima: žodžiu, laišku, telegrama, vizitine kortele.

Sveikinimo teksto nėra reikalo nurodyti. Čia kiekvienas gali sveikinti kaip jam patinka. Svarbu, kad būtų nuoširdu, neperdėta.

Vardinių proga artimuosius, pažįstamus, gimines, draugus tenka pasveikinti atsilankant. Jei toli gyvena, — siunčiama vizitinė kortelė arba laiškas. Kviesti svečių vardinėms nedera. Kas nori pasveikinti, tegul ateina.

DOVANOS

Su jom atsargiai. Duoti dovaną, kuri atitinka dovanotojo kišenę. Ji tuomet labiau galės patikti dovanos gavėjui. Juk nesmagiai jaučiamasi gavus didelę dovaną iš to, kurį žinai tam perdaug išleidus mažai turimų išteklių.

Nedera sakyti, kiek už dovaną mokėta. Vengti taip pat ir užsiminimų, iš kurių būtų galima suprasti, kiek dovana kainavusi. Nepritinka ir dovanos gavėjui klausti, kiek ši atsėjusi.

Pas mus priimta, kad per krikštynas krikšto motina dovanoja vaikui krikšto drabužėlius. Krikštatėvis dovanoja vaikui auksinį kryželį.

Gražu, kai vaikams, einantiems pirmos Komunijos, krikšto tėvai ir artimiausi draugai duoda dovanėles. Galima dovanoti: maldaknygę, kryželį, rožančių, gražią knygą, laikrodėlį, piniginę ir kt. Dovanos padeda ilgiau prisiminti šią taip įspūdingą dieną.

Prieš jungtuves giminės ir pažįstami jaunavedžiams siunčia dovanų. Čia gali būti įvairūs daiktai dovanojami: peiliai, šakutės, servizai, ir t. t.

Į dovaną reiktų žiūrėti ne tiek į jos piniginę vertę, bet kaip į prisiminimą. Todėl gražu būtų, kad prigytų mažų, nebrangių dovanų paprotys. Amerikoje visai priimta švenčių proga nusiųsti kojinių ar pirštinių porą. Mums, nepripratusiems, tas atrodytų juokinga.

VIZITAI

Pas mus yra dviejų rūšių vizitai: 1) oficialūs, kurie daromi Naujų Metų, Kalėtų ir Velykų proga savo pažįstamiems ir viršininkams ir 2) šeimyniški — tarpusavyje daromi pažįstamųjų ir giminių.

Naujųjų Metų vizitai kai daromi valdžios įstaigų atstovams, jie atliekami pačią sausio 1-ją dieną. Vizituoja žemesnieji vyresniuosius.

Šeimose priimta Naujųjų Metų dieną apsilankyti pas vyresniuosius giminaičius.

Atsikėlus gyventi į kitą miestą padaromas vizitas tiems asmenims, su kuriais norima palaikyti santykius. Tie, kuriuos aplankė, turi per dvi savaites savo vizitu ar vizitine kortele atsakyti, jei nori jie tuos santykius palaikyti.

Paguodos vizitai daromi mirusiojo asmens giminėms, po laidotuvių — šešių savaičių bėgyje. Jie yra trumpi, nuoširdūs.

Moteris daro vizitus išeiginiu kostiumu su skrybėlaite. Jei nešėsi skėtį, srybėlaitę ar kitą ką — palikti prieškambaryje.

Šeimininkės priiminėja vizitus paprastai apie 4 val.

Įėjus į saloną, pirmiausią pasveikinti šeimininką. Jei šeimininkė nenurodo vietos, vyrai ir jaunos moterys nesisėda patogiausioj vietoj.

Trumpiausias vizitas gali trukti ne mažiau 10 minučių.

Ilgiausias — ne ilgiau kaip pusvalandį. Jei šeimininkė prašo, vizitas gali būti prailgintas.

Išeinant pirma atsisveikinti ir tik tada vilktis paltą. Jei svečių daug, nėr reikalo su visais atsisveikinti. Pakaks, jei su šeimininkais atsisveikinsi

Naudotasi knyga „NAMIE IR SVEČIUOSE“

Apžvalga

Mirė rašytojas Vladas Oskaras Milašius

Kovo 2 d. Prancūzijoj mirė žinomas rašytojas Milašius. Velionis mokslus buvo ėjęs Prancūzijoj. Jo raštai, eilėraščiai, dramos ir kt. rašyti prancūzų kalba. Milašius Prancūzų literatūroj žinomas, kaip vienas didžiausių ir originaliausių paskutinio meto poetų. Jo raštai verčiami į svetimas kalbas. Lietuvių kalba apie Milašiaus kūrybą yra parašęs plačią studiją dr. J. Grinius „Milašius — poetas".

Be to, Milašius žinomas, kaip neblogas diplomatas, nemaža nusipelnęs užsienyj savo darbais, kuriantis mūsų valstybei. Paskutiniu metu jis dirbo lietuvių pasiuntinybėj Paryžiuje.

Velionis iškilmingai palaidotas Paryžiaus Fontainebleau kapinėse. Laidotuvėse dalyvavo prancūzų rašytojai ir lietuvių pasiuntinybės personalas.

Gimnazijoms ruošiama nauja programa

Dabartiniu laiku baigiama tvarkyti pradžios mokyklų programa. Šį dalyką sutvarkius, bus atkreiptas dėmesys ir į gimnazijų programą. Pertvarkant gimnazijų programą, būsiąs sumažintas dalykų kursas, kad moksleiviai nebūtų taip apkrauti darbu.

Nauji Kat. Mokslo Akademijos nariai-mokslininkai

Liet. Kat. Mokslo Akademija per savo neseniai įvykusį suvažiavimą suteikė mokslininko titulus šiems savo pasižymėjusiems nariams: vysk. M. Reiniui, dr. K. Pakštui, J. Ambrazevičiui ir dr. Z. Ivinskiui.

Kultūrinis bendradarbiavimas su švedais

Vasario 16 d. proga Lietuvių - Švedų d-jos pirm. dr. A. Juška lankėsi Švedijoj. Lietuvių kultūrinis bendradarbiavimas su švedais jau anksčiau buvo nuoširdus. Dabar šį bendradarbiavimą numatoma dar praplėsti. Neseniai galutinai išspręstas lietuvių kalbos skaitymo klausimas Stokholmo universitete. Lietuvių k. ten skaito Lingis.

Provincijoj bus ruošiamos meno parodos

Ateityje numatoma meno parodos ruošti nevien Kaune, bet ir provincijoj, pirmiausia Šiauliuose.

— Paskutiniu metu Kaune buvo atidaryta dail. Č. Kontrimo akvarelių paroda.

— Ateinantį sezoną bus suruoštos lietuvių dailininkų parodos Paryžiuj ir Briuselyj.

„Draugo" sukaktuvės

Š. Amerikos lietuvių katalikų dienraštis „Draugas" šiais metais švenčia 30 metų sukaktį. „Draugą" redaguoja L. Šimutis.

Kipras Petrauskas dainuos Š. Amerikoj

Balandžio 1 d. K. Petrauskas išplaukia į Š. Ameriką. Koncertuos lietuvių kolonijose ir dainuos operose.

Literatūros bare

— Vilnietis rašytojas **Vl. Radziulis** įteikė spaudai naują romaną „Išgriauti kryžiai". Kitas vilnietis rašytojas **Rapolas Mackevičius** baigia rašyti naują romaną iš vilniečių lietuvių gyvenimo „Duobėtas plentas". **Albinas Žukauskas** (taip pat vilnietis) netrukus išleidžia novelių rinkinį.

— Baigiamas spausdinti St. Būdavo romanas „Sala".

— **Lastauskienė-Lazdynų Pelėda** (II) paruošė spaudai naują apysakų rinkinį „Laimės griuvėsiuose" ir romaną „Iki mirties".

— Pietų Amerikos lietuvis **A. Vilutis** paruošė spaudai eilių rinkinį „Žmogaus komedija eina" ir atsiuntė leisti Sakalui.

— Spaudos Fondas ruošiasi išleisti žinomo rusų jumoristo **M. Zosčenkos** jumoro kūrinėlių rinkinį.

— Sakalas numato išleisti anglų rašytojo **R. Kiplingo** romaną „Kimą" (2 t.) ir „Drąsiuosius kapitonus". Be to, Sakalas leis anglų klasiko **Ch. Dikenso** šešių tomų romaną „Dovydą Koperfieldą" ir „Pikviko nuotykius".

Nauja opera

— Valstybės teatras ruošiasi statyti naują lietuvišką operą. Operai libretto pagal **Mykolo Vaitkaus** dramą „Žvaigždės dukterį" parašė **A. Petrauskienė**, o muziką — J. Navakauskas.

ALYTUS

Literatūros vakaras

II.11. Alytaus gimnazijos scenoje rodėsi jaunos literatūrinės pajėgos iš pietų Lietuvos gimnazijų. Tolimąjį Vilkaviškį atstovavo J. Švabaitė, gražiai apgynusi vilkaviškiečių, mūzos adoratorių, garbę. Proza pavaišino marijampolietis (Marijonų g.) B. Jablonskis. Antrasis marijampolietis A. Matulevičius pasirodė su eilėraščiais. Toliau eilėraščiais prabilo visi kiti svečiai: K. Rutkauskas ir A. Klimas — Prienų g., A. Valavičius ir B. Labenskas — Lazdijų g. Iš alytiškių su novele pasirodė N. Bistrickaitė ir V. Seilius, o su eilėraščiais — Ambr. Jonynas, V. Valertas ir P. Petrauskas. Literatūros vakare dalyvavo ir malonų žodį tarė Švietimo Ministerijos atst. insp. J. Rainys.

Jei ne veikimas, tai bent valandėlė

Nors ir neatstodamos eucharistininkų veikimo, retkarčiais alkanų sielų jaunuoliams švysteli kun. kapeliono ruošiamos religinės valandėlės. II.12. relig. val. dalyvavo ir apie Dievo ieškojimą pakalbėjo insp. J. Rainys. Čia teko, kad ir skubotai, paminėti popiežių Pijų XI.

X

Amatų mokykla

Šiais metais įsisteigusioje amatų mokykloje nebuvo iki šiol nė vieno būrelio. Po moksleivių rekolekcijų, norima sušaukti steigiamąjį religinio auklėjimo būrelio susirinkimą. Ruošiami įstatai, kurie turės būti p. direktoriaus patvirtinti. Nors kartą ir amatininkai sukrus!

R. Stalius

BIRŽAI

— III.8. įvyko visuomenininkų steigiamasis sus-mas. Jis išsiskyrė iš kitų susmų savo savotiška tvarka. Sus-mą atidarė ne sekcijos globėjas, bet VI kl. mok. V. Morkūnas, kuris pakvietė sekcijos globėją mokyt. Povilionį išsitarti dėl būrelio reikalų. Būrelio globėjas pasakė iš anksto numatytą valdybos sąstatą, susidedantį iš V. Morkūno, K. Dagio ir K. Tymuko. Sus-mo dalyviai šį dalyką priėmė be ovacijų. Tada sekcijos pirm. V. Morkūnas paskaitė visuomenininkų tikslus ir uždavinius. Dėl jų buvo iškylę daug neaiškumų, į kuriuos referentas neįstengė atsakyti. Pažymėtina, kad referentas bandė griauti kai kurių mokytojų autoritetą. Paskui būrelio pirm. pranešė, kad sekcijos bus palaikomi glaudūs santykiai su studentų Neo-Lituanų korporaciją. Be to, buvo dar paskaitytos 2 novelės, kuriose atsispindėjo tokie pat siekimai, kaip ir pirm. paskaitytuose sekcijos uždaviniuose. Dėl kai kurių klausimų net po susmo koridoriuje ėjo karšti ginčai.

Dalyvis

Kas buvo Šekspyras?

Genialiausio pasaulio dramaturgo Šekspyro asmuo visą laiką buvo labai neaiškus. Iš jo gyvenimo teturėta labai menkučių ir nevisai tikrų žinių, kuriomis naudodamiesi mokslininkai prirašė ištisus tomus apie paslaptingąjį Šekspyro gyvenimą. Tačiau dabartiniu laiku prancūzų generolui Cartier pavykę atidengti Šekspyro paslaptį. Jis išskaitęs slaptąjį Šekspyro šifrą, kuriuo naudodamasis Šekspyras atskleidžia savo praeiti. Šekspyras ši šifrą sugalvojęs tada, kai buvęs ištremtas į Prancūziją. Išskaičius tuos slaptuoju šifru rašytus praeities dokumentus, paaiškėję, kad Šekspyras buvęs žinomas anglų filosofas Fr. Bacon, pasirašinėjęs savo raštus slapyvarde.

Katalikų mokyklos Amerikoj

Katalikų Bažnyčia buvo pirmoji mokyklų steigėja Jungt. Valstybių plotuose. Ir dabartiniu laiku katalikų mokyklos turi nepaprastos reikšmės J. Amerikos Valstybių švietimui. Pav., 1920 m. katalikų Bažnyčios Amerikoj buvo išlaikoma 16 universitetų, 164 seminarijos, 309 mokytojų seminarijos, 723 gimnazijos ir daugybė pradžios mokyklų.

— II.14, 15 ir 16 dienomis Tėvų Komitetas gimnazijos salėje statė „Atžalyną". Vaidino vyr. klasių mokiniai. Pasisekimas puikiausias! Per panašius vakarus gimnazijos salė nėra mačiusi tiek publikos. „Atžalynas" visiems paliko puikų įspūdį.

— II.19. kun. kap. J. Gutausko pastangomis buvo sušauktas steigiamasis religinio būr. sus-mas. Valdybon išrinkti: A. Petronis, M. Matulytė, A. Ladyga, K. Vasiliauskas ir F. Balčiūnaitė. Ateityje rel. būr. numato surengti popiežiaus Pijaus XI minėjimą, skaityti referatus, disputuoti, arčiau susipažinti su Šv. Raštu, padaryti moksleivio pypkininko teismą ir t.t. Be to, buvo paskelbta tema konkursiniam rašiniui „Koks turi būti katalikas moksleivis". Bendrai būrelis žada pralenkti kitus apsnūdusius būrelius. Narių prisirašė apie 200.

— III.6. mokyt. Vymeris sušaukė vokiečių k. būrelio steigiamąjį sus-mą. Valdybon išrinkti: L. Sietnikas, A. Ladyga ir Dankbaras. Būrelio nariai žada perskaityti daug vokiškų knygų.

Jurgis Špunka

JONIŠKIS

— II.26. įvyko literatų susirinkimas. Buvo paskaityta keletas referatų ir laisvos kūrybos. Nutarta išleisti laikraštėlį ir pasikeisti su kitomis gimnazijomis. Na, plunksnos į darbą!

— III.2. įvyko istorikų būrelio susirinkimas. Buvo: K. Noručio (VII) paskaita „Cezaris ir Vytautas", F. Kvašio (VII) „Politiniai pranešimai", J. Avyžiaus (Vb) „Laisvoji kūryba" ir P. Jaro (VII) paskaita „Žydai Lietuvoje". Ypač visiems labai patiko Avyžiaus „Laisvoji kūryba" Būrelio narių skaičius nuolat auga: dabar jau yra apie 100.

A.B.C.

JURBARKAS

— Prieš pat Užgavėnes mokiniai antrą kartą vaidino Binkio „Atžalyną".

— II.25. buvo antras matematikų susirinkimas, bet šį kartą labai „mizernas": bemaž be jokios programos. Narių irgi vos keli teatėjo.

— II.25. įvyko visuotinis religinio auklėjimosi būrelio susirinkimas, į kurį atsilankė žymiai daugiau mokinių, negu į kitų būrelių susirinkimus. Kun. kapelionas įdomiai kalbėjo apie jaunystę ir idealizmą. Visus entuziastiškai nuteikė kun. Klovas „revoliucijonieriška" kalba — „Padarykim katalikybę simpatišką!"

— II.26. literatų susirinkime Br. Žemliauskas (VIII) skaitė referatą, tema „Mūsų naujoji poezija". Autorius gana vykusiai pavaizdavo mūsų naujosios poezijos kelią ir tobulėjimą. Vyt. Balčytis (VIII) referatą koreferavo. Po referato kilo smarkus ginčas dėl tarptautinių žodžių.

Vėjužėlis

KAIŠIADORYS

— II.12. Kaišiadoryse buvo sporto salės atidarymas. Į svečius atvažiavo Kauno moterų tinklinio rinktinė ir Lietuvos krepšinio rinktinės. Tinklinio rungtynės Kaunas—Kaišiadorys baigėsi 2:0, žinoma, Kauno laimėjimu. Paskui rungėsi I Lietuvos rinkt. su II-ja. Laimėjo II santykiu 20:11. Dar buvo sužaista Kaunas—Kaišiadorys. Kaunui atstovavo Lietuvos rinktinė, Kaišiadoriams — gimnazija. Laimėjo Kaunas 28:13.

— II.15. tarpklasinėse mergaičių tautiškų šokių varžybose I vietą laimėjo III kl., II-ą — Ib kl.

— Vasario 16 d. vakare aštuntokai surengė tradicinį vakarą. Tačiau nematėme nieko tradiciško. (Jei skaitytume kai kuriuos prieš vakarą ar per vakarą įvykusius dalykus, tai gink, Dieve, nuo tokių tradicijų).

Strėvūnas

KAUNAS

Jėzuitų gimnazija

— Neseniai įsisteigė visuomenininkų būrelis, globojamas mokyt. p. B. Juškos. Veikimo programoje numatyta nagrinėti šie klausimai: kultūros ir jos pagrindų, patriotizmo, fašizmo, nationalizmo, iniciatyvos ugdymo ir kt.

— Meno kultūrai kelti organizuojama literatūros kuopa, su literatų, muzikų, oratorių, žurnalistų ir kt. sekcijomis. Kuopą globoja mokyt. K. Bauba. Numatoma, kad veikime pasireikš didelis gyvumas, nes čia buriasi visos stipresnės gimnazijos kultūrinės pajėgos. Į būrelį įstojo jau arti 100 narių. Valdybos pirmininkas Br. Narbutas (VIII). Būrelio varomo kultūrinio aktyvizmo šūkis: pasukti kultūrinį Lietuvos laikrodį 100 metų. į priekį.

— Septintokai leidžia laikraštėlį „Šiupinį", kurio išėjo jau trys numeriai. Turiny: kultūriniais, meno, mokslo reikalais mintys ir linksmi fragmentai iš klasės margo gyvenimo. Redaguoja Zundė.

Žėrutis

VI valst. gimnazija

— II. 15—16. įvyko gimnazijos vadovybės suruoštas vakaras. Gautą pelną

paskyrė neturtingiems mokiniams šelpti.

— II.26. gimnazijos berniukų krepšinio rinktinė laimėjo prieš Kauno III gimnazijos krepšininkus (19:16).

— III.1. įvyko muzikos mėgėjų būrelio steigiamas susirinkimas. Būreliui vadovauja muzikos mokyt. Jankauskas.

Bijūnėlis

KELMĖ

— II.17. įvyko paskutinis prieš gavėnią literatūrininkų susirinkimas. Į susirinkimą atsilankė ir muzikos mokytojas J. Vžesniauskas. Susirinkimą paįvairino ir visus labai prajuokino Vinc. Gasperavičiaus vedamas „Mokiniškas šiupinys". Prie šiupinio dar prisidėjo J. Baracevičius, J. Rimkus ir Vl. Tomkevičius.

— Prieš atostogas pasirodė du laikraštėliai „Žvilgsnis į gyvenimą" 2 nr. ir „Solatium Animi" 2 nr. Vienas literatūrininkų, kitas lotynistų.

— II.25. Tėvas pranciškonas Aloyzas Janušaitis laikė mokiniams paskaitą „Užgavėnių blynai ir mokinių idealai". Paskaita mokiniams labai patiko. Tokių paskaitų norėtų ir daugiau.

— III.5. visi mokiniai dalyvavo šaulių įkūrėjo Vl. Putvio 10 m. mirties sukakties minėjime. Stef. Baldauskaitė paskaitė iš jo raštų ir T. Žadeikytė padeklamavo eilėraštį.

— Mokyt. Ed. Streikus įkūrė meno būrelį. Valdybą sudaro: pirm. M. Jokubaitis, sekr. F. Kelcaitė ir vicepirm. M. Raubickaitė. Būrelis labai gyvai veikia. Pavasarį ketina išleisti paveiksluotą laikraštėlį.

Robė

KRETINGA

— II.12. įvyko tradicinis gimnazijos vakaras. Programoje 2 veiksmų melodrama „Šviesos beieškant". Vakaras praėjo su didžiausiu pasisekimu. Dėl a. a. Šv. Tėvo Pijaus XI mirties atsisakyta nuo šokių.

— II.14. pasirodė visų seniai lauktas religinio auklėjimo būrelio laikraštėlis „Aukštyn". Kiti būreliai artėjant pavasariui „užmigo".

— III.1, 2 ir 3 dienomis įvyko mokinių rekolekcijos. Jas vedė kun. A. Sabaliauskas, Indijos misijonierius-salezietis. Rekolekcijomis visi labai patenkinti.

— III.4. Kun. A. Sabaliauskas gimnazijos kino salėje pasidalino su mumis savo įspūdžiais iš Indijos misijų.

Ąžuolas

KUPIŠKIS

— III.1. įvyko literatų būrelio susirinkimas. Buvo paskaityta ištraukos iš mūsų rašytojų premijuotų veikalų: C. Vaičikonis (VI) skaitė iš „Keturių miestų", Alb. Janiūnas (VI) iš „Diemedžiu žydėsiu" ir J. Morkūnas (VI) iš „Kasdienių istorijų". Po to, C. Vaičikonis padarė pranešimą apie Viekšnių literatų vakarą, į kurį ir mūsiškių su savo kūriniais buvo nuvykę. J. Morkūnas paskaitė referatą „B. Brazdžionio lyrikos motyvai".

— Abstinentai nutarė visomis jėgomis kovoti su alkoholiu ir daugumas užsisakyti „Sargybą", blaivybės organą. Dabar narių priskaitoma apie 30.

— Literatai žada netrukus išleisti savo laikraštėlį.

Vikruolis

MARIJAMPOLĖ

R. J. v. b. gimnazija

— III.5 įvyko religinio būrelio susirinkimas. Kalbėjo būrelio globėjas kapelionas kun. Petrika. Vėliau buvo epidioskopu pademonstruota Pijaus XI gyvenimo ir paskutinių Jo valandų paveikslų. Atsilankė gana didelis skaičius moksleivių.

X-selis

MAŽEIKIAI

Literatūros-muzikos vakaras

II.12. į Mažeikius suplūsta 7 gimnazijų literatūrininkų atstovai. Tai tikra jaunųjų grožio mylėtojų šventė!

Vakarą atidaro Mažeikių gimnazijos direktorius p. P. Štuopis. Pasveikinęs gerbiamuosius svečius ir jaunuosius žodžio meno mėgėjus iškelia literatūrininkų būrelių padarytą sąjūdį gimnazijose.

Pirmieji pasirodo skuodiškiai. Sadauskas savo eilėraščiais reiškia simpatijas mielajam kaimui. Eilėraščiai ekspresingi. Vaitkevičiūtė skaito novelę „Regėjimas". Toliau scenoj pasirodo Telšių gimnazijos atstovai. Jau visiems gerai pažįstamas Mačernis sužavi publiką savo eilėraščiais. Jasenauskaitė gyvai, gražiai interpretuoja pianinu Bobrą. Gaižauskas pasirodo, kaip geras smuiko valdytojas. Toliau pasirodo Tauragės mokytojų seminarija. Kairytė paskaito savo eilėraščių. Rauba dainuoja solo: „Santa Lucia" (Curtis) ir kt. Toliau Vizenbergaitė gražiai paskambina pianinu Weberio „Audrą". Visus labai sužavi Tauragės mokytojų seminarijos vyrų sekstetas, kuris savo repertuarą baigė įspūdingu „Iškilmių maršu".

Antrąją šio vakaro dalį maloniai sutinka pradėti gerb. šio vakaro svečias — Bern. Brazdžionis. Publika nepaprastai entuziastiškai sutinka gerb. svečią. Gerb. svečias paskaito savo eilėraščių:

„Neregio lirika", Žemė ir dulkės", „Kristus ir Jeruzalės moterys", „Per pasaulį keliauja žmogus". Mažiesiems klausytojams svečias paskaito keletą vaikiškų eilėraščių. Dar didesnėmis ovacijomis gerb. svečias palydimas nuo scenos.

Scenoj Utenos gimnazija. Šapoka skaito eilėraščius, Kunčiūnaitė novelę „Naujas gyvenimas", Dambrava — du gražiai vykusius feljetonus: „Amūro strėlė ar džokeris" ir „Gimnazistiška utopija". Toliau pasirodo Viekšnių progimnazijos atstovai. Mikaliūnas skaito eilėraštį, Kazlauskas novelę „Už ką?". Skaitymas gana silpnokas. Karčiauskas skaito feljetoną tarmiškai. Po Viekšnių pasirodo Tauragės gimnazija. Čepaitė, Sabatauskaitė ir Drevinis skaito eilėraščius. Eilėraščiai stiprūs. Toliau Joniškio gimnazijos literatūrininkų atstovas Avyžius skaito novelę „Sielvartas ir griovkasys". Novelė tikrai vykusi, tik skaitymas prastokas.

Programą baigė patys vakaro rengėjai mažeikiečiai. Grybauskas skaito novelę „Zakarijas" ir Stelingis savo eilėraščius.

Baigiamąjį žodį taria Mažeikių gimn. literatūrininkų globėjas mokt. J. Žižys.

Programa, nors ir ilgai užsitęsė, tačiau paliko visiems gražų įspūdį.

Petras Peštenis

RASEINIAI

— Kooperatininkų būrelis išsirinko naują valdybą, kurią sudaro S. Kavaliauskaitė (V), Č. Ašebergas (VII) ir S. Daktaravičius (VII). Naujoji valdyba žada moksleiviuose skiepyti kovos mintį už lietuvišką prekybą ir pramonę (Sveikintinas užsimojimas! **Red.**).

— Literatai jau pradėjo spausdinti „Jaunąjį Literatą". Laikraštėlio visi nekantriai laukiame.

— III.5. R. A. B. įvyko susirinkimas. Referatus skaitė M. Ignotavičius (VI) ir Stašaitis (VII). Savo kūryba pasirodė B. Siliūnas ir V. Dumskis. Susirinkimas sušauktas Šv. Kazimierui paminėti.

Tas pats

ROKIŠKIS

— II.4. įvyko metinis gimnazijos vakaras. Suvaidinta Br. Buivydaitės operetė „Švesutė". Pelnas skiriamas neturtingųjų mokinių sušelpimui.

— II.11. Rokiškio literatūrininkai suruošė Salose literatūrinį vakarą (Salų Ž.Ž.Ū.M. Rokiškio moksleivius pakvietė). Pradžiai R. Stalionis (V) skaitė referatą „Jaunimas ir literatūra", pažymėdamas didžiulę literatūros reikšmę tautos ir jaunuomenės gyvenimui. J. Jankuskaitė (V) ir Kalpokaitė (V) pašoko baletą. Savos kūrybos skaitė: A. Pilkauskas (V) — eilėraščius, J. Rinkevičius (III) — eilėraščius, Baltušytė (VII) — novelę „Smuiko skundas", Vilytė (III) — taip pat novelę „Krikštynos". R. Mikšytė (VI) padeklamavo S. Nėries, B. Brazdžionio ir J. Aleksandravičiaus eilėraščių. Mergaičių oktetas padainavo keletą dainų, o solistai: I. Ališauskas (VI) ir J. Šilinis (VIII) „uždrebino" solo ir duetu. Pabaigai, J. Jankauskaitė padeklamavo K. Binkio eilėraštį „Vėjavaikiškas vėjas".

Po meniškosios dalies buvo iškilminga vakarienė, per kurią pasikeista gražiais linkėjimais, pasakyta keletas kalbų ir linksmai uždainuota. Po vakarienės visi gražiai pasilinksmino. Apskritai imant, saliečiai rokiškėnus labai gražiai ir vaišingai priėmė. Už tokį didelį nuoširdumą ir rūpestingumą — didelis, didelis ačiū! Revanšui, rokiškėnai laukia saliečių pasirodymo Rokišky!

— II.12. religininkai suruošė apsireiškimų Liurde minėjimą. Atidaromąjį žodį tarė religininkų pirm. K. Dalinda (VIII). Tada R. Stalionis (V) paskaitė referatą „Liurdo šventoji — Bernadeta". Savo eilėraščių, dedikuotų Šv. P. Marijai, skaitė: O. Nakas (VIII), A. Žemaitis (V). J. Rinkevičius (III). Dar parodyta per epidioskopą vaizdų iš Bernadetos gyvenimo ir Liurdo aplinkos. Berniukų oktetas padainavo kelias tai progai pritaikintas giesmes. Aplamai, šis turiningas minėjimas supažindino plačiau gausiai susirinkusią moksleiviją su Liurdo šventąja ir paliko visų širdyse gilią žymę.

— II.14. moksleiviai išklausė Mišias už mirusi Popiežių — Pijų XI.

— II.14. visi moksleiviai (moksleivės taip pat!) sunešė malkų vargšams. Tatai nors ir nedidelis, bet labai gražus darbas!

— II.15. gimnazijos salėje įvyko atsisveikinimo aktas su Rokiškio apskr. viršininku p. V. Rozmanu (iškeliamas į Raseinius). Moksleiviai gailisi gerojo Viršininko, kuris tiek daug kartų pagelbėdavo visokeriopa parama neturtingiems mokiniams ir šiaipjau dažnai aukodavo mokinių bažnytėlės bei gimnazijos reikalams. Už visa gera jam linki rokiškėnai geriausios kloties naujoje darbo dirvoje!

— II.26. vyr. literatūrininkai suruošė turiningą susirinkimą.

Romantiko sūnus

SALOS

Ž.Ž.Ū. m-kla

— II.14. J.Ū.R. literatų sekcijos vaka-

ras. Visą programą užpildė Rokiškio gimnazijos literatai.

— II.12. įvyko J.Ū.R. dviejų metų sukaktuvių minėjimas.

Dviragis

SKUODAS

— Ką mes nuveikėme po užgavėnių? — Nesijuokit! Nieko. Mūsų būreliai kažko snaudžia ir į darbo plotmę nelabai gilinasi. Bet nemanykit, kad taip visad bus. Oi, ne! Išauš gegužio žiedais apsikarstęs pavasaris ir mes išeisime į darbą su didesniu užsidegimu! Tikėkite ir laukite iš Skuodo gerenių žinių.

— Labai greitai ir netikėtai pašalintas iš gimnazijos K. Pemkus (VII), religininkų pirmininkas ir literatų valdybos narys. Religininkai laukia naujos valdybos rinkimų.

— Daug gilių ir neužmirštamų įspūdžių išsinešėme iš Tėvo Heimano vestų rekolekcijų. Rekolekcijos ir kiti gimnazijos gyvenimo įvykiai sustiprino mūsų jaunystės idealizmą.

Aha!

ŠIAULIAI

Berniukų gimnazija

— III.6. įvyko religininkų būrelio susirinkimas. Z. Šimkus pradėjo ciklą paskaitų apie spiritizmą, o P. Čepulis paskaitė savos kūrybos. Dar gavėnios proga įdomių minčių religininkams pabėrė naujasis kapelionas kun. Kl. Razminas. Be to, religininkų būrelis surengė ir Popiežiaus Pijaus XI mirties minėjimą, kurio klausėsi visa gimnazija. Kun. J. Kudirka nušvietė Pijaus XI asmenį ir jo darbus. O Z. Šimkus padeklamavo V. S. Giros „Popiežiui Pijui XI mirus" ir F. Zavadskaitė gimnazijos mokytojo A. Tyruolio eilėraštį.

— Karinio parengimo kuopa surengė literatūros vakarą, kurio programą užpildė rašyt. J. Marcinkevičius ir studentai neolithuanai. Gaila, kad studentų kūryba (ypač vieno puslapio vaizdelis, kurį autorius vadino novele) labai silpnutė.

Narc. R.

ŠILALĖ

— Šilalėj lankėsi Valst. Operos solisto Byros vedamas „Meno šiupinys", kurį ir mes gavome išgirsti.

Literatūrininkai paskutiniu metu visai užmigo, nes po Kalėdų jokio susirinkimo nepadarė. Reikėtų atsibusti, nes perilgai miegama!

— Progimnazijoj atidaryta skaitykla, į kurią vos keli žurnalai tepareina. Bet pradžia visuomet sunki.

Ne aš

PALANGA

— Norėdamas padidinti savo apyvartą, kooperatyvėlis paskelbė pirkimo konkursą. Tas, kurs iki kovo 31 d. nupirks už didžiausią sumą prekių, gaus dovanų — St. Vaineikienės knygą „Vaišvilą" arba stalo teniso raketę. Konkursu susidomėjimas labai didelis. Visi noriai tuština kooperatyvėlį, o šis daro biznį.

— Trečiokai padarė jau nuo mokslo metų pradžios ekskursijų fondą. Visa klasė dedasi pas auklėtoją pinigus, o pavasarį važinės po Žemaitiją. Sektinas pavyzdys.

— Įsisteigė gamtininkų būrelis, bet jokios veiklos neparodo. Laukiame.

Ziza

PANEVĖŽYS

Berniukų gimnazija

— II.15. buvo atvykę rokiškėnai sportininkai. Stalo tenisą mūsiškiai „prastatė", o krepšinį laimėjo.

— II.16. gimnazijoj koncertavo M. Radzevičiūtė. Ne taip jau dažnai girdimos meniškos dainos moksleiviai buvo sužavėti.

— Pradeda snausti gana gerai veikęs karinis būrelis. Matyt, užsigavėjo.

Abus

Amatų — Technikos mokykla

— II.25. įvyko elektrotechnikos skyriaus susirinkimas, kuriame buvo kalbama apie kova su blogomis mokinio ydomis. Po paskaitos ir diskusijų buvo elektrotechnikos skyriaus vedėjo pranešimas apie rengiamą ekskursiją į Latviją ir Estiją.

— III.4. po mokinių pamaldų įvyko religinio būrelio susirinkimas. Į susirinkimą atsilankė keturi mokytojai. Susirinkimą atidarė J. Kasperiūnas pakviesdamas pirmininkauti Jozonį (IV) ir sekretoriauti Z. Jasinską (IV). Susirinkimo metu mokyt. Steponavičius papasakojo apie senovės krikščionių gyvenimą ir meną. Kalbą paįvairino įliustracijomis. Be to, dar kalbėjo katakombas matęs inž. J. Barisas. Šatas paskaitė savo kūrybos. Eilėraščių padeklamavo J. Balčiūnas (IV) ir Šatas (I). P. Gužas (III) paskaitė referatą apie alkoholį. Nutarta artimiausiu laiku surengti vakarą. Į susirinkimą atsilankė didelis skaičius mokinių. Pageidautina, kad tokie susirinkimai būtų dažniau daromi.

Alfonsas Liepa

PASVALYS

— II.11. Tėvų Komitetas surengė tradicinį vakarą, kurio pelnas skiriamas neturtingiems moksleiviams šelpti. Programą išpildė gimnazijos choras ir orkestras, vedami mokyt. K. Šimkevičiaus, mergaičių baletas, parengtas mokyt. J. Masilionytės ir Valstybės Operos solistė p. J. Augaitytė-Santvarienė, kuriai publika sukėlė nepaprastai dideles ovacijas.

— II.14. gyd. J. Kiaušas moksleiviams ir mokytojams laikė paskaitą „Gripas ir kaip nuo jo apsiginti".

— II.16. gimnazija įsigijo dail. Jon. Šileikos paveikslą Lietuvos Nepriklausomybės XX-mečiui paminėti. Paveikslas kaštavo 612 litų.

— Mūsų gimnazijos sienos papuoštos gražiais paveikslais ir Čiurlionies paveikslų reprodukcijomis.

— II.25. įvyko R.A.B. berniukų susirinkimas. P. Jasėnas skaitė referatą apie laisvamanybę ir jos žalą žmonijai. P. Kumpauskas nušvietė popiežių nuopelnus kultūrai. Abu referatus papildė globėjas kapel. kun. Vyt. Balčiūnas. Al. Šatas ir Jon. Linkevičius padeklamavo eilėraščių iš Bern. Brazdžionio „Ženklų ir stebuklų". Nutarta eiti kiekvieną gavėnios penktadienį Kryžiaus Kelius, įsirašyti „Sargybą" ir kt.

— II.26. įvyko didelis literatų būrelio susirinkimas, kuris iš eilės buvo septintas šiais mokslo metais. St. Saladžius skaitė referatą „Vaižganto raštų idėjos", El. Kuosaitė — „Pragiedrulių stilius", K. Šimbelis — „Šeimos vėžys", M. Sonderas — „Valstiečių ekonominės ir dvasinės kultūros kilimas tautiniame atgimime" ir P. Jasėnas — „Šviesuomenė iš liaudies „Pragiedruliuose". Tai vis aštuntokų namų rašto darbai apie Vaižganto raštus. St. Brazdžiūnaitė padeklamavo Salomėjos Nėries porą eilėraščių iš „Pėdos smėly". Jon. Linkevičius skaitė plačią recenziją „Diemedžiu žydėsiu". J. Jurgelevičiūtė padeklamavo du S. Nėries eilėraščius iš „Diemedžiu žydėsiu". Buvo nemaža ginčų dėl rašytojų srovių ir kūrybos.

— III.5. gimnazijos salėj įvyko iškilmingas L. K. Blaivybės susirinkimas—minėjimas, į kurį atsilankė daug visuomenės. Minėjimą atidarė gimn. mokyt. V. Kulbokas. Po organizacijų atstovų ir dir. Vl. Klusio sveikinimų p. Rauckinas skaitė įdomią, turiningą ir gražią paskaitą apie alkoholio žalingumą ir reikalą blaivėti. Tos nuotaikos eilėraščių — savo kūrybos skaitė: J. Šimkevičius, Al. Šatas ir Jon. Linkevičius. Paskui buvo pranešimų ir perskaityta rezoliuciją.

Gegužis

PLUNGĖ

— Pasirodė ilgai lauktas „Literatūros Atžalos" 1(5) nr.

— Vaidybos sekcija stato „Aušros Sūnūs". Apskritai, literatūrininkai visoj gimnazijoj veikliausi.

— Gimnazijos mokiniai vyrai pradeda ruoštis žemaičių vyrų kongresui, kurs bus Telšiuose.

Klajūnas

TAURAGĖ

Mokytojų seminarija

— II.18. įvyko tradicinis seminarijos vakaras su puikia meniška programa. Pasirodė seminarijos orkestras, diriguojamas mokyt. Vacbergo. Buvo suvaidintas „Kunigaikštis Žvainys", Ir. Siliūtės dramatizuota Putino 4 v. poema. Režisavo mokyt. Jašinskas. Publika vaidinimo buvo sužavėta. Paskui dar pasirodė choras, diriguojamas mokyt. Vacbergo, ir sudainavo keletą dainų.

Mamos sūnus

UKMERGĖ

— III.1, 2, 3 d.d. turėjome rekolekcijas, kuris vedė Tėvas Venckus. Rekolekcijomis susidomėjimas buvo nepaprastas, visi su didžiausiu dvasios pakilimu klausėme konferencijų, iš visų akių tryško pasiryžimas naujam gyvenimui. Rekolekcijoms pasibaigus, per Šv. Kazimierą ir sekmadienį (kovo 5 d.), po porą šimtų jaunų liepsnojančių širdžių artinosi prie Dievo Stalo.

— III.4. Religijos būrelis surengė Šv. Kazimiero paminėjimą. Pritaikintą žodį tarė būrelio globėjas kun. P. Mačys. B. Rukša (V) paskaitė savo eilėraštį. Dar buvo paskaityta keletas referatų ir susirinkimas buvo uždarytas malda į Šv. Kazimierą.

Paparčio žiedas

ZARASAI

— III.1—3. įvyko gimnazijos mokiniams trijų dienų rekolekcijos, suteikusios jaunoms mokinių širdims naujos energijos. Rekolekcijas vedė Tėvas Bieliūnas.

— Įsisteigė naujas būrelis „akrobatai". Per susirinkimą nutarta mokytis įvairių akrobatikos numerių, o vėliau viešai pasirodyti scenoje. Nariai treniruojasi. Būrelį globoja kūno kultūros mokytojas.

II.28. įvyko aviomodelistų steigiamasis susirinkimas. Išrinkta valdyba ir nusistatyta tolimesnio veikimo planas. Nutarta daryti aitvarus, o vėliau pavasarį,

maždaug gegužės mėnesį, surengti aitvarų lenktynes. Būrelis neveiklių, ar mažiau veiklių narių nepriims.

J. Rūkas

VILKAVIŠKIS

Didžiulis meno vakaras

— II.16 dienos išvakarėse Vilkaviškio dr. J. Basanavičiaus valst. gimn. literatūros mėgėjų būrelis surengė Suvalkijos moksleivių meno vakarą. Į vakarą buvo pakviestos visos 8-ios Užnemunio gimnazijos, tačiau programoj pasirodė tik 5. Vakarą atidaro Vilk. gimn. insp. Br. Palekas. Pačią programą pradeda Vilkaviškio liter. būr. pirm. Vyt. Čėsna su eilėraščiais. Kybartų atstovė Mar. Bačinskaitė neblogą įspūdį padaro savo novele. Paskui įvyksta pirmasis muzikų-dainininkų pasirodymas: brolių Augustauskų duetas, pritariant kanklėms, sudainavo keletą liaudies dainelių. Marijampolės merg. gimn. atstovė Mackevičiūtė tikrai artistiškai padeklamuoja, o to paties miesto Marijonų gimn. beletristas Jablonskis užkariauja publikos simpatijas su jumoristine gimnazistų gyvenimo novele. Pirmąją dalį baigė brolių Augustauskų duetas liaudies dainelėmis.

Antrąją dalį vėl pradeda vilkaviškiečiai — Iz. Miliūnaitė skaito eilėraščius, ir tuoj Rodianovas smuiku tikrai vykusiai išpildo Šuberto serenadą. Tada pasirodo Alytus — Vyt. Volertas neblogais eilėraščiais ir originaliu skaitymu Dzūkijai gėdos nepadaro. Čia pat kvartetas (smuikininkai) publikai puikiai perduoda „Gėlių dainą". Seka gražiausias deklamavimo pavyzdys — Marijampolės merg. gimnazijos mokinė Arminaitė tikrai pergyventai padeklamuoja Santvaro baladę „Trijų karžygių motina". Vėl pasirodo smuikininkų kvartetas ir paskui visa serija eilėraščių: Mar. Šidlauskaitė (Kybartų), Anz. Matulevičius (Marijampolės Marijonų), P. Petrauskas (Alytaus) ir Jul. Švabaitė (Vilkaviškio). Viską vainikuoja iš dviejų dūdų ir trijų smuikų sudarytas Vilkaviškio gimn. kvintetas.

Po pertraukos jau pasirodo pavėlavę Kauno ponai. L. Kuodys trumpai apibūdina laureatės Sal. Nėries kūrybą. Autorė baigusi Vilkaviškio gimnaziją ir buvo prižadėjusi į vakarą atvykti, bet nelemtas gripas sutrukdė). J. Graičiūnas paskaito eilėraščių iš rinkinio „Ižas Nemune" ir keletą naujų. Literatūrinę dalį užbaigia K. V. C. romano premijos laureatas J. Marcinkevičius, paskaitydamas iš premijuotų „Kražių skerdynių" ištrauką apie Polikarpą. Tada Vilkaviškio gimnazijos choras (vienas, o kartais sujungtas su orkestrėliu) puikiai nuteikia visus susirinkusius. Vakaras baigtas Tautos himnu.

Tokio masto vakaras Vilkavišky dar tėra pirmas ir, reikia pasakyti, pavykęs puikiai. Erdvi „Giedros" salė buvo artipilnė publikos' kuri 4-ias valandas užsitęsusią programą išklausė gana atidžiai.

Po programos gimnazijoj buvo suruoštos kuklios vaišės, kuriose be p. p. rašytojų ir kitų programos dalyvių, dalyvavo gimnazijos vadovybė, keletas ponių ir visi būrelio nariai. Vyt. Čėsna paskaitė eiliuotą jumoristinį literatūros vakaro (vos pasibaigusio!) aprašymą, gimn. mokyt. p. Zentėnas su žmona (buv. operos soliste) padainavo keletą dainelių, o p. Kuodys ir p. Graičiūnas paskaitė dar po keletą eilėraščių. Trumpos ir sąmojingos rašytojų bei kitų asmenų kalbos ir švelnūs juokavimai sudarė tokią nuotaiką, kad, net dvi valandas prasėdėjus, niekas nebenorėjo skirtis.

— Kovo 4 dieną Vilkaviškio gimn. literatūros mėgėjų būrelio nariai: Švabaitė, Čėsna ir Miliūnaitė, ir smuikininkas Rodianovas dalyvavo kybartiečių suruoštame literatūros ir muzikos vakare Kybartuose. Vakaras praėjo gana jaukioj nuotaikoj ir buvo paskaitya visai neblogų dalykėlių.

Eucharistininkų šventė

Kovo 5 dieną Vilkaviškio gimn. eucharistininkai šventė savo metinę šventę. Po pamaldų gimanzijoj įvyko agapė, kurioj be narių (siekiančių pusantro šimto) dar dalyvavo gimn. direk. bei insp., keletas p. mokytojų, kun. dr. J. Dabrila (buvęs Brolijos vadovas), kapit. Tarasonis, keletas ponių, šešių kaimyninių gimnazijų atstovai ir Kauno studentai (buvę Brolijos nariai) ir visų būrelių pirmininkai. Vyresnieji svečiai iškėlė gana gražių minčių, nurodė tikslus ir pareigas, draugai moksleiviai palinkėjo ištvermingai siekti savo idealų ir kit. Vilkaviškiečiams šį kartą, tur būt, pirmą kart Suvalkijos istorijoj pavyko parodyt tokį gražų ir didingą suvalkiečių moksleivių bendravimo pavyzdį.

Edvardas

KREIVOS ŠYPSENOS

BIRŽAI

Priežodžiai

Patenkintas, kaip dalyvavęs aštuoniuose robaksiukuose, o nučiuptas tik viename.

Susidomėjo, kaip pamatę emigrantę iš Panevėžio.

Susimąstęs, kaip šokių vajui praėjus.

Pridygo dvejetukų, kaip naujų būrelių.

Apsnūdo tipas, tartum būrelis atgyvenęs savo „vieką".

J. Ūkas.

Mano dūdelė (Tango)

(Išgrojo „Vieno Milžino" kapela, įdainavo vienas septintokas)

Knygos stalą nuklojo.
„Kameradai" sapnuoja.
Vien tik mano širdis dar negali užmigt,
Vis dar spurda jinai...

Ošia bangos Agluonos
Ten už grįčios žemai...
Ausk, dūdele, akordus,
Man pritarki tyliai.

Ak, skambėk, skambėk, dūdele,
Ir dinuoki rudą tylią...
Be Kazytės ir be Lilės
Tu kiaura man palikai...

— — — — — — — — — — — — — —

Ausk švelniausiai dainelę,
Man pritarki tyliai...

— — — — — — — — — — — — — —

Šią plokštelę bus galima gauti pas „Vieno Milžino" kapelmeisterį. Žinoma, po Velykų!

Girdėjęs.

JONIŠKIS

— Vieno šeštoko kūne apsigyveno Don Kichoto dvasia. Naujasis Don Kichots psirinko su kilnų ir riterišką vardą-Orio. Dulcinėjos vardo kol kas sužinoti neteko. Be to, tenka pažymėti, kad Orio nepaprastai domisi poezija. Jis pats rašo lotynų kalba ir, rodos, hegzametru. Taigi gal būt vienintelis antikinis poetas Lietuvoje.

— Savo „operomis" ir „baletais" labiausia pasižymi šeštoji klasė. Taip, kaip teko girdėti, prasidėjus gavėnios metui ir iš važiavus vienam artistui, „operos" turėjo užsidaryti. **Arka.**

LAZDIJAI

Oras: Aukšto oro slėgimo sritis, kurios centras „kamčatkoj", paskutiniu laiku pakrypo į III-čią klasę. Siaučia dideli debesys, kurie atkakliai svaido žaibus į — „Maryt-Lenyt". Nepriklausomų klimatologų teigimu tie debesys yra susidarę dėl karštų III-je klasėje ir šaltų V-je klasėje oro „srovių".

Buvo bijoma, kad nuo „žaibų" neužsiliepsnotų trečiokų širdys, tačiau gale trimestro pradėjo kristi dvejetų kruša ir kitoki „krituliai", nuo kurių atmosfera kiek atvėso.

Oras III-čiam trimestrui: Jeigu bus „kritulių" į langus — bus ir audra (direktoriaus kabinete). Po audros bus vėl ramu. **Jūsų Nepraustaburnis**

KAUNAS

Priešvelykiniai ir kitokie apdūmojimai

„Aušros" merg. gimn.

Tegu Velykos būna,
Gavėnia tenegrįžta,
Kol mes baltajam rūme
Prašoksime jaunystę.

„Aušros" bern. gimn.

Taip šneka mūsų sesės,
Ir mes to paties tono:
Velykas galim švęsti,
Nors metų milijoną.

T.T. Jėzuitų gimn.

Mes esam vyrai rimti,
Tokie toliau dar būsim.
Ar dirbame ar švenčiam
Vis žvelgiam „Saulės" pusėn.

„Pavasario" gimn.

„Pavasariui" pasaulis
Visai gražus ir žiemą.
„Aušra" „Širdis" ir „Saulė"
Juos baigia rinkt po vieną.

VI-ta gimn.

Dings dienos taip neramios,
Liūdnokai apsivilkę,
Kada mielosios mamos
Vaišino mus tik silke.

IV-ta valst. gimn.

Mes, rūpesčius palikę,
Tuoj svaigsime nuo tango,
Nes mylimos Velykos
Jau beldžiasi į langą.

Šv. Kazimiero gimn.

Vėl laimės jūros juoksis
Bus meilės vandenynai.
Vėl lambeth—walką šoksim
Ir vaikščiosim į kiną.

Šv. Jėzaus Širdies gimn.

„Širdis" tai visko centras,
„Širdis" visų patieka.
Gavėnia ar adventas —
Širdis širdim palieka.

Al. Šmaula

MARIJAMPOLĖ

R. J. v. b. gimnazija

— Pasirodė tradicinis „Bezmėno" numeris. Visuomenė „bezmėnininkams" linki:

1. Mažiau „piauti" vienas kitą, o sudaryti bendrą frontą prieš „Bezmėno" priešus.

2. Nusiųsti bent vieną numerį pedagogams, kad jie (kaip parodyta „Bezmėne"), atsvėrę redakcinę komisiją, parodytų savo sprendimą.

— **„Bezmėno" padariniai:** Vienas vyrukas, radęs savo pavardę „Bezmėne" taip išsigando, kad užmiršo barzdą nusiskusti. Dabar nustojo Vincutės ir vaikščioja liūdnas ir apžėlęs kaip kelmas.

— Paskelbti norį apsivesti jau spėjo susipykti, susitaikyti, susipykti ir persiskirti.

— Paskelbti norį skirtis susitaikė, mat, sako, dviese skausmas lengviau kęsti ir širdį ne taip skauda.

— „Kultūrverbandininkai" apdovanoti „Bezmėno" ordenais ir medaliais pasidarė visai nesukalbami. Vienas vyrukas žada šiais metais ligoninei plytų nenešioti, bet vykti į S. A. vadų mokyklą. Kurch von Kalvarija gavo d. A. būrio vado vietą. Pareigas perims po VI.15.

— Visi kiti paminėti „Bezmėne" visu atsidėjimu ruošia „bezmėnininkams" pirtį, ypač aktyvūs „kultūrverbandininkai".

Diskėnas.

— **Atsišaukimas:** Už didelį apšmeižimą „Bezmėne" duosiu į teismą. Reikalingi liudininkai. Galinčius šiuo reikalu patarnauti prašau man .pranešti į VIIIb klasę. **J. Š.**

RASEINIAI

Priežodžiai:

— Prakaituoja, kaip „Jaunąjį Literatą" spausdindama.

— Skaičiuoja valandas, kaip abiturientai.

— Meldžiasi, kaip penktokės, nelaimėn pakliuvusios.

— Susimąstęs, kaip aštuntos klasės „Archimedas".

Tas pats.

SUV. KALVARIJA

Pranešimai:

— Jei kas moka kepėjo amato, prašau kreiptis į pirmos klasės bulkų naikintojų klubą.

— Jei kas turi daug laikraščių ar žurnalų su politikos žiniomis, prašom siųsti trečios klasės Čerberlenas. Taip pat jam reikalingas aukštas su smailiu geležiniu galu skėtis.

Slapukas.

PANEVĖŽYS

Berniukų gimnazija.

Užgavėjom ir sugrįžę smarkiai dirbti pasiryžom. Bet savaitei nepraėjus, smarkiai dūsauti pradėjom. Iš šimtų balsų visokių, išgirdau šį kart' tik tokius:

Alfa I: Trokštu! Trokštu (gerai girdis) „dvoikų" jūroj prisigirdyt, nes po užgavėnių blynų nebėra kas pašokdina: o be „fokso", mano mieli, padai pūva, džiūsta siela. Ak! Suraskit robaksiuką, kad nors kartą apsisukus.

Liūdas: Nėr pasaulyje teisybės! Pedagogai vis nugnyba tai po laipsnį, tai po kitą . . . — nežinau ką bedaryti.

Alfa II: „Cizo"! „Cizo"! Nors galiuką! Nuo naminės galva sukas. Nesemiu „valiutos" saujom, o kišenė — pasninkauja.

Vytas. Iš „Kuntaplio" prisiskaitęs šaukia: Ak! Išgert norėtųs, padainuot ugningais rimais, nes jau manąją ten tempia kitas purvinais arimais.

Smarkesnių balsų nebėra, visi murma kaip išgėrę, tat visiems jau viso labo, viso gero jūsų **Abus.**

PRIENAI

Marga Lietuva margina margučius!

Velykų bobutė jau iš anksto išnešiojo ir išdalino mūsų gimnazijoj pintinę margučių. Po jų gavimo įvyko mušimo rungtynės. Štai žymiausieji laimėjimo rezultatai ir margučių kokybė.

Mokytojų šarvuotasis margutis vis dėlto supliekė septintokų „solidarų" kiaušą. Smūgio jėga buvo tokia stipri, kad kai kas inercijos dėsniu atsidūrė už kelių dešimčių kilometrų.

Literatų margutį prakalė šio legijono globėjas. Iš vidaus pasklido nemalonus kvapas nuo suslėgtų užsimojimų ir neįvykdytų planų.

Religininkų lukštai tokie stiprūs, kad jokia jėga jų nesuskaldo ir nepajudina iš vietos: tam saugiajam kiauše skanus čiūčia-liū-lia, nekliudomas išorės veiksnių.

Praspyrus **sportininkų** marguti, iššoko gyvas gaidukas ir kudakydamas nuskriejo ant krepšio lanko. Tai karštis ir dinamizmas!.!.!.

Su baime atvėrus **aštuntosios** marguti, pasipylė pulkas nebaigtų perėti vištelių. Tebūnie, joms maloni vasaros saulutė ir tesuteikie, — ko trūksta!

Bastuoklis

PLUNGĖ

Vietų pasiūlymai ir įsakymai:

— Žemiesiems rūmams reikalingas prityręs propagandos ministras. Senasis atsistatydino, nes gavo atostogų neribotam laikui. Adresas: „Svarelio" kabinetas, Gauruotųjų kvartalas, Nr. nesvarbu.

— Prieš porą dienų žemųjų rūmų ambasadorius „lordo" rūmuose gavo šiokio turinio notą: „Ryšium su paskutiniu laiku įvykusių „bundelių" incidentu, prašau sumokėti už bereikalingas kelio išlaidas, padarytas didžiosios pertraukos metu, į žemuosius rūmus, prie didžiosios spintos. Artimiausiame ministrų kabineto posėdy, bus ši nota apsvarstyta ir duotas atitinkamas atsakymas. Laikinas įstatymas veikia pagal „Vištvagių baudžiamąjį statutą".

Prašau įsidėti į galvą! **Timpa**

UTENA

Dėmesio!

Robaksų direktorius praneša, kad jei nepadengsią Užgavėnių robakso išlaidų (2,5 lt. muzikantui, 4,5 lt. šokėjoms šokolado) atsistatydinsiąs nuo pareigų.

Klasės kempinė

VILKAVIŠKIS

Gavėnios „apdūmojimai"...

Užgavėnės — blynų laikas, bet šiemet, broliuk, ne, „baikos", nes kai trimestras į galą, net karščiausieji atšalo. Ir nevienas net maskaraduos užmaršties sau neberado, nors ant veido movė kaukę, teoremos galvoj kaukė.

Kai sugrįžome — ne vienas manė teks drėkint blakstienas, bet... sakyk, kaip čia įvyko, kad mums trimestras — tai vikis. Dar iš vakaro drebėjo donžuanas ir jo fėja, bet siurpryzas štai iš ryto, — tas tėvelis jėzuitas užsimanė ne ant juoko greit iš mūs galvų apuokus ir visus kitus „balvonus" išvaikyt žodžiu maloniu. Kai įvyko šitoks faktas, vėl pradėjo širdys plakti, o įvairūs ponai tipai, kurie vaikščiojo nuklypę, užsimiršo savo gripą ir į rudą suolą lipo..

— — —

Buvo posėdis vėl vienas — be leidimo ėjom kinan. Dėl griežtumo pedagogų mums išėjo tai į bloga. O kai šito rezultatus ir užgirdom ir pamatėm, drėko akys, plyšo širdys ir viens kitą ėmėm virkdint. Trims vyrukams septintokams čia jau buvo menkas „fokus", kai pasakė, kad jie gali pūsti dūmą, maukt bokalą ir užtai joks pedagogas nesakys jiems nieko blogo. Sidabrinių nusičiupus kita „dama" vėl su ūpu pirko saldainius, lėlytes, bet... baisu net pasakyti...

Gabijus.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

„Ant karžygio kapo" autorei. Nors mintis graži, bet jau seniai nuvalkiota. Be to, stilius nesklandus. Lavinkitės, rašydama dienoraštį.

Z. Pundziūtei. Pamečiau Jūsų adresą. Praneškit, parašysiu laišką. Novelė atidėta kitam kartui.

„Baltojo senelio" autorei. Eilėraščiai visai silpni, sueiliuota proza. Feljetonas gali būti įdomus tik Jūsų pačių gimnazijai, kur asmens pažįstami.

„Laiškas broliui" autorei. Net nepažymėjot adreso. Nežinom, nė kurios gimnazijos esat. Eilėraščius, matyt, dar nesenai pradėjot rašyti. „Ateičiai" silpnoki. Nieko naujo nepasakyta — banalūs, daug kieno vartoti sakiniai sueiliuoti. Giliau įsiskaitykite į geresniųjų mūsų poetų eilėraščius.

J. Dobilui. Novelėj per daug sentimentalumo ir netikrumo. Be to, vietomis smarkiai šlubuoja stilius. Sakysime, rašote „tada ji, šeštos klasės gimnazistė, tyliai apkabindavo jo širdį" arba „dešinėj ir kairėj sustingę snaudė durys". Tokie neaiškūs, net gi juokingi posakiai vengtini.

Br. Sugebate sklandžiai pasakoti. Yra visai vykusio komizmo bei sąmojaus. Tik daug kur trūksta psichologinio tikrumo. Mažiau pasakokite savo vardu ir duokite daugiau veikti savo vaizduojantiems asmenims. Bandykit atsiųsti daugiau.

J. Nsd. „Pušis" per daug ištęstas. Nėra nei nuotaikos, nei nuoširdumo, o yra tik mandrių rimų žaidimas. „Devintoj vietoj" perdaug retorikos ir sausų pamokymų.

KŪNO KULTŪRA

Veda ST. DAUNYS

Kaip ruošiamasi Europos krepšinio pirmenybėm.

Diena po dienos trečios Europos vyrų krepšinio pirmenybės artėja. Dalyvių skaičius jau pasiekė 12, dar gali padidėti, nors viena kita valstybė gali ir atsisakyti dalyvauti paskutiniu momentu, bet gi tikimasi, kad trečiose Europos vyrų krepšinio pirmenybėse Kaune dalyvių skaičius tikrai prašoks 10.

Pirmenybėm pravesti Lietuva paruošė specialų statutą, kurį dar turi patvirtinti tarptautinė krepšinio s-ga. Paruoštame statute sakoma, kad pirmenybės bus pravestos taškų sistema, tai yra tokia tvarka, kad kiekviena komanda turės žaisti su kiekviena, bet jei dalyvaujančių komandų bus daugiau kaip 8, tai visos komandos bus suskirstytos į dvi grupes ir pirmenybės taškų sistema bus vykdomos grupėse. Grupių varžybom pasibaigus, pirmos grupės komandos rungtyniausis su antrosios grupės komandomis. Daugiausiai taškų surinkusi komanda bus naujasis Europos vyrų krepšinio meisteris. Kitas svarbus dalykas, kurį Lietuva pabrėžė pirmenybių statute, tai leidimas pirmenybėse dalyvauti visokio ūgio krepšininkam. Kaip žinoma, pagal dabar veikiančius nuostatus tarpvalstybinėse krepšinio rungtynėse didelio ūgio žaidikai negali dalyvauti, jei priešinga komanda nesutinka. Šis varžymas labai skaudus Lietuvos rinktinei, nes dėl jo negali Lietuvos rinktinėje dalyvauti geriausias Lietuvos krepšininkas Lubinas, turįs apie 2 metrus ūgio. Tikimasi, kad Lietuvos paruoštas statutas bus patvirtintas ir Europos vyrų krepšinio pirmenybėse galės dalyvauti visokio ūgio krepšininkai, o tai jau bus didelė viltis savųjų pergalei.

Šiom Europos vyrų krepšinio pirmenybėm visi smarkiai ruošiasi, nes krepšinis vis labiau įsigali visose Europos valstybėse. Lenkai, italai, prancūzai ir kiti ieško savo tautiečių krepšininkų Amerikoje, kurie dalyvaudami labai sustiprintų jų komandas. Neabejotina, kad jų ras, todėl visos rungtynės turės būti labai sunkios ir įtemptos. Ir Lietuvos krepšininkai ruošiasi visu smarkumu. Nuo kovo mėn. pradžios net sustabdytos Kauno aukštosios klasės krepšinio pirmenybės, kad rinktinės kandidatai turėtų daugiau laiko ir galėtų geriau pasiruošti sunkiom Europos krepšinio pirmenybių kovom. Nesmagus pralaimėjimas prieš latvius ir menkutis laimėjimas prieš estus bus gera pamoka geresniam pasiruošimui prieš didesnį dalyką.

Didžiosios salės statyba, kur bus pravestos pirmenybės, eina visu smarkumu. Dirbama dieną ir naktį. Salė bus pastatyta ir įrengta gegužės 15 d. ir galės sutalpinti apie 13.000 žiūrovų.

Krepšinio pirmenybių dalyviai ir užsienio svečiai bus apgyvendinti A. Panemunės vilose, Karo Mokykloje ir geresniuose Kauno viešbučiuose. Pirmenybių dalyviai galės nemokamai važinėti autobusais. Tikimasi surasti nakvynių ir ekskursijom, kurių bus daug iš visų Lietuvos kampų.

Pirmenybių nugalėtojui skiriama brangių dovanų.

Prasideda futbolo sezonas

Kovo mėn. 12 d. Kaune tradiciniu pavasario taurės futbolo turnyru buvo pradėtas šiųmetinis futbolo sezonas. Šį pavasarį futbolo sezonas prasidėjo žymiai anksčiau, nes to pageidavo dabartinis sumanus futbolo treneris Hahnas.

Krepšinio pirmenybių padėtis

Kauno aukštosios klasės krepšinio pirmenybės nutrauktos ir bus baigtos tik po Europos krepšinio pirmenybių. Paskutinės rungtynės įvyko tarp LGSF—Grandis ir baigėsi LGSF laimėjimu 22:15. Dabar pirmenybių lentelė atrodo taip:

	rungt.	taškų	krepšių sant.
1 JSO	10	18	330—181
2 LFLS	9	14	259—171
3 K. Mokykla	11	14	266—233
4 Tauras	10	12	228—217
5 Aušra	9	8	181—218
6 LGSF	11	6	220—258

Faustas Kirša, PELENAI. Antroji knyga. Keturios giesmės. Sakalas. 1938 m. 64 psl. Kaina Lt 3.

Fausto Kiršos „Pelenai" — keturių giesmių satyrinis eiliuotas veikalas, skaudžiai pliekiąs mūsų gyvenimo negeroves, iškeliąs daug pūvančių žaizdų, parodąs mūsų supilkėjimą, susnūdimą, karjerizmą... Tai pirmųjų „Pelenų" (išėjusių 1930 m.) tęsinys.

Panašių veikalų mes maža teturime. Ir reikia pripažinti, kad Fausto Kiršos satyros yra labiausiai vykusios mūsų literatūroje. Jos parašytos ilgomis jambinėmis eilutėmis. Kiekviena giesmė apdainuoja kurią vieną atskirą negerovių sritį. O ir pats tonas aštrus, nepasigailintis, skaudžiai pliekiąs. Poetas nesigaili pasmerkimo, vietomis tiesiog baisių prakeikimo žodžių.

Kiršos satyrose prabyla teisybė, nuoga tikrovė... Tiesa, ji nemaloni, skaudi. Bet... vis dėlto tai teisybė. Ir graudu net pasidaro. Kaip mes giliai įklimpome! Kiek daug mūsų gyvenime supuvimo, kiek maža idealizmo, skaidraus dvasios pakilimo! O jei kur pasireiškia kova dėl dvasinio prisikėlimo, dėl laisvo, plačių horizontų lietuvio — žmogaus, tai slopinama, dusinama biurokratizmo, arivizmo, negarbingos šuniškos baimės...

Prisnūdo žaluma visi kaimai ir sklypai
Ir nebežiūri nieks, kokie kur slenka tipai.
Baisu pakelt galvos, kad neištruktų žodis,
Nes nežinai, kada ir kas ant sprando jo-
[dys! 32 psl.

Atrodo — sumodernėjom, sukultūrėjom. O tačiau tikrojo lietuvio dar neradom. Šių dienų „sumodernintas" lietuvis — tik iškamša, lėlė...

Lietuvis tikrasai dar kažkur kažkur glū-
[di —
Nėra jo rūmuose, nei restoranų būde.
18 psl.

O visokie „slidžių puspadžių Skersiniai" ir panašūs kabinetų „viešpačiai" — ne garbė, bet lietuviško gyvenimo gėda, nes

Jei pažinčių turi, turi bent kokią ponią,
Kurios užtarimas — jau auksas ir malonė,
Arba jau šiaip slidus iš puspadžių ir lūpų,
— — — — — — — — —
Tikrai brolau, sakau: kitoks dangun tau
[kelias! 23 psl.

Apdainuojamas skaudžiais žodžiais ir lietuvaitės išsigimimas, nutolimas nuo sodžiaus, nuo sveikų lietuviškų tradicijų, kurios pasižymi dideliu taurumu ir grožiu. Kukli ir papasta Marytė išvirsta į prabangią Mery Raupson su „mopsiku ant kelių"...

Marytės jau nėra, paliko Mery Raupson:
Susisupė šilkais ir krito vyro auksan!
41 psl.

Nesigaili poetas aštrių žodžių ir „krititikams", kurie „išdrįsta atvirai kvailumą savo pyškinti", dabitoms, Bacho gerbėjams ir kt.

Žodžiu, „Pelenai" — aštri, skaudi tragingo ir išsigimusio lietuvio gyvenimo satyra. Bet tai nėra tuščias pasišaipymas. Ne. Tai rūstus, prasmingas šauksmas į nusivalymą, į naują darbo ir kovos gyvenimą. Šito plačiau panagrinėti nėra galimybės. Tačiau tikėkim — apie Kiršos „Pelenus" mes kada prie progos plačiai ir iš esmės pakalbėsim.

A. Verdenis

7	Grandis	11	6	192—247
8	Kovas	11	4	135—288

Prasidės rungtynės su Lenkija

Numatoma, kad jau šį pavasarį prasidės sportinės varžybos su Lenkija. Pirmomis rungtynėmis minimos tarpmiestinės krepšinio rungtynės Kaunas—Varšuva. Vasarą bus tarpvalstybinės lengvosios atletikos ir futbolo rungtynės. Lenkijos futbolo komanda Polonia kviečiasi Kauno futbolo meisterį LGSF 4 draugiškom futbolo rungtynėm į Lenkiją.

Kazys Jankauskas, DULKINI BATAI. Apysakos ir novelės. 292 psl. Kaina Lt 3. Išleido Šv. Kazimiero d-ja.

Kazys Jankauskas savo novelėse vaizduoja dvejopus žmones. Viena grupė yra materialistai, biurokratai, niekšai. Tokie yra Jankausko novelėse inžinieriai, valdininkai, darbų prižiūrėtojai ir kiti pareigūnai. Tai paprastai labai komiški žmogiūkščiai, baisiai sušaržuoti, net ligi neįtikinamumo. Antroji Jankausko žmonių grupė yra svajotojai, kurie neturi gyvenime jokio pastovaus tikslo. Jie daužosi prie geležinkelių, klajoja po girių ir laukų platumas. Jie amžinai kažko pasiilgę ir neramūs, džiaugiasi dėl menkų smulkmenų ir dėl jų kenčia, kupini gaivališkų jaunystės jėgų ir nevaldomo aistringumo. Jie verkia girioj kertamo medžio, o pykčio siautulyje užmuša savo draugą. Jie negali prisiversti prie jokio naudingesnio darbo, o amžinai klajoja, gaudo nykstančius įspūdžius, gilinasi į savo jausmus ir mintis. Jie atviri ir tokie plepūs, kad skaitytojui vietomis nejuokais įgrįsta jų begalinis filosofavimas. Antrasis žmonių tipas, iš viso, yra labai charakteringas impresionistams rašytojams. Pažymėtina, kad ir visuose kituose Jankausko veikaluose vyrauja tik šie du žmonių tipai: sušaržuotas materialistas ir neramus poetiškos sielos klajoklis.

Gal būt, todėl Jankausko kūriniuose lygiomis eina komiškums ir lyriškumas. Komiškumas ypač pasireiškia situacijose ir dialoguose. Lyriškos ir nuotaikingos, melancholišku ilgesiu dvelkiančios yra tos vietos, kur autorius vaizduoja gamtą ir savo veikėjų pergyvenimus.

Jankausko stilius dinamiškas ir gyvas. Čia netapomi kruopščiai išbaigti vaizdai, bet, lyg skubant, metamas tik vienas kitas ryškesnis bruožas. Didžiausia Jankausko stiliaus yda — tai jo manieringumas. Pav., „Dabar kalbėti apie vakarą **toli gražu neįuodos spalvos pasikabinusį sau ant krūtinės mėnulį**" (128 psl.). Pasakyta mandriai, tačiau tas mandrumas ir dirbtinumas nesukelia emocijų ir nuotaikos, nes skaitytojas priverstas stebėtis ne tuo gamtos vaizdu, o autoriaus stilius mandrumu. Reiškia stilius virsta tikslu, tačiau jis turi būti tik priemonė.

Rinkinyje esama apysakų ir novelių. Apysakos, kaip paprastai, taip ir čia pasižymi palaidesne kompozicija. Tuo tarpu kai kurios Jankausko novelės pasižymi visai neblogai, novelės reikalavimus atitinkančiu sukomponavimu.

Jankauskas patraukia skaitytoją savo nuotaikingumu ir gyvu stilium. Tačiau skaitytojas čia pasigenda naujumo. Juk tiek Jankausko romanuose, tiek novelėse visur figūruoja tie patys veikėjai, visur žymu tokia pat neaiški gyvenimo filosofija. Žinoma, reikia atsiminti, kad Jankauskas yra impresionistas rašytojas. O impresionistai nesistengia kurti charakterių. Jiems daugiau rūpi fiksuoti nykstančius įspūdžius ir sekti net pačius smulkiausius žmogaus sielos virptelėjimus.

Br. Kr.

Liudas Dovydėnas, JAUJOS PASAKOS. II-roji knyga. Spaudos Fondas. 1938. 114 psl. Kaina Lt 2. Iliustracijos Irenos Trečiokaitės.

Antrame „Jaujos pasakų" tomely yra 10 pasakų: **Didelis lobis, Gegužė ieško vaiko, Degutinės gyventojai, Geradarys Petras, Žvejų sesuo, Tiškus ir Piškus, Senelis ir senutė, Valdovės pasaka, Vienoda daina, Paskutinė dėdės Jeronimo pasaka.**

Kaip ir pirmame tomely, pasakos ataustos perdėm lietuvišku charakteriu ir nuotaika. Daugiausia, matyt, autoriui impulso yra davusios liaudies pasakos. Reikia pripažinti, medžiaga sudorota vykusiai, sklandžiai. Tik gal šitos pasakos labiau tiks paaugusiems vaikams. Mažesniems daugelyje vietų lyg ir bus per sunku, nesuprantama. Pav., „Geradarys Petras" arba „Valdovės pasaka". Čia jau bandyta savotiška alegorija išreikšti gilesnės mintys. „Žvejų sesuo" duoda gražų pasiaukojimo ir sesers meilės paveikslą. „Didelis lobis" iškelia darbo prasmingumą ir naudą, kuri atneša „didelius lobius". Geriausios pasakos yra: Didelis lobis, Degutinės gyventojai, Žvejų sesuo ir Valdovės pasaka.

Pasakų stilius paprastas, ataustas liaudžiai charakteringais pasakojimo išsireiškimais, posakiais. Yra gražių gamtos vaizdų: „Šimtus balsų šlamendavo nendrės ir ajarai, o pušys kildavo aukštyn, ligi žalsvos aukštumos, kur sidabrinės žvaigždės, kaip skudučių garsai krisdavo į užsnūdusį ežero paviršių"... 100 psl.

Irenos Trečiokaitės iliustracijos galėjo būti ryškesnės, rūpestingesnės. „Jaujos pasakos" — reikia pripažinti — be vieno kito minuso vis dėlto graži, lietuviška dovana gausėjančiai ir gražėjančiai mūsų vaikų literatūrai.

A. Verd.

J. Rainis, PŪSK, VĖJELI. 5 veiksmų tautos daina. Vertė K. Korsakas-Radžvilas. 211 psl. Kaina Lt 3. Spaudos Fondas.

J. Rainis — pasaulinio masto latvių rašytojas. Šalia lyrikos jo kūryboj ryškią vietą užima dramatiniai veikalai. Jo talentas visu platumu pasireiškė simbolinėse, impresionistinėse ir tautosakos motyvais pagrįstose pjesėse. Ypač pastarosiose Rainis pasirodė kaip puikus latvių tautos sielos žinovas, atskleidęs tautosakos esminius pradus ir sukūręs nemirtingų tipų.

Viena iš tokių pjesių yra ir „Pūsk, vėjeli". Ji pagrįsta latvių liaudies dainomis ir papročiais. Čia ir stilius, ir charakteriai, ir nuotaika tautosakiški, Rainio sukomponuoti į dramatinę visumą. Pjesės medžiaga iš gilios senovės — XIV-XV š., kada latviai, šalia žemdirbystės, ėmė verstis ir prekyba, naudodamiesi Dauguva.

Trumpas pjesės turinys: Dauguvos pirkliai Uldis ir Didzis atplaukia pasipiršti turtingos močios dukroms: Zanei ir Andai. Tačiau Uldis įsiveržęs į malėjų kamarą, susižavi našlaitėle Barba. Barba bijo, bėga nuo jo. Ji idiliškai myli visų niekinama raišą bernelį Gatinį. Zanė pati peršasi Uldžiui, lenda prie jo, bet Uldis tik besislapstančios Barbos ieško. Barba myli Uldį, nors su savo meile kovoja. Bet kai Uldis brutaliai įžeidžia Gatinį, Barba įšoka į Dauguvą. Uldis supranta savo klaidą. Bet vien Barbos lavoną beparsiveža į savo šalį.

Pjesės charakteriai labai tautosakiški. Juk kiek daug ir mūsų, ir latvių liaudies dainų ir pasakų apie našlaitėlius ir jų vargus. Jie visada ir geresni, ir gražesni už turtinguosius, ir dainose jaučiame didelė jiems simpatija.

Našlaitėlė Barba — tai vyriausias pjesės asmuo. Ji — giliausiai sukurta moteris visoj Rainio dramaturgijoj, į save panašių turinti ir pasaulinėj literatūroj (plg. Goethes Margaritą). Kuklioji, tylioji Barba, slepianti tyrą ir gilią savo širdį, sunkiai kovojanti su aplinkuma, — tai gilus moteriškumo įsikūnijimas. Toliau liūdnas ir vienišas Gatinis, savo vienatvę ir nelaimingą meilę dūdele dūduojąs, išdidus, žiaurus, kliūčių nepripažįstąs Uldis — tai vis tautosakiški ir kartu universalūs tipai.

Pjesės kompozicija puikiai sukurta. Šalia išorinio dramatiškumo, Barbos sieloje vyksta gili vidujinė drama. Barba jau iš pirmo susitikimo nėra abejinga Uldžio meilei. Bet ji iš vienos pusės instinktyviai bijo Uldžio turtų ir jo staigaus būdo, iš kitos — gailisi Gatinio ir praeitos ramybės. Be to, ji nenori būti nedėkinga savo augintojai ir skriaustė jos dukters Zanės, atimdama iš jos mylimąjį. Todėl ji slepiasi nuo Uldžio ir kada Zanė plėšosi ir grąso nusižudyti, Barba sutinka atiduoti jai Uldį, o pati ruošiasi skandintis. Vėliau, kai Uldis primuša Gatinį, jos sieloj konfliktas dar gilesnis. Tarusi Uldžiui: „Mano mylimas esi, mano būsi amžinai", šoka į Dauguvą. Tai tragedijos viršūnė ir finalas.

Atskiri epizodai: — malėjų scena, piršlybos — sukurti liaudies dainų stilium, išmarginti liaudies sąmojum. Tačiau autorius visur laikosi estetiškumo, vengdamos triuvialių posakių ir „dainuškų".

Stipri gimtojo krašto meilė, nostalgija (pjesė sukurta emigracijoj), nuolatos išsiveržianti žodžiais:

„Pūsk vėjeli, nešk laivelį,
Nešk į Kuržemę mane"

pripildo pjesę gilaus lyriškumo. Pagaliau jau vien dėl to, kad pjesės dvasia taip mums artima, kaip ir latvių dainos mūsų dainoms, kad našlaitėlių kultas ir mums taip savas, kad Rainis buvo didelis lietuvių tautos draugas, jau vien dėlto pjesė labai skaitytina.

Korsako Radžvilo vertimas labai geras. Pažymėtina, kad jis daugiausia dirba latvių ir lietuvių kultūriniam bendradarbiavimui, ir šis vertimas jau 8-tas jo darbas iš latvių literatūros.

K. Ram.

Pearl S. Buck, RYTŲ VĖJAS — VAKARŲ VĖJAS. Romanas. 254 psl. Kaina Lt 3. Vertė K. Jakubėnas ir J. Lukoševičius. Spaudos Fondo leidinys.

Praėjusių metų Nobelio premijos laureatė Pearl S. Buck, veik visą savo gyvenimą praleidusi kinų žemėje, puikiai pažino šią tautą ir, vaizduodama jos buitį, sukūrė nemirštamų veikalų.

Šis jos romanas vaizduoja dabarties Kiniją, kurioje kovoja modernioji Vakarų kultūra (anot autorės, „Vakarų vėjas") ir senoji Rytų kultūra („Rytų vėjas").

Kinietė Kuei-Lana, išauklėta senovės tradicijose, išteka už jauno kinų gydytojo. Iš meilės jam ji stengiasi kratytis senųjų savo papročių ir tapti vakarietiška. Jos brolis, besimokydamas Amerikoj, veda amerikietę ir todėl sutinka baisų savo šeimos pasipriešinimą. Jis priverstas su savo tėvais nutraukti ryšius, užsitraukia jų prakeikimą ir netenka paveldėjimo teisių. Tačiau viską kantriai ir išdidžiai pakelia.

Kuei-Lanos vyras, jos brolis ir amerikietė yra vakarietiškos kultūros atstovai, pasiryžę gelbėti kinų tautą iš tam-

sumo ir baisių prietarų, išnaikinti supuvusias senoves tradicijas, trukdančias Kinijos pažangą. Jaunųjų kinų tėvai yra ryškūs senosios Kinijos ir senųjų jos tradicijų atstovai.

Veikale puikiai ir labai įdomiai atvaizduota aukštojo kinų luomo gyvenimas, senųjų kinų šeima, jų papročiai ir jų psichologija. Vykusiai pagauta jaunosios idealistinės Kinijos kartos nuotaika.

Bendrai, veikalas kupinas humaniškumo, parašytas nuotaikingu ir gražiu stilium.

Br. Kr.

Lordas R. Baden-Powellis, SKAUTYBĖ MERGAITĖMS. Vadovėlis jaunesniosioms, vyresniosioms skautėms ir vadovėms. Vertė, sulietuvinio ir papildė **O. Saulaitienė.** Išleido „Skautų aidas". 405 psl. Kaina Lt 3,50.

Randame praktiškų nurodymų, patarimų visiems mergaičių reikalams. Galima pasimokyti naudingai stovyklauti, gaminti skanius pietus, sutvarkyti kambarį. Nepamiršta ir higiena, ligonių slaugymas, kūno mankšta. Knyga versta laisvai — pritaikinta lietuvaitėms. Įdėti ir lietuviškų juostų pavyzdžiai.

Nors knyga skirta specialiai skautėms, bet šalia grynai skautėms skiriamų dalykų yra ir kiekvienai mergaitei įsigytinų žinių. Todėl ją pravartu paskaityti ir ne skautėms. **E. G.**

MOKSLEIVIŲ LAIKRAŠTĖLIAI

ATOŠVAISTĖ. Mažeikių v. gimnazijos Maironio vardo literatūrininkų būrelio laikraštėlis. Nr. 6.

Savo turiniu tai vienas stipriausiųjų šiais mokslo metais pasirodžiusių moksleivių laikraštėlių. Mažeikiečiai literatūrininkai, keletą metų sėkmingai darbavęsi savo gimnazijos kultūrinio darbo bare (kaip tai matyti iš P. Peštenio apžvalgos), šiuo leidiniu dar kartą įrodo savo pajėgumą.

Z. Umbražūnas beletristine forma pasakoja savo įspūdžius iš kelionės po Italiją. Dalykėlis parašytas tikrai nuotaikingai ir vaizdžiai. A. Grybausko literatūriniai straipsniai rodo gerą autoriaus orintavimąsi literatūros klausimuose. Be to, leidinyje dar telpa gražiai aprašyti O. Švažaitės kelionės įspūdžiai. Pundziaus feljetonas ir kt. Eilėraščių duoda Pr. Aukštikalnytė, V. Mačernis, P. Drevinis, J. Stelingis ir K. Jankauskas. Stipresni eilėraščiai yra V. Mačernio ir Pr. Aukštikalnytės.

Viršelis, vinjetės ir saržai piešti K. Šaulio.

Redagavo **Z. Umbražūnas** ir **A. Grybauskas.**

JAUNIMO KELIAS. Raseinių valstybinės gimnazijos religinio auklėjimosi būrelio laikraštis. Nr. 2.

Šiame leidinyje yra keletas straipsniukų (J. Stašaičio, St. Underytės, Jono Žadeikos), nagrinėjančių religinius, dorinius, tautinius klausimus. Eilėraščiai telpa B. Siliūno, J. Daugirdaitės, V. Sirtauto ir St. Džiūgo. Beletristiniai dalykėliai (I. Palukėnaitės ir St. Underytės) silpnoki, sentimentalūs. Leidinyje dar yra pora vertimų, kronika ir kt.

Redaktorius **J. Stašaitis.**

AUKŠTYN. Kretingos Pranciškonų priv. gimnazijos religinio auklėjimo būrelio leidinys. Spausdintas Pranciškonų spaustuvėj Kretingoj.

Gausu poezijos. Geriau šioj srityj pasirodo L. Narbutas. P. Ramūnas, Pr. Razgaitis, Alb. Dyburis savo straipsniuose iškelia įdomių ir drąsių minčių. Kuožės ir Kaikados novelės silpnokos ir neoriginalios. Gana įdomus juokų skyrius.

Redaktorius **Pr. Razgaitis.**

LITERATŪROS ATŽALA. Plungės valst. progimnazijos literatūrininkų kūrinėlių rinkinys. Nr. 1(5). Spausdintas Telšių vysk. spaustuvėj.

Daugiausia vietos šiame leidiny užima plungiečių bandymai poezijos ir beletristikos srity.

Eilėraščių duoda V. L., Martinavičius, Jurčius, K. Šilgalis. Dokšaitė, Rutkaitytė ir kt. Belestristinių dalykėlių rašo M. Stroputė ir St. Slušnys. Slušnio feljetonas gana vykęs. Stroputės bandymuose per daug sentimentalumo. V. L. patriotines Jakšto lyrikos nagrinėjimas neblogai nusisekęs.

Redaktorius **V. Liaugminas.**

ŽVILGSNIS Į GYVENIMĄ. Neperiodinis Kelmės valst. progimnazijos literatūrininkų būrelio laikraštėlis. Nr. 2.

Telpa pirmieji kūrybos bandymai ir mokyklos bei literatūrininkų gyvenimo kronika. Prozos ir poezijos bandymuose smarkiai jaučiamas nesubrendimas ir perdėtas sentimentalumas, nors pasitaiko vienas kitas geresnis dalykėlis. Leidinėlyje telpa K. Kančausko, L. Porvaneckio, M. Jokūbaičio, V. Gasperavičiaus, L. Jasikaitės, R. Gedvilos, T. Žadaikytės, M. Raubickaitės, Stef. Baldauskaitės, R. Saliamonaitės ir kt. raštai.

Redaktorius **Stef. Baldauskaitė.**

Brangią draugę

ELENUTĘ RAMOŠKAITĘ,

tėveliui mirus, nuoširdžiai užjaučiame.

Idėjos draugės.

Brangiam kapelionui **RAZMINUI,** jo mylimai motutei mirus, reiškiame krikščionišką užuojautą.

Šiaulių Mokytojų Seminarijos Auklėtinių Būrelis

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Dr. J. Grinius, GROŽIS IR MENAS. Estetikos pagrindai. 352 psl. Kaina Lt 8. Teologijos-Filosofijos fakulteto leid.

G. Flaubert, SALAMBO. Romanas. 429 psl. Kaina Lt 4. Iš prancūzų kalbos vertė J. D. Spaudos Fondo leid.

Šatrijos Raganos - M. Pečkauskaitės RAŠTAI. VII t. 279 psl. Kaina Lt 3,50. Redagavo Juozas Tarvydas. Šv. Kazimiero d-jos leid.

Juozas Eretas, RĖZOS SANTYKIAI SU GOETHE. 55 psl.

ATHENAEUM. IX tomo II-ras sas.

K. Zajančkauskas, NUO PIEMENĖLIO IKI ARKIVYSKUPO. Arkivyskupo Jurgio Matulevičiaus biografija. 109 psl. Kaina Lt 1. Marijonų leid.

Kun. Dutil, MIŠIOS IR GYVENIMAS. Vertė kun. K. Zajančkauskas MIC. 43 psl. Kaina Lt 0.50. Marijonų leid.

Kun. V. Švelnys, DYKUMŲ APAŠTALAS. 49 psl. Kaina Lt 0.60. Marijonų leid.

Petras Kondratas, VAIKAI VAIDINTOJAI. 32 psl. Kaina Lt 0,50. Marijonų leid.

Maurikis Jokay, AKMENINĖ ŠIRDIS. Apysaka. II d. 223 psl. Kaina Lt 3. Šv. Kazimiero d-jos leid.

Leonardas Grinčius, MUZIKOS GENIJAI. Garsiųjų muzikos genijų biografijos. 64 psl. Kaina Lt 2. Gintaro leid.

D. A. Lord S. J., KRISTUS IR MOTERYS. Spaudai paruošė kun. B. Andruška S. J. II leidimas. 62 psl. Kaina Lt 0,40.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

P. Drv. „Kančių šventovėj" nevisai išlaikytas ritmas. „Eilėraštis apie mergaitę" labai gražiai pradėtas, bet nevykusiai užbaigtas.

Kaszino. Eilėraščiuose pasitaiko gražių vaizdų, bet iš viso jaučiamas perdaug didelis nenatūralumas. Pasitaiko nevietoj pavartotų žodžių, neaiškių sakinių. Sakysim, ką galėtų šitoks sakinys reikšti: „kvapiai kvepiąs čia šienas lig saulės palydės"? . .

A. R. Geresni dalykai „Nepastebėtosioms žvaigždėms" ir „Šventė". Tačiau trūksta kiek didesnio laisvumo ir nuotaikingumo.

Henrikui Ng. Atkreipkite daugiau dėmesio į formą, į rimus, stenkitės išgauti daugiau nuotaikingumo, venkite per daug sausų ir nevaizdingų posakių. Šiaip jūsų eilėraščiai yra gilūs ir originalūs.

Amb. Jon. Eiliuoti sugebat. Išviršinė forma nesudaro sunkumų. Tačiau patys eilėraščiai labai sausi, nevaizdingi, be nuotaikos.

V. Vol. Geriau sekasi ten, kur nesiimate reikšti didesnės idėjos. Sakysime, „Prisiminimui" yra gana nuotaikingas eilėraštukas, jaučiamas laisvumas ir formos lengvumas. Tuo tarpu „Žmogaus romanas" yra perdėm proziškas.

Narsiūnaičiui. Eilėraščiai silpni. Pirmiausia reiktų susipažinti su eilių rašymo taisyklėmis.

Ąžuolui. Eilėraščiuose dar nėra nieko poetiško. Suritmuota ir nerimuota proza.

V. Ž. Bandymas neblogas. Pamėginkit daugiau atsiųsti.

Visiems kitiems, šiam nr. siuntusiems poezijos. — Eilėraščiai silpni ir spausdinti netinka.

Uždaros Rekolekcijos moksleiviams

Kaip praeitais metais, taip ir šimet Didžiąją Savaitę Jėzuitų Naujokyno Namuose Pagryžuvyj yra rengiamos uždaros rekolekcijos aukštesniųjų klasių moksleiviams.

Rekolekcijos prasidės Didijį Trečiadienį, t. y. balandžio mėn. 5 d., iš ryto, ir baigsis Didijį Šeštadieni prieš pietus. Šia proga rekolektantai galės taip pat dalyvauti įspūdingose Didžiosios Savaitės liturginėse apeigose, kurios vyks Vienuolyno bažnyčioje.

Kas norėtų tose rekolekcijose dalyvauti, yra prašomas iš anksto pranešti Vienuolyno Vyresniajam (Jėzuitų Namai, Pagryžuvis). Atvažiuoti galima traukiniu į Tytuvėnų stotį. Nuo stoties iki Pagryžuvio yra apie pustrečio km. Atlyginimas už pragyvenimą pagal išgales.

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS PROF. PR. DOVYDAITIS

Šiandien jau kiekvienas žino, kad

MISIJOS

yra tikrai įdomus ir vienintelis tos rūšies laikraštis Lietuvoje.

MISIJOS supažindins skaitytojus **su įdomiausiais** misijų ir pasaulio užkampių kraštais, **keisčiausiais tautų papročiais.**

MISIJOS pasakoja daugybę šiurpiausių nuotykių, išgyvenimų, kelionių aprašymų, misijonierių (ypač **lietuvių)** laiškų, didvyriškų darbų.

MISIJOS parodo gražiais paveikslais visą misijų tautų gyvenimą, žmonių darbo priemones ir būdus, tautų skausmus ir džiaugsmus.

MISIJOS atskleidžia kat. Bažnyčios didingumą, Jos pasiuntinybės — „mokyti visas tautas" — kilnumą ir kartu uždavinio sunkumą.

MISIJOS auklėja jaunąją Lietuvos kartą didžiadvasiškume, uždega ją didžių dalykų siekiais; didvyriškais misijonierių pavyzdžiais moko neboti sunkumų, bet drąsiai siekti užsibrėžto tikslo.

MISIJOS — dėl savo gražių, spalvotų viršelių — **yra puikus stalo papuošalas.**

Be „MISIJŲ" neturėtų likti nei kaimo, nei miesto žmogus, nei jaunuolis, nei senesnis. „Misijos" tekainuoja metams 4 lt, pusei metų 2 lt. Užsieny — 1 dol.

Adresas: „MISIJŲ" Administracija, Kaunas Jėzuitų Namai.

VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MERGAITĖMS

įdomus ir skaitytinas moterų kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo žurnalas

„NAUJOJI VAIDILUTĖ"

EINĄS 18-SIUS METUS

„NAUJOJI VAIDILUTĖ" 1939 m. skiria savo skaitytojams vertingą dovaną — puikią knygą „MŪSŲ RANKDARBIAI", iliustruotą lietuviškų rankdarbių pavyzdžiais.

Prenumerata moksleiviams: met. 6 lt, pusm. 3,5 lt.

Adresas: Laisvės al. 3 b.

MOKSLEIVIO BIBLIOTEKA

Savo bibliotekos papildymui kiekvienas moksleivis įsigys šiuos geriausius veikalus iš SAKALO KNYGŲ KATALOGO:

Stipriausias praėjusių metų lyrikos rinkinys, laimėjęs valstybinę premiją, *Salomėjos Nėries*

DIEMEDŽIU ŽYDĖSIU

Nėris savo motyvų įvairumu, nuoširdumu, aiškumu, žavia, o kartu ir labai paprasta forma patraukia skaitytoją. Šiuo rinkiniu ji pasirodo, kaip itin stipri, originali ir simpatiška poetė, pasiekusi aukštą meniškumo laipsnį ir galutinai išryškinusi savo kūrybinį pasaulėvaizdį. Rinkinio kaina Lt 3.

Spindulio premijuotosios *A. Miškinio* poemos

KETURI MIESTAI

Šios poemos puikiai atidengia dabartinio Lietuvos gyvenimo veidą. Čia iškelta daug skaudžių laisvosios Lietuvos ir laisvojo lietuvio gyvenimo problemų: „inteligento" dvasinis bankrotas, artojo vargas, Lietuvos ateities perspektyvos ir kt. Poemos pasižymi žavinga forma, giliu lyrizmu ir dideliu nuoširdumu. Kaina Lt 4.

Sakalo premijuotasis *Petro Cvirkos* novelių rinkinys

KASDIENĖS ISTORIJOS

Talentingas ir jaunas rašytojas šiose novelėse vaizduoja mūsų liaudį ir „inteligentiją". Vykusiai pagauta žmonių psichologija, realiai, su giliu tikrovės pažinimu atvaizduotos jų gyvenimo scenos, gyvi ir natūralūs dialogai, puiki ir klasiška novelių kompozicija bei gerai valdomas stilius verčia šiam Cvirkos veikalui pripažinti aukštą meniškumo laipsnį. Kaina Lt 3.

Visai neseniai mūsų skaitančiajai visuomenei pasirodžiusio, bet jau pakankamai išgarsėjusio rašytojo *Jurgio Jankaus* romanas

EGZAMINAI

Iš paprasčiausio mokytojų seminarijos moksleivių gyvenimo, jų tarpusavio santykių, kovų dėl pažymio, egzaminų nuotykių, santykių ir susikirtimų su mokytojais, kilnios ir trapios jaunuolių meilės ir kitų paprastų moksleivių gyvenimo smulkmenų talentingas rašytojas sugebėjo sukurti tikrai menišką veikalą, pasižymintį puikiu stilium ir užkrečiančia bei jaudinančia nuotaika. Kol kas šios rūšies veikalas mūsų literatūroj yra pirmas ir vienintelis. Kaina tik Lt 3.

To paties autoriaus romanas

BE KRANTŲ

Šiame veikale autorius toliau pasakoja vyriausiojo *Egzaminų* veikėjo Jeronimo gyvenimą ir darbą mokykloje. Vieniša kaimo mokytojo buitis, jo nelaiminga meilė, santykiai su kaimo žmonėmis ir savo padykusiais auklėtiniais, gamtos didybė davė jaunam rašytojui daug įdomios medžiagos, kurią jis tikrai meniškai apdorojo ir sukūrė vertingą, įdomų ir jaudinantį veikalą. Kaina tik Lt 3.